VOLTAIRE

SADIK VEYA KADER
-BİR DOĞU MASALI-

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN: BERNA GÜNEN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

VOLTAIRE
SADIK veya KADER
-BİR DOĞU MASALI-

ÖZGÜN ADI
ZADIG ou LA DESTINÉE
-HISTOIRE ORIENTALE-

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN
BERNA GÜNEN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2016
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

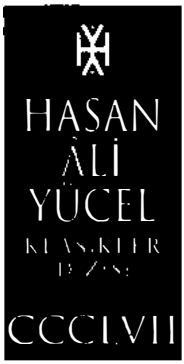
1. BASIM, TEMMUZ 2019, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-874-2 (CİLTLİ)
ISBN 978-605-295-873-5 (KARTON KAPAKLI)

BASKI-CİLT
DERYA MÜCELLİT SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
MALTEPE MAH. LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/80-81 TOPKAPI
ZEYTİNBURNU İSTANBUL
Tel: (0212) 501 02 72 - (0212) 501 35 91 Faks: (0212) 480 09 14
Sertifika No: 40514

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

VOLTAIRE

SADIK VEYA KADER

- BİR DOĞU MASALI -

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN:
BERNA GÜNEN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Onay vi
Sadi Tarafından Şeria Sultan'a Hitaben
Yazılmış İthafname 1

1. Bölüm - Tek Gözlü 3
2. Bölüm - Burun 6
3. Bölüm - Köpek ve At 8
4. Bölüm - Kıskanç 12
5. Bölüm - Cömertler 17
6. Bölüm - Vezir 19
7. Bölüm - Tartışmalar ve Görüşmeler 23
8. Bölüm - Kıskançlık 26
9. Bölüm - Dövülen Kadın 31
10. Bölüm - Esaret 34
11. Bölüm - Cenaze Ateşi 37
12. Bölüm - Akşam Yemeği 40
13. Bölüm - Randevular 43
14. Bölüm - Dans 46
15. Bölüm - Mavi Gözler 50
16. Bölüm - Haydut 54
17. Bölüm - Balıkçı 57
18. Bölüm - Şahmeran 61
19. Bölüm - Dövüşler 68
20. Bölüm - Münzevi 73
21. Bölüm - Bilmeceler 79

Onay

Aşağıda imzası bulunan, bir bilim adamı hatta nükte-dan bir kişi geçinen ben, kendime rağmen ilginç, eğlenceli, ahlâklı ve felsefi bulduğum, romanlardan nefret edenlerin dahi hoşuna gideceğini düşündüğüm bu metni okudum. Bu yüzden söz konusu metni yerin dibine batırdım ve kazasker hazretlerine bunun berbat bir eser olduğunu beyan ettim.

Sadi Tarafından Şeria Sultan'a Hitaben Yazılmış İthafname

Şevval ayının 18. günü, Hicret'in 837. yılı

Ey göz bebeklerinin neşesi, yüreklerin cefası, aklın ışığı! Ayaklarınızın altındaki tozu dahi öpemiyorum, zira siz hiç yürümüyorsunuz veyahut yürüseniz dahi ancak İran halılarının veya güllerin üzerinde yürüyorsunuz. Size hiçbir iş yapmak zorunda olmamak gibi bir saadete sahip eski bir bilgenin sırf zevk için kaleme almış olduğu *Sadık'ın Öyküsü* adlı bir kitabın çevirisini sunuyorum. Söyler göründüğü şeylerden çok daha fazlasını söyleyen bir eser bu. Sizden bu eseri okuyup bir hükme varmanızı rica ediyorum, zira her ne kadar ömrünüzün baharında da olsanız, bütün zevkler önünüzde sıraya girmiş de olsa, her ne kadar güzel de olsanız ve yetenekleriniz bu güzelliğinize güzellik de katsa, sabahtan akşama övgülere nail de olsanız ve bütün bu nedenlerden dolayı sağduyuya sahip olmama gibi bir hakkınız da olsa, siz son derece bilge bir akla ve son derece ince bir zevke sahipsiniz. Sizi uzun sakallı ve sivri takkeli yaşlı dervişlerden daha sağlam bir mantık yürütürken duymuşluğum vardır. Ağzınız sıkı birisiniz fakat kuşkucu değilsiniz, yumuşak başlısınız fakat zayıf değilsiniz, yardımseversiniz fakat seçicisiniz, dostlarınızı seviyorsunuz fakat düşman da

edinmiyorsunuz. Zekânız ışıltısını insanları çekiştirirken sarf edilen o kötü sözlere borçlu değil. Her ne kadar kötü söz söylemek veyahut kötülük etmek sizin için olağanüstü derecede basit bir iş olsa da ne kötü söz söylüyorsunuz ne de kötülük ediyorsunuz. Nihayet ruhunuz benim gözüme her zaman güzelliğiniz kadar arı görünmüştür. Hatta sizde bir bilgeye ait bu eserden başkalarına göre çok daha fazla zevk alacağınızı bana düşündüren küçük bir felsefi birikim dahi mevcuttur.

Bu eser önce sizin de benim de anlamadığımız Keldani dilinde yazılmış, daha sonra meşhur Uluğ Bey'i eğlendirmek üzere Arapçaya çevrilmiştir. O dönem Arapların ve Acemlerin *Bin Bir Gece* masallarını, *Bin Bir Gün* masallarını vs. yazmaya başladıkları dönemdi. Uluğ *Sadık*'ı okumaktan zevk alırken, hanım sultanlar *Bin Bir*'leri tercih ediyorlardı. "Nasıl olur da, diyordu onlara bilge Uluğ, akıldan yoksun, hiçbir şey ifade etmeyen hikâyeleri tercih edebiliyorsunuz? — İşte tam da bu yüzden onları daha çok seviyoruz," diye cevap veriyorlardı hanım sultanlar da.

Ben sizin hanım sultanlara değil de Uluğ'a benzeyeceğinizi ümit ediyorum. Hatta daha sıkıcı olmaları haricinde *Bin Bir*'leri aratmayan günlük sohbetlerden sıkıldığınız vakit sizinle mantık üzerine çok kısa konuşma şerefine nail olabilmeyi dahi umuyorum. Filip'in oğlu İskender zamanında Thalestris veyahut Süleyman zamanında Saba Melikesi olsaydınız, yollara düşecek olanlar işte bu krallar olurdu.

Hazlarınızın katıksız, güzelliğinizin kalıcı ve mutluluğunuzun sınırsız olması için göklere yakarıyorum.

SADİ

1. Bölüm
Tek Gözlü

Kral Moabdar zamanında Bâbil'de doğuştan gelen güzelliği aldığı eğitimle pekişen Sadık adında genç bir adam yaşardı. Sadık her ne kadar zengin ve genç bir adam olsa da tutkularında ölçülü olmasını bilir, hiçbir konuda yapmacıklı davranmaz, sürekli haklı çıkmaya çalışmaz ve insanların zayıflıklarına saygı göstermesini bilirdi. İnsanlar bu kadar zeki bir insanın Bâbil'de sohbet adı verilen o belli belirsiz, kesik kesik, gürültülü patırtılı sözlere, o pervasız çekiştirmelere, o cahilce hükümlere, o kaba saba kelime oyunlarına, o içi boş laf kalabalığına asla alaycı karşılıklar vermemesine şaşırırlardı. Sadık Zerdüşt'ün birinci kitabından izzetinefsin iğne batırıldığında fırtınalar koparan, içi havayla dolu bir balon olduğunu öğrenmişti. Sadık bilhassa kadınları aşağılamakla ve onları boyunduruk altına almakla övünmezdi. O cömert biriydi ve Zerdüşt'ün o yüce buyruğuna uygun şekilde nankörlere iyilik etmekten asla korkmazdı: *Yemek yerken seni ısırsalar dahi köpeklere de yemek ver.* Bir insan ne kadar bilge olabilirse Sadık da işte o kadar bilge biriydi, zira hep bilge insanlarla vakit geçirmeye çalışırdı. Eski Keldanilerden kalma bilgilerle eğitilmiş olan Sadık o sırada bilinen şekliyle doğanın bütün fizik ilkelerine hâkimdi ve metafizik adına da bütün çağlarda bilinen kadarını, yani çok az şey biliyordu. Sadık kendi çağındaki yeni felsefe

akımına rağmen bir senenin üç yüz altmış beş buçuk gün olduğundan ve güneşin dünyanın ortasında yer aldığından kati surette emindi. En önemli müneccimler hakaretamiz bir kibirle ona kötü duygulara sahip olduğunu, güneşin kendi etrafında döndüğüne ve bir yılın on iki ay olduğuna inanmanın devletin düşmanı olmakla aynı anlama geldiğini söylediklerinde Sadık hiç öfkelenmeden ve küçümsemeksizin susardı.

Muazzam bir servete, dolayısıyla dostlara, iyi bir sıhhate, hoş bir yüze, adaletli ve ılımlı bir akla, dürüst ve asil bir kalbe sahip Sadık hayatta mutlu olabileceğine inanmıştı. Güzelliği, soyu sopu ve servetiyle Bâbil'in bir numaralı kısmeti olan Samira'yla evlenmek üzereydi. Sadık Samira'ya sağlam ve erdem dolu bir bağlılık duyarken, Samira Sadık'ı tutkuyla sevmekteydi. Onları birleştirecek olan o mesut gün yaklaştığı sıralarda Bâbil'in Fırat kıyılarını süsleyen palmiye ağaçları altındaki bir kapısına uzanan yolda birlikte gezinirken, kılıçlar ve oklar kuşanmış birtakım adamların onlara doğru geldiğini gördüler. Bunlar bir vezirin yeğeni olan genç Orhan'ın adamlarıydı. Amcasının etrafındaki dalkavuklar Orhan'ı canının istediği her şeyi yapabileceğine inandırmışlardı. Orhan Sadık'ta olan hiçbir zarafete ve erdeme sahip olmamasına rağmen ondan çok daha üstün olduğuna inandığı için Samira'nın kendisini tercih etmemesini kaldıramamıştı. Aslında salt kendi kibrinden kaynaklanan bu kıskançlık Orhan'ı Samira'yı delicesine sevdiğine inandırmıştı. Orhan Samira'yı kaçırmak niyetindeydi. Adamlar Samira'yı yakaladılar, gösterdikleri şiddetin coşkusu içinde onu yaraladılar ve görünüşüyle Emmaus Dağı'ndaki kaplanların dahi kalbini eritebilecek bu şahsın kanını akıttılar. Samira çığlıklarıyla yeri göğü inletmekteydi: Sevgili kocam! Beni taptığım adamdan koparıyorlar! Samira içinde bulunduğu tehlikeyi zerre umursamıyor, sadece sevgili Sadık'ını düşünüyordu. Sadık ise o sırada Samira'yı cesaretin ve aşkın kendisine esinlediği

kudretle müdafaa etmekteydi. Sadık sadece iki kölenin yardımıyla adamları kaçırmayı başardı ve Samira'yı baygın bir hâlde ve kanlar içinde evine götürdü. Gözlerini açan Samira kurtarıcısını gördü ve ona şunları söyledi: "Ey Sadık! Ben sizi kocam olarak seviyordum. Şimdi sizi namusumu ve canımı borçlu olduğum adam olarak seviyorum." Samira'nınki kadar ferasetli bir kalp görülmemiştir. En büyük iyiliklere duyulan o yüce minnet duygusunun ve meşru bir aşkın en sevgi dolu taşkınlığının esinlediği bu ateşli sözlerle dile gelen bu en dokunaklı duygular bundan daha çekici dudaklardan dökülemezdi. Hafif şekilde yaralanmış olan Samira kısa sürede iyileşti. Sadık ise daha tehlikeli bir şekilde yaralanmıştı. Gözünün yakınlarına isabet eden bir ok burada derin bir yara açmıştı. Samira'nın tanrılardan tek dileği sevgilisinin bir an önce iyileşmesiydi. Gözleri gece gündüz gözyaşları içinde olan Samira Sadık'ın bakışlarına yeniden kavuşacağı o anı bekliyordu. Fakat yaralı gözde çıkan bir apse en kötüyü akla getirince ta Memfis'e kadar ulaklar yollanıp büyük hekim Hürmüz çağrıldı. Hürmüz kalabalık bir maiyetle geldi, hastayı ziyaret etti ve onun gözünü kaybedeceğini beyan etmekle kalmayıp bu uğursuz olayın hangi gün ve saatte vuku bulacağını dahi öngördü. Şayet söz konusu göz sağ göz olsaydı, dedi Hürmüz, onu iyileştirirdim; fakat sol göz yaralarının tedavisi imkânsızdır. Bütün Bâbil Sadık'ın kaderine hayıflanırken, Hürmüz'ün derin ilmine hayran kalmıştı. İki gün sonra apse kendiliğinden yarıldı ve Sadık tamamen iyileşti. Hürmüz Sadık aleyhine bir kitap kaleme aldı ve bu kitapta ona aslında iyileşmemiş olması gerektiğini kanıtladı. Sadık bu kitabı okumadı. Sadık evden çıkacak hâle gelir gelmez hayatının saadet umudu olan ve sırf onun uğruna gözlerine kavuşmayı dilediği kadını ziyarete gitti. Samira üç gündür şehir dışındaydı. Sadık yolda söz konusu güzel hanımefendinin tek gözlülere karşı aşılması imkânsız bir tiksinti duyduğunu yüksek sesle beyan ettikten sonra aynı gece

Orhan'la evlendiğini öğrendi. Bu haberi alan Sadık hemen orada bayıldı, duyduğu keder onu ölümün eşiğine getirdi, uzun süre hasta yattı. Fakat nihayet aklı yürek acısını yendi ve başına gelen şeyin korkunçluğu onun avunmasını bile sağladı.

"Madem sarayda yetişmiş bir kızın bu son derece zalimce hevesine kurban gittim, dedi Sadık, kendime halktan bir kız bulmam gerekiyor demektir." Sadık şehrin en bilge ve en soylu kızı olan Azora'yı seçti, onunla evlendi ve bir ay boyunca olabilecek en sevgi dolu bir evliliğin sunduğu bütün hazları yaşadı. Yine de Sadık Azora'daki bir nebze hafifliği, en yakışıklı delikanlıları daima dünyadaki en zeki ve en erdemli insanlar olarak görme eğilimini sezmeden de edemedi.

2. Bölüm
Burun

Bir gün Azora gittiği gezintiden eve öfke içinde, bağıra çağıra döndü. "Sevgili karıcığım, dedi Sadık ona, neyiniz var? Kim sizi bu kadar kızdırmış olabilir? — Heyhat! dedi Azora, Az önce şahit olduğum manzarayı görmüş olsaydınız siz de benim kadar öfkelenirdiniz. Genç dul Hüsrev'i teselliye gitmiştim. Hüsrev iki gün önce bu çayırları sulayan derenin yakınlarına genç kocası için bir mezar yaptırmıştı. Hüsrev duyduğu derin keder içerisinde tanrılara o dere aktıkça kendisinin de o mezarın yanı başında kalacağına dair söz vermişti. — Pek güzel, dedi Sadık, işte kocasını gerçek anlamda seven saygıdeğer bir kadın! — Ah, diye devam etti sözlerine Azora, ben onu ziyarete gittiğimde onun neyle meşgul olduğunu siz de görmüş olsaydınız! — Neyle uğraşıyordu, benim güzel Azora'm? — Derenin yatağını değiştirtiyordu." Azora daha sonra genç dula öyle uzun uzun sö-

vüp saymaya, ona karşı öyle şiddetli sitemlerde bulunmaya başladı ki Azora'nın giriştiği bu erdem gösterisi Sadık'ın hiç hoşuna gitmedi.

Sadık'ın Kadir adında bir dostu vardı. Kadir Sadık'ın karısının diğerlerinden çok daha dürüst ve liyakatli gördüğü o delikanlılardan biriydi. Sadık Kadir'e sırrını açtı ve hatırı sayılır bir hediye aracılığıyla onun sadakatinden elinden geldiğince emin oldu. Azora kent dışındaki kadın arkadaşlarından birinin evinde iki gün geçirdikten sonra üçüncü gün eve döndü. Hizmetkârlar gözyaşları içerisinde ona kocasının o gece aniden öldüğünü, bu uğursuz haberi kendisine ulaştırmaya cesaret edemediklerini ve Sadık'ın bahçenin ucunda yer alan atalarının mezarına gömüldüğünü haber verdiler. Azora çok ağladı, saçını başını yoldu, ölmeye yemin etti. O akşam Kadir kendisiyle konuşmak için izin istedi. İkisi birlikte ağladılar. Ertesi gün daha az ağladılar ve birlikte öğle yemeği yediler. Kadir Azora'ya dostunun servetinin büyük kısmını kendisine bıraktığını söyledi ve bu servetini onunla paylaşmaktan mutluluk duyacağını ihsas ettirdi. Hanımefendi ağladı, öfkelendi, sonra yumuşadı. Akşam yemeği öğle yemeğinden de uzun sürdü. İki taraf daha da içtenlikle konuştu. Azora merhuma methiyeler düzdü, fakat onda Kadir'de olmayan birtakım kusurlar olduğunu da itiraf etti.

Yemek sırasında Kadir'in dalağına şiddetli bir sancı saplandı. Endişelenen ve telaşa kapılan hanımefendi kullandığı bütün güzel kokuları getirtti ve içlerinden birinin dalak ağrısına iyi gelip gelmediğini görmek için tek tek denemeye başladı. Hanımefendi yüce Hürmüz'ün Bâbil'den gitmiş olmasına çok üzüldü, hatta Kadir'in şiddetli ağrılar hissettiği yere dokunmaya dahi tenezzül etti. "Bu hastalık canınızı çok mu yakıyor? dedi Azora şefkatle. — Kimi zaman beni ölümün eşiğine getiriyor, diye cevap verdi Kadir. Acımı dindirmenin tek bir yolu var. O da ağrıyan yerime bir gün önce

ölmüş bir adamın burnunu sürtmek. — Ne kadar tuhaf bir tedavi yöntemi, dedi Azora. — Bay Arnou'nun[1] inme karşıtı keselerinden[2] daha tuhaf değil," diye cevap verdi Kadir. Genç adamın had safhadaki liyakatine eklenen bu gerekçe sonunda hanımefendinin ikna olmasını sağladı. "En nihayetinde, dedi hanımefendi, kocam Sırat Köprüsü üzerinden dünün dünyasından yarının dünyasına geçerken, Azrail sırf burnu ikinci hayatında birincisine kıyasla biraz daha kısa diye onu köprüden geçirmeyecek değil ya!" Bunları söyleyen Azora bir ustura aldı, kocasının mezarına gidip onu gözyaşlarıyla yıkadı, ardından mezarda boylu boyunca yatan Sadık'ın burnunu kesmek üzere uzandı. Sadık birden doğruldu ve bir eliyle burnunu tutarken diğer eliyle kendisine doğru yaklaşmakta olan usturanın önünü kesti. "Hanımefendi, dedi Sadık, genç Hüsrev'e o kadar da laf etmeyin. Sizin burnumu kesme projeniz de pekâlâ bir derenin yatağını değiştirmeye bedel!"

3. Bölüm
Köpek ve At

Sadık böylece evliliğin ilk ayının tıpkı Zend Kitabı'nda yazıldığı gibi balayı, ikinci ayının ise zehir ayı olduğunu bizzat tecrübe etmiş oldu. Bir zaman sonra birlikte yaşamak aşırı güç bir hâle gelince Azora'yı boşamak zorunda kaldı ve mutluluğu doğa araştırmalarında aramaya başladı. "Hiçbir şey, diyordu Sadık, Tanrı'nın gözleri önüne serdiği o yüce kitabı okuyan filozof kadar mesut değildir. Keşfettiği gerçekler sadece ona aittir, ruhunu besler ve yüceltir, huzur içinde

1 O çağda her türlü inmeyi boyna asılan küçük bir kese yardımıyla tedavi eden Arnou adında bir Bâbilli yaşardı (Voltaire'in notu).

2 Voltaire'le aynı çağda yaşamış olan ve gazetelerde kendi icat ettiği "inme karşıtı kesecikler"in reklamını yapan Arnoult adındaki Parisli ilaç tüccarına gönderme. (ç.n.)

yaşar, insanlardan korkacak hiçbir şeyi yoktur, üstelik sevgi dolu karısı gelip burnunu kesmeye de kalkışmaz."

Sadık bu fikirlerin etkisiyle Fırat kıyılarında bir kır evinde inzivaya çekildi. Burada bir köprünün kemerleri altından saniyede kaç karış su aktığını veya Fare ayında Koyun ayına göre daha fazla yağmur yağıp yağmadığını hesaplamakla uğraşmadı. Örümcek ağlarından ipek dokumak veyahut kırık şişelerden porselen üretmek de aklına gelmedi. Bunun yerine Sadık bilhassa hayvanların ve bitkilerin özelliklerini inceledi ve kısa sürede diğer insanların salt tekdüze olarak gördüğü şeylerde bin çeşit farklılık keşfedecek bir ferasete ulaştı.

Sadık bir gün küçük bir ormanın yakınlarında gezinirken, kraliçenin hadım ağasının peşinde büyük bir telaşla, bu hayattaki en kıymetli varlığı kaybetmiş adamlar gibi oraya buraya koşuşturan çok sayıda görevliyle birlikte kendisine doğru koştuğunu gördü. "Delikanlı, dedi ona hadım ağası, kraliçenin köpeğini gördünüz mü?" Sadık alçak gönüllülükle cevap verdi: "O bir dişi, erkek değil. — Haklısınız, dedi hadım ağası. — Çok küçük bir Spaniel, diye ekledi Sadık. Kısa süre önce yavruları olmuş, sol ön patisi aksıyor, çok uzun kulakları var. — Demek onu gördünüz, dedi hadım ağası nefes nefese. — Hayır, diye cevap verdi Sadık, onu hiç görmedim, kaldı ki kraliçenin dişi bir köpeği olduğunu da hiç bilmiyordum."

Tam da o sırada kaderin sıradan fakat garip bir tesadüfü sonucu kralın ahırındaki en güzel at da seyisin elinden kaçıp Bâbil düzlüklerine doğru gitmişti. Hadım ağası dişi köpeğin arkasından ne kadar büyük bir telaşla koştuysa, avcı başı ile diğer görevliler de atın peşinden o kadar büyük bir telaşla koşmaktaydı. Avcı başı Sadık'a seslendi ve ona kralın atını görüp görmediğini sordu. — O, diye cevap verdi Sadık, dünyanın en hızlı koşan atı. Beş ayak yüksekliğinde, toynakları çok küçük, üç buçuk ayak uzunluğunda bir kuyruğu var. Dizginindeki somunlar yirmi üç ayar altın-

dan, nalları on bir dinarlık gümüşten yapılmış. — At hangi yöne doğru gitti? O nerede? diye sordu avcı başı. — Onu hiç görmedim, diye cevap verdi Sadık, böyle bir attan bahsedildiğini hiç duymadım."

Avcı başı ile hadım ağası, Sadık'ın kralın atı ile kraliçenin dişi köpeğini çalmış olduğundan bir an bile şüphe etmediler ve onu yüce defterdarın huzuruna çıkardılar. Defterdar Sadık'ı kırbaç cezasına ve ömrünün geri kalanını Sibirya'da geçirmeye mahkûm etti. Bu hüküm henüz verilmişti ki söz konusu at ile dişi köpek bulundu. Hâkimler verdikleri hükmü değiştirmek gibi acı bir zaruret içinde kaldılar. Yine de Sadık'ı görmüş olduklarını görmediğini söylemekten ötürü dört yüz altın ödemeye mahkûm ettiler. Bu cezanın derhâl ödenmesi gerekiyordu. Ancak bu cezayı ödedikten sonra Sadık'ın yüce defterdarın meclisinde kendisini savunmasına izin verildi. Sadık şöyle konuştu:

"Ey kurşunun ağırlığına, demirin sertliğine, elmasın parlaklığına sahip, altınla yakından akraba olan siz adaletin yıldızları, ilmin dipsiz uçurumları, hakikatin aynaları! Madem bu ulvi meclis huzurunda konuşmama izin verildi, ben de Orosmasdes adına size yemin ederim ki kraliçenin pek saygıdeğer dişi köpeğini de, kralların kralının kutsal atını da hiç görmedim. İşte başıma gelenler. Küçük ormana giden yolda geziyordum. Orada pek saygıdeğer hadım ağasıyla ve pek şanlı avcı başıyla karşılaştım. Kumun üzerinde bir hayvanın izlerini gördüm ve bu izlerin küçük bir köpeğe ait olduğunu kolaylıkla anladım. Pati izlerinin arasında kalan kum tepeciklerinin üzerine bırakılmış incecik ve upuzun çizgilerden bunun memeleri sarkmış, dolayısıyla kısa süre önce yavrulamış dişi bir köpek olduğunu anladım. Yine ön patilerin her iki yanında kumları taramış gibi görünen farklı yöndeki başka izlerden söz konusu dişi köpeğin çok uzun kulakları olduğunu anladım. Ayrıca patilerden birinin diğer üçüne göre kumu daha az bastırdığını fark ettiğimden, pek yüce

kraliçemizin dişi köpeğinin tabiri caizse çok hafif topal olduğunu da anladım.

"Kralların kralının atına gelince, söz konusu ormanın yollarında dolaşırken bir atın nal izlerini fark ettiğimi söylemeliyim. İzlerin hepsi eşit mesafedeydi. İşte, dedim kendi kendime, mükemmel bir koşuşa sahip bir at. Genişliği ancak yedi ayak kadar olan dar bir yolda yer alan ağaçların üzerindeki toz yolun ortasından itibaren üç buçuk ayak genişliğinde olmak üzere hem sağ hem de sol taraftan biraz silinmişti. Bu at, dedim kendi kendime, üç buçuk ayak uzunluğunda bir kuyruğa sahip ve bu kuyruk sağa sola sallanırken bu tozu silip süpürmüş. Beş ayak yüksekliğinde bir beşik oluşturan ağaçların altında yere henüz düşmüş dalların yapraklarını gördüm ve söz konusu atın buraya çarptığını, dolayısıyla hayvanın beş ayak yüksekliğinde olduğunu anladım. Dizginlerine gelince, yirmi üç ayar altından yapılmış olmak zorundaydı, zira mihenk taşı olduğunu anladığım bir taşa dizginlerindeki somunları sürtmüştü. Son olarak nallarının farklı türden çakılların üzerinde bırakmış olduğu izlerden de bunların on bir dinarlık gümüşten olduğunu anladım."

Bütün hâkimler Sadık'ın derin ve ince ferasetine hayran kaldı. Olayın haberi krala ve kraliçeye kadar ulaştı. Bekleme odalarında, odada ve çalışma odasında sadece Sadık'tan bahsedilir oldu. Her ne kadar çok sayıda müneccim Sadık'ın cadı sayılıp yakılması gerektiğini dile getirse de kral ceza olarak ödemiş olduğu dört yüz altının Sadık'a geri verilmesini buyurdu. Zabıt kâtibi, mübaşirler, savcılar bütün şatafatlarıyla Sadık'ın evine dört yüz altınını iade etmeye geldiler ve adli masraflara karşılık üç yüz doksan sekizine el koydular. Ayrıca uşakları da bahşiş talep ettiler.

Sadık fazla bilgili olmanın kimi zaman ne kadar tehlikeli olduğunu gördü ve bir dahaki sefere gördüklerini kendine saklamaya yemin etti.

Kısa sürede fırsat ayağına geldi. Bir devlet suçlusu hapisten kaçtı ve Sadık'ın evinin pencerelerinin altından geçti. Sorguya çekilen Sadık hiçbir şey söylemedi. Fakat ona o sırada pencereden bakmakta olduğunu kanıtladılar. Bu suçtan dolayı beş yüz altına mahkûm edilen Sadık Bâbil geleneklerine göre hâkimlere merhametlerinden dolayı teşekkür etti. "Yüce Tanrım, dedi Sadık kendi kendine, kraliçenin dişi köpeği ile kralın atının geçtiği bir ormanda gezenin vay hâline! Pencereden bakmak ne kadar da tehlikeli! Bu hayatta mutlu olmak ne kadar da güç!"

4. Bölüm
Kıskanç

Sadık kaderin kendisine etmiş olduğu kötülüklerin teselisini felsefede ve dostlukta aramaya karar verdi. Sadık'ın Bâbil'in dış mahallelerinden birinde dürüst insanlara layık her türlü sanatı ve hazzı bir araya getirdiği, zevkle döşenmiş bir evi vardı. Sabahları kütüphanesi bütün âlimlere, akşamları sofrası bütün dostlara açıktı. Fakat kısa süre sonra Sadık âlimlerin ne kadar tehlikeli olduğunu anladı. Bâbil'de Zerdüşt'ün Griffin[3] yenmesini yasaklayan yasası üzerine büyük bir tartışma baş göstermişti. "Griffin diye bir hayvan olmadığına göre, diyordu bazıları, Griffin yenmesi nasıl yasaklanabilir ki? — Zerdüşt yememizi istemediğine göre, diyordu diğerleri, böyle bir hayvan var olsa gerek." Sadık ise iki tarafı uzlaştırmak amacıyla şunları söylüyordu: "Şayet Griffinler varsa onları yemeyelim, böyle hayvanlar yoksa o zaman zaten yemeyelim. Bu sayede hepimiz Zerdüşt'ün sözüne uymuş oluruz."

Griffinlerin özellikleri üzerine tam on üç ciltlik bir eser kaleme alan, üstüne üstlük bir de tanınmış bir teürjist olan

3 Aslan vücutlu, kartal kanatlı ve kartal başlı mitolojik bir yaratık. (ç.n.)

bir âlim hemen koşup Sadık'ı Keldanilerin en aptalı, dolayısıyla da en yobazı olan Yebor[4] adındaki başmüneccimin huzurunda itham etti. Bu adam Sadık'ı güneşin kutsal azameti adına kazığa oturtturabilir, bir yandan da sakin bir sesle Zerdüşt'ün kutsal kitabını okuyabilirdi. Sadık'ın dostu Kadir (bir dost yüz rahibe bedeldir) gidip yaşlı Yebor'u buldu ve ona şöyle dedi: "Yaşasın güneş ve Griffinler! Sakın Sadık'ı cezalandırayım demeyin. Kendisi bir azizdir. Kümesinde Griffinleri var, üstelik hiçbirini de yemez. Onu itham eden kişi ise tavşanların yarık bacakları ve murdar olduğunu iddia etmeye cüret eden bir sapkındır. — Peki o hâlde, dedi Yebor kel kafasını sallayarak, Sadık'ı Griffinler hakkında kötü düşüncelere sahip olduğu, ötekini ise tavşanlar hakkında kötü sözler ettiği için kazığa oturtmak gerek." Kadir daha önce çocuk sahibi olduğu ve müneccim okulunda büyük itibarı olan bir nedime sayesinde meseleyi yatıştırdı. Sonuçta kimse kazığa oturtulmadı. Pek çok âlim bu durum karşısında homurdandı ve Bâbil'in yozlaştığına hükmetti. Sadık ise şöyle haykırdı: "Mutluluk ne ki! Bu dünyada var olmayan varlıklara dek herkes bana zulmediyor." O günden sonra Sadık âlimleri lanetledi ve sırf dostlar arasında yaşamaya karar verdi.

Sadık evinde Bâbil'in en dürüst beyefendileri ile en nazik hanımefendilerini bir araya getirip onları çoğu kez konserler eşliğinde başlayan ve tatlı sohbetlerle canlanan leziz yemeklerle ağırladı. Sadık insanların bu sohbetlerde zekâ gösterisine girişmelerini engellemesini bildi, zira bu aslında zekâ yoksunu olunduğunu göstermenin olduğu kadar, en parlak cemaati dahi bozmanın da en kesin yolu idi. Sadık'ın ne dost ne de yemek seçimi kibir kaynaklıydı, zira her şeyde olduğu gibi davranmayı tercih ediyor, dolayısıyla aslında aramadığı hakiki bir saygıya nail oluyordu.

---

4 Boyer soyadının anagramı. 1675-1755 tarihleri arasında yaşamış ve Voltaire'i dinsizlikle suçlayarak Académie Française'e alınmaması için büyük çaba sarf etmiş olan Piskopos Jean-François Boyer'e gönderme. (ç.n.)

Sadık'ın evinin karşısında ruhunun kötülüğü kaba saba yüzüne vurmuş Arimaz adında bir adam yaşamaktaydı. Arimaz öfke içinde, kibirli, üstüne üstlük çok sıkıcı bir adamdı. Hayatta hiçbir zaman başarılı olamadığı için insanları kötüleyerek hayattan intikam alıyordu. Arimaz çok zengin olduğu hâlde evini dalkavuklarla doldurmakta bile güçlük çekiyordu. Akşamları Sadık'ın evine giren arabaların gürültüsü, Sadık'a düzülen methiyelerin uğultusu onu büsbütün rahatsız ediyordu. Arimaz kimi zaman Sadık'ın evine gidiyor, davet edilmeksizin sofrasına oturuyor ve burada değdikleri etleri çürüttüğü söylenen Harpialar[5] misali bütün cemaatin neşesini kaçırıyordu. Arimaz bir gün bir hanımefendi şerefine bir ziyafet vermek istemiş, söz konusu hanımefendi Arimaz'ın davetini kabul etmek yerine Sadık'ın evine akşam yemeğine gitmişti. Bir başka gün Arimaz sarayda Sadık'la konuşurken, bir vezir yanlarına gelerek Sadık'ı akşam yemeğine davet etmiş, fakat Arimaz'ı davet etmemişti. En amansız nefretler çoğu zaman bundan daha sağlam temellere dayanmaz. Bâbil'de Kıskanç lakabıyla bilinen bu adam Sadık'ı mahvetmek istiyordu, zira Sadık halk arasında Mesut olarak anılıyordu. Zerdüşt'ün de dediği gibi insanın karşısına kötülük etme fırsatı günde yüz kez, iyilik etme fırsatı ise yılda bir kez çıkar.

Kıskanç, Sadık'ın evine gitti. Sadık o sırada iki dostu ve hiçbir art niyet gütmeksizin, sırf iltifat olsun diye sık sık iltifat ettiği bir hanımefendiyle birlikte bahçesinde gezinmekteydi. Kralın vasali Hirkanya prensine karşı giriştiği zaferle sonuçlanan savaş üzerine sohbet ediyorlardı. Bu kısa savaşta büyük yiğitlik göstermiş olan Sadık krala övgüler düzüyor, fakat kraldan da çok hanımefendiyi övüyordu. Sadık table-

5 Yunan mitolojisindeki ifritlerden insan yüzlü dişi kuşlar. Okeanos'un kızı Elektra ile Thaumas'ın birleşmesinden doğmuşlardı, biri Aello (kasırga), öteki Okypete'dir (hızlı uçan, bora), bazı kaynaklarda sözü geçen Kelaino da fırtınadan önceki gök kararmasını simgeler. (ç.n.)

tini çıkararak hemen orada dört dize kaleme aldı ve tableti okuması için bu güzel hanımefendiye verdi. Dostları Sadık'a tableti kendilerine de göstermesi için yalvardı; fakat tevazu, daha doğrusu sağduyulu bir izzetinefis Sadık'ın bu isteği yerine getirmesini engelledi. Sadık doğaçlama yazılmış dizelerin ancak muhatabına bir şeyler ifade ettiğini biliyordu. Az önce yazmış olduğu dizelerin yer aldığı tableti ikiye kırdı ve bu iki parçayı gül çalılarının arasına attı. Parçalar arandıysa da bulunamadı. Bu sırada hafif bir yağmur başladı ve grup eve döndü. Bahçede kalan Kıskanç tabletin bir parçasını bulana kadar etrafı aradı. Tablet öyle kırılmıştı ki bir satırı dolduran dizelerin her bir yarısı, hatta en kısa vezinli dizeler dahi bir anlam ifade etmekteydi. Ancak bundan daha da tuhaf bir tesadüftür ki bu kısacık dizeler kral aleyhine olabilecek en korkunç hakaretleri barındırmaktaydı. Şöyle ki:

En ağır suçlarla
Oturur tahtında
Kamu huzurunun
Yegâne düşmanı

Kıskanç hayatında ilk kez mutlu olmuştu. Eline erdemli ve nazik bir adamı mahvedecek güçte bir şey geçmişti. Kıskanç gaddarca bir sevinç içerisinde Sadık'ın elinden çıkan bu hiciv yazısının krala kadar ulaşmasını sağladı. Sadık, iki dostu ve söz konusu hanımefendi hapse atıldılar. Sadık'ın davası kendisine savunma hakkı verilmeye tenezzül edilmeksizin kısa sürede görüldü. Sadık kendisi hakkında verilen hükmü duymaya giderken, Kıskanç onun yoluna çıktı ve yüksek sesle dizelerinin hiçbir değeri olmadığını söyledi. Zaten iyi bir şair olma iddiasında olmayan Sadık asıl devlete karşı suç işlemiş biri gibi hüküm giymesine ve güzel bir hanımefendiyle iki dostunun kendisinin işlemediği bir suç yüzünden hapiste tutulmasına üzülüyordu. Sadık'ın konuşmasına

izin verilmedi, zira tabletleri yeterince açıktı. Bâbil'de kanun böyleydi. Sadık meraklı bir kalabalığın arasından geçirilerek idam yerine götürüldü. Kalabalıktan hiç kimse ona acımaya cüret edemiyor, yalnızca yüzünü görmek için atılıp onun metin bir şekilde ölüp ölmeyeceğini anlamaya çalışıyorlardı. Sadece Sadık'ın akrabaları keder içindeydi, zira kendilerine miras kalmayacaktı. Sadık'ın servetinin dörtte üçüne kral, kalan dörtte birine ise Kıskanç lehine el konmuştu.

Sadık kendini ölüme hazırlarken, kralın papağanı balkondan uçup Sadık'ın bahçesindeki gül çalısının üstüne kondu. Civarda yer alan bir ağaçtaki şeftali esmekte olan rüzgârla oraya düşmüştü. Şeftali tam da yerdeki tablet parçasının üzerine düşmüş ve ona yapışmıştı. Kuş şeftaliyle birlikte tableti de kaparak havalandı ve bunları hükümdarın kucağına bıraktı. Merak eden prens tablette yazan hiçbir anlam ifade etmeyen ve birtakım dizelerin sonu gibi görünen kelimeleri okudu. Hükümdar şiirden hoşlanıyordu ve papağanının bu macerası onu hayal âlemine sürüklemişti. Sadık'ın tabletinin küçük bir kısmında yazanları hatırlayan kraliçe hemen o tableti getirtti. İki parça birbiriyle karşılaştırıldı ve mükemmel bir uyum içinde olduğu görüldü. İşte o zaman dizeler Sadık'ın gerçekte yazdığı şekilde okundu:

En ağır suçlarla sarsıldığını gördüm dünyanın,
Oturur tahtında kralımız her şeyi gözeterek.
Kamu huzurunun içerisinde salt aşk savaş verir,
Yegâne düşmanı budur korkulması gereken.

Kral derhâl Sadık'ın huzura getirilmesini ve iki dostu ile güzel hanımefendinin hapisten çıkarılmalarını emretti. Sadık, kral ve kraliçenin ayaklarına kapandı ve onlardan son derece alçak gönüllü bir ifadeyle böylesine kötü dizeler kaleme aldığı için özür diledi. Sadık o kadar büyük bir zarafet, akıl ve mantıkla konuştu ki kral ve kraliçe onu yeniden görmek

istediler. Sadık geri geldi ve kralla kraliçenin daha da çok hoşuna gitti. Sadık'ı haksız yere suçlamış olan Kıskanç'ın bütün serveti Sadık'a verildi. Fakat Sadık hepsini geri verdi ve Kıskanç mutlu ola ola sırf servetini kaybetmediği için mutlu oldu. Kral her geçen gün Sadık'ı daha da çok takdir etti. Onu bütün eğlencelerine dâhil etti, her türlü meselede danıştı. Kraliçe de Sadık'a karşı kendisi, yüce eşi, Sadık ve krallık için tehlikeli bir hâl alabilecek bir beğeni sergilemekteydi. Sadık ise mutlu olmanın aslında o kadar da zor olmadığına inanmaya başlamıştı.

5. Bölüm
Cömertler

Her beş senede bir kutlanan büyük bayram günü gelip çatmıştı. Her beş senede bir yurttaşlar arasında en cömert eylemi gerçekleştirmiş olanı resmî bir törenle kamuya ilan etmek Bâbil'de âdetti. Ülkenin ileri gelenleri ile müneccimler hakem olurlardı. Şehrin bakımından sorumlu başsatrap kendi yönetimi altında gerçekleşen en güzel eylemleri sunar, ardından oylamaya gidilir ve kral nihai hükmü ilan ederdi. Bu törene dünyanın dört bir yanından insanlar akın ederdi. Kazanan hükümdarın elinden üzeri değerli taşlarla süslü altın bir kupa alırdı ve kral ona şu sözleri söylerdi: *Bu cömertlik ödülünü kabul ediniz. Tanrıların bana size benzer daha çok yurttaş bahşetmesi dileğiyle.*

İşte o unutulmaz gün gelip çatmıştı. Kral etrafında ülkenin ileri gelenleri, müneccimler ve zaferin atların çevikliği veyahut bedensel güçle değil de erdemle kazanıldığı bu oyunlara gelen bütün milletlere mensup elçilerle birlikte tahtına kuruldu. Başsatrap yüksek sesle ilgililerine bu eşsiz ödülü hak ettirebilecek olan eylemleri sıraladı. Sadık'ın Kıskanç'a bütün servetini iade ederek göstermiş olduğu yüce gönüllü-

lükten hiç bahsetmedi, zira bu ödül için yarışmaya değecek bir eylem değildi.

Başsatrap önce şahsen sorumlu olmadığı bir yanılgıdan ötürü bir yurttaşın önemli bir davayı kaybetmesine yol açan ve bu yurttaşın kaybettiklerini telafi etmek üzere bütün servetini ona veren bir hâkimi tanıttı.

Başsatrap daha sonra delicesine âşık olduğu kızla evlenmek üzereyken, aynı kıza duyduğu aşktan dolayı ölmek üzere olan bir dostu lehine aradan çekilen, üstelik aradan çekildiği gibi aynı zamanda drahomayı da ödeyen genç bir adamı tanıttı.

Başsatrap ardından Hirkanya savaşında bundan daha da büyük bir cömertlik sergilemiş olan bir askeri huzura çıkardı. Bu asker düşman askerlerinin kaçırmaya çalıştığı sevgilisini savunurken, başka Hirkanyalıların oradan birkaç adım ötede annesini kaçırmakta olduğunu duymuş ve gözyaşları içinde sevgilisini bırakıp annesini kurtarmaya koşmuş, ardından âşık olduğu ve ölüm hâlindeki sevgilisinin yanına dönmüştü. Asker kendini öldürmek istemiş, fakat annesi kendisine bakacak başka kimsesi olmadığını söyleyince hayata katlanacak cesareti kendisinde bulmuştu.

Hakemlerin gönlü bu askerden yanaydı. Söz alan kral şunları söyledi: "Onun eylemi de diğerlerinin eylemleri de çok güzel. Fakat bunlar beni şaşırtmadı. Sadık ise dün beni çok şaşırtan bir eylemde bulundu. Birkaç gün önce vezirim ve gözdem olan Karib'i azletmiştim. Ondan ağır sözlerle şikâyet ediyordum, bütün dalkavuklarım da ona karşı aşırı yumuşak davrandığımı söylüyorlardı. Etrafımda Karib'i kötüleme yarışı başlamıştı âdeta. Sadık'a bu konuda ne düşündüğünü sordum, o bana Karib hakkında iyi şeyler düşündüğünü söyleme cesareti gösterdi. İtiraf etmeliyim ki tarih boyunca hatasını servetiyle ödeyen, sevgilisinden vazgeçen, annesini sevgilisine tercih eden insanlar gördüm. Fakat şimdiye kadar öfke içindeki hükümdarının karşı-

sında azledilmiş bir vezir lehine konuşan hiçbir dalkavuk görmedim. Cömert eylemleri gözler önüne serilmiş olan bu kişilerin her birine yirmi bin altın veriyorum. Fakat kupayı Sadık'a vereceğim. — Hünkârım, dedi Sadık ona, o kupayı hak eden tek kişi siz majestelerisiniz. Bugüne kadar en duyulmamış eylemi gerçekleştirmiş olan da yine siz majestelerisiniz. Zira öfkenize karşı çıkan kulunuza hiçbir şekilde kızmadınız."

İnsanlar krala da Sadık'a da hayran oldular. Bütün servetini veren hâkim, sevgilisini dostuyla evlendiren âşık, annesinin selametini sevgilisininkinden üstün tutan asker hükümdardan hediyeler aldılar, isimleri cömertler kitabına yazıldı. Sadık ise kupayı aldı. Kral İyi Prens unvanını aldıysa da bu unvanı uzun süre muhafaza edemedi. O gün kanunda öngörülenden çok daha uzun süren şenliklerle kutlandı. Bu şenliklerin hatırası Asya'da bugün hâlâ canlıdır. Sadık, "Nihayet mutluyum," diyordu, fakat aslında çok yanılıyordu.

6. Bölüm
Vezir

Vezirini kaybetmiş olan kral bu mevki için Sadık'ı seçti. Bâbil'in bütün güzel kadınları bu seçimi alkışladı, zira imparatorluğun kuruluşundan bu yana bu denli genç bir vezir olmamıştı. Bütün dalkavuklar ise çok kızdı, Kıskanç bu yüzden kan kustu, burnu müthiş derecede şişti. Krala ve kraliçeye teşekkür eden Sadık gidip papağana da teşekkür etti: "Güzel kuş, dedi ona, benim hayatımı kurtaran da beni vezir yapan da sizsiniz. Majestelerinin dişi köpeği ile atı bana büyük kötülük etmişlerdi, oysa siz bana iyilik ettiniz. İşte insanların kaderi nelere bağlı! Fakat, diye ekledi sözlerine Sadık, bu kadar sıra dışı bir mutluluk çabucak yok olabilir de." Papağan, "Öyle," diye cevap verdi. Bu cevap

Sadık'ı sarstı. Yine de iyi bir fizikçi olduğu ve papağanların kâhin olduğuna da inanmadığı için kısa sürede kendini toparladı ve vezirlik görevini elinden gelen en iyi şekilde ifa etmeye koyuldu.

Sadık herkese kanunların kutsal gücünü hissettirse de kimseye kendi unvanının ağırlığını hissettirmedi. Divandaki farklı sesleri bastırmadı, her bir vezir ondan korkmadan kendi fikrini söyleyebildi. Sadık bir davaya bakarken, o davayı hükme bağlayan kendisi değil daima kanun oluyordu. Fakat kanun fazla sertse Sadık o kanunu yumuşatmasını da biliyordu. Bir konuda kanun eksikliği olduğunda ise Sadık hakkaniyeti sayesinde bizzat Zerdüşt'ün yapmış olabileceği yeni kanunlar yapıyordu.

Milletler şu büyük prensibi ondan öğrendiler: Bir masumu mahkûm etmektense, bir suçluyu kurtarma tehlikesini göze almak yeğdir. Sadık kanunların yurttaşların gözünü korkutmak kadar, onları kurtarmak için de yapılmış olduğuna inanıyordu. Sadık'ın başlıca yetisi bütün insanların karartmaya çalıştığı gerçekleri gün ışığına çıkartmasıydı. Yönetiminin daha ilk günlerinden itibaren bu büyük yetisini devreye soktu. Bâbilli meşhur bir tüccar Hindistan'da ölmüştü. Aynı tüccar daha önce iki oğlunu ortak mirasçı olarak belirlemiş, kız kardeşlerini evlendirmiş, ayrıca oğullarının arasında kendisini daha fazla sevdiğine hükmedilecek olana verilmek üzere otuz bin altın tutarında bir ödül bırakmıştı. Büyük oğul ona bir mezar yaptırmış, küçük oğul ise mirasının bir kısmıyla kız kardeşinin drahomasını artırmıştı. Herkes, "Babasını en çok seven büyük olandır, küçük oğul daha çok kız kardeşini seviyor, dolayısıyla otuz bin altın büyük oğlana verilmedir," diyordu.

Sadık iki oğlanı da arka arkaya çağırttı. Büyük oğula şöyle dedi: "Babanız ölmemiş, son geçirdiği hastalığı atlatmış, Bâbil'e geri dönmüş. — Tanrı'ya şükürler olsun, diye cevap verdi genç adam, fakat mezar bana çok pahalıya pat-

lamış oldu!" Sadık daha sonra aynı şeyi küçük oğula da söyledi. "Tanrı'ya şükürler olsun, diye cevap verdi küçük oğul, elime geçen her şeyi babama iade edeceğim. Fakat umarım kız kardeşime vermiş olduklarımın yine onda kalmasına izin verir. — Ona hiçbir şey iade etmeyeceksiniz, dedi Sadık, buna ek olarak otuz bin altın da sizin olacak. Zira babanızı en çok seven sizsiniz."

Çok zengin bir kız iki müneccime evlilik vaat etmiş, birkaç ay boyunca her ikisinden de eğitim aldıktan sonra hamile kalmıştı. Her iki müneccim de kızla evlenmek istiyordu. "Kendime eş olarak, dedi kız, beni imparatorluğa yeni bir yurttaş kazandıracak duruma getireni seçeceğim. — Bu hayırlı işi gerçekleştiren kişi benim, dedi biri, — O şeref bana ait, dedi öteki. — O hâlde, diye cevap verdi kız, çocuğuma en iyi eğitimi verebilecek olanı onun babası kabul edeceğim." Kız bir oğlan doğurdu. Müneccimlerin her ikisi de çocuğu yetiştirmek istedi. Dava Sadık'a taşındı. Sadık iki müneccimi de huzuruna çağırttı. "Öğrencine ne öğreteceksin? diye sordu birinci müneccime. — Ben ona, dedi birinci âlim, kutsal duanın sekiz bölümünü, diyalektiği, astrolojiyi, şeytan saplantısını, özün ve tesadüfün, soyutun ve somutun ne olduğunu vs. vs. vs. öğreteceğim. — Ben, dedi ikinci âlim, onu adil ve dostlar edinmeye layık bir insan hâline getirmeye çalışacağım." Sadık şunları söyledi: *Çocuğun babası ol veya olma, annesiyle sen evleneceksin.*

Saraya her gün Irax adındaki Med *itimadulesi*[6] hakkında şikâyetler yağıyordu. Bu özünde kötü bir adam olmayan, fakat kibir ve şehvet yüzünden yozlaşmış yüce bir hükümdardı. Kendisiyle konuşulmasına nadiren tahammül ediyor, sözlerine karşı çıkılmasına asla gelemiyordu. Tavus kuşları ondan daha kibirli, güvercinler ondan daha zevk düşkünü değildi, kaplumbağalar bile ondan daha çalışkandı. Irax salt

6 Büyük ihtimalle Voltaire'in kendisi tarafından uydurulmuş "kral naibi" anlamına gelen kelime. (ç.n.)

içi boş bir azametle içi boş hazlar peşinde koşuyordu. Sadık bu adamı ıslah etme görevini üstlendi.

Sadık ona kral tarafından bir müzik öğretmeni, on iki şarkıcı ve yirmi dört kemancı, bir şef ve altı aşçı ile dört mabeyinci gönderdi. Bunlar Irax'ın yanından bir an dahi ayrılmayacaktı. Kralın emri uyarınca belli bir ritüele kesin şekilde uyulması şarttı. İşte olanlar.

İlk gün şehvetli Irax uykusundan uyanır uyanmaz, müzik öğretmeni peşinde şarkıcılar ve kemancılar eşliğinde içeri girdi. İki saat süren bir kantat söylendi. Kantatın üç dakikada bir tekrarlanan nakaratı şöyleydi:

Meziyeti ne de muazzam!
Bunca zarafet, bunca azamet.
Ah nasıl da memnundur kim bilir
Efendimiz kendinden!

Kantatın icrası bittikten sonra bir mabeyinci Irax'a tam kırk beş dakika süren bir söylev verdi. Bu söylevde Irax'ta olmayan ne kadar iyi nitelik varsa hepsi bağıra bağıra göklere çıkarıldı. Söylev bittikten sonra Irax müzik eşliğinde sofraya götürüldü. Öğle yemeği üç saat sürdü. Irax ne zaman bir şey söylemek için ağzını açsa başmabeyinci, "Kesin haklı çıkacak," dedi; Irax daha dört kelime etmemişken, ikinci mabeyinci, "O çok haklı," diye haykırdı. Diğer iki mabeyinci Irax'ın yaptığı veya yapmış olduğu düşünülen şakalara kahkahalarla güldü. Yemekten sonra aynı kantat tekrar icra edildi.

Bu ilk gün Irax'a enfes göründü. Irax krallar kralının kendisini meziyetlerine uygun bir şekilde yücelttiğine inandı. İkinci gün Irax'a o kadar da hoş gelmedi. Üçüncü gün rahatsız edici, dördüncü gün tahammül edilemez geldi. Beşinci gün ise tam bir eziyet oldu. Nihayet sürekli olarak, "Ah nasıl da memnundur kim bilir efendimiz kendinden!"

diye şarkı söylenmesinden, sürekli olarak haklı olduğunu duymaktan ve her gün aynı saatte aynı söylevi işitmekten bıkıp usanan Irax saraya yazarak kraldan mabeyincilerini, müzisyenlerini, şefini geri çağırmasını istirham etti ve bundan sonra daha mütevazı ve daha çalışkan olacağına dair söz verdi. Irax artık kendine daha az methiyeler düzdürecek, daha az şölen düzenleyecek, dolayısıyla da daha mutlu olacaktı, zira Saddar'da da dendiği gibi: "Sürekli zevk zevk değildir."

7. Bölüm
Tartışmalar ve Görüşmeler

Sadık böylece her gün dehasının inceliğini ve ruhundaki iyiliği gözler önüne sermekteydi. Herkes ona hayrandı. Üstelik seviliyordu da. Dünyanın en talihli insanı sayılmaktaydı. Şanı bütün imparatorluğa yayılmıştı. Bütün kadınlar onu beğeniyle süzüyor, bütün yurttaşlar adaletini alkışlıyor, âlimler ona başkâhin gözüyle bakıyor, rahipler bile onun yaşlı başmüneccim Yebor'dan daha çok şey bildiğini söylüyordu. Artık kimsenin aklından ona Griffinler konusunda dava açmak geçmiyor, herkes sadece onun inandığı şeylere inanıyordu.

Bâbil'de bin beş yüz yıldan beri süren ve imparatorluğu iki inatçı hizbe ayırmış olan büyük bir tartışma vardı. Hiziplerden biri Mitra Tapınağı'na önce sol ayakla girilmesi gerektiğini iddia ediyor, diğer hizip ise bu geleneği büyük bir nefretle reddederek tapınağa önce sağ ayakla giriyordu. Sadık'ın hangi hizipten yana olacağını öğrenmek için herkes Kutsal Ateş bayramını bekliyordu. Bütün dünya gözlerini Sadık'ın ayaklarına dikmişti, bütün şehir heyecan ve bekleyiş içerisindeydi. Sadık tapınağa ayaklarını birleştirip zıplayarak girdi ve ardından belagatli bir söylevle gökyü-

zünün ve yeryüzünün hiç kimseyi kayırmayan Tanrı'sının sol bacağa da sağ bacağa da önem vermediğini kanıtladı. Kıskanç ve karısı Sadık'ın söylevinde yeterince tasvir olmadığını, dağları ve tepeleri yeterince dans ettirmediğini[7] iddia ettiler. "Konuşması kuru ve dehadan yoksun, diyorlardı. Konuşmasında ne denizin kaçtığını,[8] ne yıldızların düştüğünü,[9] ne de güneşin bal mumu gibi erittiğini görebildik. Onda o cafcaflı Doğu üslubu yok." Sadık ise mantığın yolundan gitmekle yetindi. Sadık doğru yolda, mantıklı veya nazik olduğu için değil de vezir olduğu için herkes onun tarafını tuttu.

Sadık beyaz müneccimler ile siyah müneccimler arasındaki büyük davayı da aynı şekilde başarıyla sonlandırdı. Beyazlar Tanrı'ya dua ederken doğuya dönmenin dinsizlik olduğunu iddia ederken, siyahlar Tanrı'nın batıya doğru dönerek dua eden insanlardan nefret ettiğini söylemekteydi. Sadık herkesin canı ne yöne dönmek istiyorsa o yöne dönmesini emretti.

Sadık sabahları özel ve genel meseleleri hallediyor, günün geri kalanında Bâbil'in güzelleştirilmesiyle meşgul oluyordu. İnsanları ağlatan trajediler ile güldüren komediler temsil ettiriyordu. Bu uzun süredir modası geçmiş olan ve zevk sahibi olduğu için kendisinin yeniden canlandırdığı bir âdetti. Sadık bu konuda sanatçılardan daha çok bildiğini iddia etmiyor, onları lütuflarla ve unvanlarla ödüllendiriyor, onların yeteneklerini gizliden gizliye kıskanmıyordu. Akşamları ise kralı, özellikle de kraliçeyi eğlendiriyordu. Kral, "Benim yüce vezirim!", kraliçe, "Benim tatlı vezirim!" diyordu. Her ikisi de daha sonra şöyle ekliyordu: "Asılsaydı ne yazık olurdu!"

Sadık'ın mevkiindeki hiç kimse kadınlara bu kadar çok görüşme bahşetmek zorunda kalmamıştır. Çoğu kadın hiç-

7 *Eski Antlaşma*, Mezmurlar, 114:4 ve 6. ayetlere gönderme. (ç.n.)

8 *Eski Antlaşma*, Mezmurlar, 114:3 ve 5. ayetlere gönderme. (ç.n.)

9 *Eski Antlaşma*, Yeşaya, 14:12. ayete gönderme. (ç.n.)

bir meselesi olmadığı hâlde sırf onunla görüşmek için geliyordu. Kıskanç'ın karısı ilk gelenlerdendi. Sadık'a Mitra, Zend-Avesta ve kutsal ateş adına kocasının tutumundan nefret ettiğine dair yemin etti, ardından ona kocasının kıskanç ve kaba bir adam olduğunu söyledi, tanrıların kocasını insanoğlunun ölümsüz tanrılara benzemesini sağlayan kutsal ateşin değerli etkilerinden yoksun bırakmak suretiyle cezalandırdığını ima etti, son olarak da çorap askısını düşürdü. Sadık kadının çorabını her zamanki nezaketiyle yerden topladı, fakat dizindeki kopçaya bağlamadı. Bu küçücük hata –tabii hata sayılırsa– olabilecek en korkunç talihsizliğe sebep oldu. Sadık bu olay üzerine hiç düşünmedi. Kıskanç'ın karısı ise çok kafa yordu.

Her gün başka kadınlar geldi. Bâbil'in gizli yıllıkları Sadık'ın bir kez baştan çıktığını, fakat hiç şehvet duymaksızın zevk alması karşısında kendisinin de hayrete düştüğünü ve sevgilisini dalgınlıkla öptüğünü iddia etmektedir. Sadık'ın neredeyse farkına varmadan sevgi nişaneleri verdiği kadın Kraliçe Astarte'nin oda hizmetçilerinden biriydi. Bu sevgi dolu Bâbilli kadın avunmak için kendi kendine şöyle demekteydi: "Sevişirken bile iş düşündüğüne göre bu adamın kafası olağanüstü derecede meşgul olmalı." Pek çok insanın tek kelime etmediği, başkalarının ise sadece kutsal sözler terennüm ettiği anlardan birinde Sadık birdenbire kendini tutamayıp şöyle haykırdı: "Kraliçe!" Bâbilli kadın ise Sadık'ın nihayet kendine geldiği iyi bir anında ona şöyle dediğini sandı: "Kraliçem!" Oysa daima dalgın olan Sadık aslında Astarte'nin ismini sayıklamıştı. Bu mesut koşullarda her şeyi kendi lehine yorumlayan kadın ise bu sözün şu anlama geldiğine inanmıştı: "Siz Kraliçe Astarte'den daha güzelsiniz." Sadık'ın sarayından çok değerli hediyelerle ayrıldı. Kadın yaşadığı macerayı sıkı dostu olan Kıskanç'ın kıskanç karısına anlattı. Kıskanç'ın karısı Sadık'ın onu tercih etmemesine fena hâlde bozuldu. "Kendisi şu gördüğünüz ve benim artık

kullanmak istemediğim çorap askımı bağlamaya dahi tenezzül etmemişti, dedi Kıskanç'ın kıskanç karısı. — A-a! dedi talihli kadın kıskanç kadına. Kraliçeyle aynı çorap askılarını kullanıyorsunuz! Yoksa siz de mi aynı dükkândan alıyorsunuz?" Kıskanç kadın derin düşüncelere daldı ve cevap vermedi, ardından kocası Kıskanç'a danışmaya gitti.

Bu arada Sadık görüşmeler sırasında veya davalara bakarken sürekli dalıp dalıp gittiğini fark etti. Bunun nedenini bilemiyordu ve tek sıkıntısı da buydu.

Sadık bir gece bir rüya gördü. Rüyasında kendini önce içlerinde canını acıtan birkaç sivri otun da olduğu kuru otların üzerinde uzanırken görüyordu. Ardından güllerden oluşan bir yatakta tembel tembel dinlendiği sırada aradan bir yılan çıkarak sivri ve zehirli diliyle onu tam kalbinden yaralıyordu. "Heyhat, diyordu Sadık kendi kendine, uzun zaman o kuru ve batıcı otların üzerinde yattım, şimdiyse güllerden oluşan bir yatakta yatıyorum. Peki ama o yılan ne ola ki?"

8. Bölüm
Kıskançlık

Sadık'ın başına gelen felakete tam da saadeti, özellikle de meziyeti neden oldu. Sadık her gün kralla ve onun yüce zevcesi Astarte'yle sohbet ediyordu. Sadık'ın tatlı sohbeti güzellik için süs ne ise zekâ için de aynı şey olan o hoşa gitme arzusuyla birleşince daha da tatlılaşıyordu. Sadık'ın gençliği ve zarafeti Astarte üzerinde yavaş yavaş, önceleri kendisinin de fark etmediği bir etki yaratmaktaydı. Tutkusu büyük bir masumiyet içerisinde artmakta olan Astarte kendisini eşi için de devlet için de değerli olan bu adamı görmek ve dinlemek zevkine hiçbir endişe ve korku duymaksızın bırakmıştı. Astarte krala durmadan Sadık'ı övüyor, kadınlarına sürekli

ondan bahsediyordu. Kadınlar da Sadık'ı övme konusunda âdeta birbirleriyle yarışıyorlardı. Her şey Astarte'nin kalbine henüz hissetmediği bir duyguyu iyice kazımaya yarıyordu. Astarte Sadık'a düşündüğünden daha büyük bir iltifat içeren hediyeler veriyordu. Sadık'la salt hizmetlerinden memnun bir kraliçe sıfatıyla konuştuğunu sansa da kimi zaman ifadesi hisli bir kadının ifadesine bürünüyordu.

Astarte tek gözlülerden nefret eden Samira'dan da, kocasının burnunu kesmeye kalkan diğer kadından da daha güzeldi. Astarte'nin teklifsizliği, yüzünün kızarmasına neden olmaya başlayan tatlı sözleri, Sadık'a diktiği fakat aynı zamanda kaçırmaya da çalıştığı gözleri Sadık'ın kalbinde kendisini de hayrete düşüren bir ateş yakmıştı. Sadık bu ateşle mücadele etti, daima yardımına koşmuş olan felsefeyi yardıma çağırdı. Ancak felsefeyle aydınlandıysa da onda hiçbir teselli bulamadı.

Görev bilinci, minnet duygusu ve onuru lekelenen hükümdar Sadık'ın karşısına intikam tanrıları gibi dikiliyor, Sadık bunlarla mücadele ediyor, galip geliyor, fakat her an yeniden kazanması gereken bu zafer onun acıyla inlemesine, gözyaşları dökmesine neden oluyordu. Sadık artık kraliçeyle her ikisine de son derece çekici gelen o tatlı serbestlikle konuşmaya cesaret edemiyor, gözleri buğulanıyor, söyledikleri zoraki ve tutarsız bir hâl alıyor, gözlerini yere indiriyor, kendine rağmen bakışlarını Astarte'ye çevirdiğinde ise kraliçenin ateşler saçan yaşlı gözleriyle karşılaşıyordu. Birbirlerine âdeta, "Biz birbirimize tapıyoruz, fakat birbirimizi sevmekten de korkuyoruz ve ikimiz de şiddetle kınadığımız bir ateşle yanıyoruz," diyorlardı.

Sadık Astarte'nin huzurundan dalgın, kendini kaybetmiş bir hâlde, yüreğinde artık taşıyamadığı ağır bir yükle ayrılıyordu. İçindeki huzursuzluğun iyice şiddetlendiği bir anda sırrını tıpkı keskin bir acının saldırılarına uzun süre maruz kalıp da hastalığını nihayet acının katlanmasıyla birlikte ağ-

zından kaçan bir çığlıkla ve alnından süzülen soğuk terlerle itiraf eden bir adam gibi dostu Kadir'e açtı.

Kadir ona şöyle dedi: "Kendinizden gizlemeye çalıştığınız duyguları ben çoktan çözmüştüm. Tutkuların yanlış anlaşılmaya mahal vermeyen işaretleri vardır. Hele bir düşünün sevgili Sadık, madem ben kalbinizdekini okuyabildim, şayet kral onurunu lekeleyen bu duyguları keşfederse neler olur. Kralın yegâne kusuru aşırı kıskanç olması. Siz tutkunuza kraliçeden daha güçlü bir şekilde karşı koyuyorsunuz, zira siz filozofsunuz ve siz Sadık'sınız. O ise bir kadın, kendisini henüz suçlu saymadığından bakışlarını tedbirsizce konuşturabiliyor. Ne yazık ki masumiyetinden emin olduğundan dış görünüşü ihmal ediyor. O masumiyetini koruduğu müddetçe onun güvenliğinden endişe edeceğim. Şayet aranızda bir anlaşmaya varmış olsaydınız bütün bakışları kandırmayı başarırdınız. Doğmakta olan ve bastırılan bir tutku bir gün ortaya çıkar, fakat tatmin edilen bir aşk gizlenebilir." Sadık velinimeti olan krala ihanet etme ihtimali karşısında korkuyla titredi. Prense karşı kendi iradesi dışında suç işlediği şu sırada ona daha da sadakatle hizmet etmeye başladı. Bu sırada kraliçe Sadık'tan o kadar sıklıkla bahsediyor, ismini terennüm ederken yüzü o kadar çok kızarıyor, kralın huzurunda Sadık'la konuşurken kâh o kadar heyecanlı kâh o kadar şaşkın bir hâle bürünüyor, Sadık huzurdan ayrıldığında ise o kadar uzaklara dalıp gidiyordu ki kral bu durumdan rahatsız oldu ve gördüğü her şeye inanmaya, görmediklerini ise hayal etmeye başladı. Kral bilhassa karısının terlikleri mavi renkteyken, Sadık'ın terliklerinin de mavi renkte olduğunu, karısının kurdeleleri sarı renkteyken, Sadık'ın takkesinin de sarı renkte olduğunu fark etti. Bunlar hassas bir prens için korkunç işaretlerdi. Duyduğu şüphe prensin hırçınlaşan ruhunda kesinlik kazandı.

Bütün krallara ve kraliçelere hizmet eden kölelerin her biri aynı zamanda onların kalplerinin de casusudur. Kısa

zamanda Astarte'nin âşık olduğu, Moabdar'ın ise kıskandığı anlaşıldı. Çakıl taşı yumuşamadığına, zehirli hayvanlar zehirlerini daima muhafaza ettiğine göre Kıskanç da geçen süre zarfında ıslah olmamıştı. İşte o Kıskanç Moabdar'a sapkın zekâların en aşağılık aracı olan, aslında her zaman küçümsense de bu sefer etkisini gösteren isimsiz bir mektup yazdı. Zira bu mektup prensin kalbini paramparça eden uğursuz duyguları pekiştirmekteydi. Nihayet kral sadece nasıl intikam alabileceğini düşünür hâle geldi. Bir gece kraliçeyi zehirlemeye, Sadık'ı ise gün doğarken öldürtmeye karar verdi. Kralın intikam meleği olan acımasız bir hadım ağasına emir verildi. O sırada kralın odasında dilsiz, fakat kulakları sağır olmayan bir cüce vardı. Bu cüce büyük bir gizlilik içinde alınan bu karara tıpkı evcil bir hayvan gibi tanıklık etti. Dilsiz cüce kraliçeye ve Sadık'a son derece bağlıydı. Onlar hakkında verilen ölüm kararını duyduğunda dehşete kapıldığı kadar hayrete de düştü. Peki ama saatler içinde infaz edilecek olan bu korkunç emirden onları nasıl haberdar edecekti? Cücenin yazması yoktu, fakat resim çizmeyi, özellikle de benzetmeyi biliyordu. Cüce gecenin bir kısmını kraliçeye anlatmak istediklerini resmetmekle geçirdi. Resimde bir köşede öfkeden çıldırmış hâlde hadım ağasına emirler yağdıran kral, bir halatla masanın üzerinde duran bir kavanoz, ortada kadınlarının kolları arasında can veren kraliçeyle onun ayaklarının dibinde boğulmuş hâlde Sadık çizilmişti. Tabloda ufukta doğmakta olan güneş görülüyor, böylece söz konusu korkunç infazın şafağın ilk ışıklarıyla gerçekleşeceği haber veriliyordu. Cüce resmi bitirir bitirmez Astarte'nin kadınlarından birine koştu, onu uyandırdı ve ona elindeki resmin derhâl kraliçeye götürülmesi gerektiğini anlattı.

Bu sırada gece yarısı Sadık'ın kapısı vuruldu. Uykusundan uyandırılan Sadık'a kraliçeden gelen bir pusula verildi. Düş görüp görmediğinden emin olamayan Sadık titreyen elleriyle mektubu açtı. Şu sözleri okuyunca düştüğü hayreti,

duyduğu çöküntüyü ve ümitsizliği kim nasıl tarif edebilir! *Hemen kaçın, yoksa canınızdan olacaksınız. Kaçın Sadık! Öteden beri bastırdığım ve nihayet kefaretini kendi canımla ödemek üzere olduğum şu anda itiraf ettiğim bu uğursuz aşk adına size kaçmanızı emrediyorum. Ben bir suç işlemedim, fakat bir suçlu olarak öleceğimi hissediyorum.*

Sadık konuşacak gücü zar zor bulabildi. Kadir'in çağrılmasını emretti ve ona hiçbir şey söylemeden söz konusu pusulayı uzattı. Kadir onu emre itaat etmeye ve derhâl Memfis'e doğru yola çıkmaya zorladı. "Şayet kraliçeyi bulmaya kalkarsanız, dedi Kadir ona, onun ölümünü hızlandırmış olursunuz. Kralla konuşursanız yine onu kaybedersiniz. Ben onun kaderine kefilim. Siz kendi kaderinizi takip edin. Sizin Hindistan'a doğru yola çıktığınız dedikodusunu yayacağım. Kısa zamanda gelip sizi bulacağım ve size Bâbil'de neler olup bittiğini haber vereceğim."

Kadir derhâl sarayın gizli bir kapısına en hızlısından iki hecin devesi koşturdu. Kucakta taşınacak hâlde, her an can vermeye hazır Sadık'ı deveye bindirdi. Sadık'a tek bir hizmetkâr eşlik etmekteydi. Hayrete ve kedere gark olan Kadir kısa sürede dostunu gözden kaybetti.

Meşhur kaçak Bâbil'i gören bir tepenin kıyısına geldiğinde bakışlarını kraliçenin sarayına çevirdi ve bayıldı. Kendine geldiğinde ise sadece gözyaşı döküp ölmeyi diledi. Nihayet kadınların en naziğinin ve dünyanın bir numaralı kraliçesinin bu içler acısı yazgısına hayıflandıktan sonra bir an kendi yazgısına dönüp şöyle haykırdı: "İnsan hayatı nedir ki? Ey erdem, senden bana ne gibi bir fayda geldi? İki kadın bana hayâsızca ihanet etti, hiçbir şekilde suçlu olmayan ve diğerlerinden çok daha güzel olan üçüncüsü ise ölümün eşiğinde! Etmiş olduğum bütün iyilikler benim için birer uğursuzluk kaynağı oldu. Sırf talihsizliğin en korkunç uçurumuna yuvarlanmak için azametin zirvesine yükseltildim. Şayet diğer pek çok insan gibi kötü biri olmuş olsaydım, ben de onlar

gibi mutlu olurdum." Sadık bu uğursuz düşüncelerle bitkin düşmüş, gözleri kederin ağır perdesiyle örtülü, yüzü ölü gibi bembeyaz, karanlık ve derin bir ümitsizliğe gömülmüş hâlde Mısır'a doğru yolculuğuna devam etti.

9. Bölüm
Dövülen Kadın

Sadık yolunu yıldızlara göre tayin ediyordu. Orion takımyıldızı ile parlak Sirius yıldızı ona Canopus kutbuna giden yolu gösteriyordu. Bizlerin gözüne salt zayıf kıvılcımlar gibi görünen bu muazzam ışık kürelerini büyük bir hayranlıkla seyretmekteydi. Oysa bunlara kıyasla doğanın içinde gözle görülmeyen küçücük bir noktadan ibaret olan dünya bizim açgözlü gözlerimize ne kadar büyük, ne kadar asil bir şey gibi görünmektedir. Sadık işte bu sayede insanları olduğu gibi, küçücük bir çamur zerresi üzerinde birbirlerini yiyen böcekler olarak görmeye başladı. Hakikati yansıtan bu imge Sadık'ın kendi varlığı ile Bâbil'inkinin hiçliğini gözler önüne sererek ruhundaki acıları da dindiriyor gibiydi. Sadık'ın ruhu sonsuzluğa atılıyor, duyularından ayrılarak evrenin değiştirilemez düzenini seyrediyordu. Fakat daha sonra kendine geldiğinde, kalbine geri döndüğünde Astarte'nin belki de onun uğruna ölmüş olabileceğini düşünüyor, işte o zaman evren gözlerinin önünden siliniyor ve bütün doğada ancak ölmekte olan Astarte ile talihsiz Sadık'ı görüyordu.

Sadık bu yüce felsefe ile ezici kederi arasında sürekli bir gelgit yaşaya yaşaya Mısır sınırına doğru ilerlemeye devam etti. Ve işte Sadık'ın vefalı hizmetkârı karşılarına çıkan ilk kasabaya girmiş, kalacak bir yer aramaya başlamıştı bile. Bu arada Sadık da kasaba sınırındaki bahçelerde gezinmekteydi. Ana yoldan çok da uzak olmayan bir yerde yeri göğü imdadına çağıran gözü yaşlı bir kadın ile kadının peşinden

giden öfkeli bir adam gördü. Adam kadını yakalamıştı bile. Kadın adamın dizlerine sarıldı. Adamsa onu hakaretler ederek dövmeye başladı. Sadık Mısırlı adamın gösterdiği şiddetle kadının ondan tekrar tekrar af dilemesinden birinin kıskanç, diğerinin ise sadakatsiz olduğuna hükmetti. Ancak söz konusu kadının dokunaklı bir güzelliğe sahip olduğunu, hatta bir nebze talihsiz Astarte'ye benzediğini görünce ona karşı büyük bir merhamet, Mısırlı adama karşı ise korkunç bir öfke duydu. "Kurtarın beni, diye bağırdı kadın Sadık'a gözyaşları içinde. Beni bu barbarın elinde kurtarın, canımı kurtarın!"

Bu haykırış üzerine Sadık kadınla o barbarı ayırmak üzere koştu. Mısır diline bir nebze hâkimdi. Adama bu dilde şunları söyledi: "Şayet sizde biraz insanlık varsa, güzele ve zayıfa karşı biraz daha saygılı olmanızı rica ediyorum. Ayaklarınıza kapanmış, yegâne savunması gözyaşları olan bu doğa harikasına nasıl bu şekilde hakaret edebiliyorsunuz? — Aha! dedi ona öfkeli adam. Madem onu bu kadar seviyorsun, o hâlde benim senden intikam almam gerek. Bunları söyleyen adam bir eliyle saçlarından tutmakta olduğu kadını bıraktı ve mızrağını çekerek yabancıyı bu silahla deşmeye yeltendi. Soğukkanlı biri olan yabancı öfkeli birinin savurduğu mızrak darbesini kolaylıkla savuşturdu. Sadık mızrağı ucuna yakın bir yerden yakaladı. Biri mızrağı kurtarmak isterken, öteki mızrağı onun elinden almaya çalışıyordu. Sonunda mızrak kırıldı. Mısırlı kılıcını çekti. Sadık da kendi kılıcını çekti. İki adam birbirlerine saldırdılar. Biri hızla yüz darbe indirdi, öteki bunları ustalıkla savuşturdu. Çimlerin üzerine oturan kadın saçını düzeltti, onları seyretti. Mısırlı karşısındaki rakibe göre daha sağlamdı. Fakat Sadık daha becerikliydi. Sadık kolunu aklıyla yönlendiren bir adam gibi dövüşürken, öteki gözü kör bir öfkeyle öylesine hamlelerde bulunan hiddetli bir adam gibi dövüşmekteydi. Sadık adamı geçip silahını elinden aldı. Mısırlı daha da öfkelenip onun

üzerine atlamaya kalkınca Sadık onu yakalayıp yere yapıştırdı, kılıcı göğsüne dayayarak canını bağışlamayı teklif etti. Öfkeden gözü dönen Mısırlı hançerini çekti ve dövüşün galibi kendisini affettiği sırada Sadık'ı yaraladı. Öfkelenen Sadık kılıcını onun göğsüne daldırdı. Mısırlı korkunç bir çığlık attı ve çırpınarak can verdi.

Sadık bunun üzerine kadının yanına gidip uysal bir sesle ona şunları söyledi: "Beni kendisini öldürmek zorunda bıraktı. İntikamınızı aldım. Hayatımda gördüğüm en vahşi adamdan kurtuldunuz. Şimdi ne yapayım istersiniz hanımefendi? — Ölmeni alçak, diye cevap verdi kadın ona, ölmeni isterim! Sen benim sevgilimi öldürdün. Keşke kalbini söküp çıkarabilsem. — Hanımefendi, aslına bakacak olursanız kendinize sevgili olarak çok tuhaf bir adam seçmiştiniz, diye cevap verdi Sadık ona. Sizi var gücüyle dövüyordu, beni de sırf siz yardıma çağırdınız diye öldürmek istedi. — Keşke hayatta olsaydı da beni yine dövseydi, dedi kadın çığlıklar atarak. Ben bunu hak ediyordum, onu kıskandırıyordum. Keşke o beni hâlâ dövüyor olsaydı da onun yerinde sen olsaydın." Sadık hayatında hiç olmadığı kadar hayret ve öfke duyarak ona şöyle dedi: "Hanımefendi, bütün güzelliğinize rağmen o kadar tuhafsınız ki şimdi de benden dayak yemeyi hak ediyorsunuz. Fakat ben bu zahmete girmeyeceğim." Bunları söyleyen Sadık devesine atladı ve kasabaya doğru yol aldı. Henüz birkaç adım atmıştı ki Bâbil'den gelen dört ulağın çıkardığı gürültüyü duyup arkasına baktı. Ulaklar dörtnala yaklaşmaktaydı. İçlerinden biri kadını görerek şöyle haykırdı: "İşte bu o! Bize verilen eşkâle uyuyor." Adamlar ölüyü umursamayıp hemen oracıkta kadını yakalayıverdiler. Kadın durmadan Sadık'a bağırıyordu: "Beni bir kez daha kurtarın ey cömert yabancı! Size kızdığım için beni affedin. Beni kurtarırsanız, sizi ölünceye dek bırakmam." Fakat Sadık artık bu kadın için dövüşmek hevesinde değildi. "Başkalarından yardım

isteyin, diye cevap verdi ona, beni bir daha tuzağa düşüremeyeceksiniz."

Kaldı ki Sadık yaralanmıştı, kan kaybediyordu, kendisinin de yardıma ihtiyacı vardı. Üstelik büyük ihtimalle Kral Moabdar tarafından gönderilen dört Bâbillinin varlığı da içini endişeyle doldurmuştu. Sadık hızla kasabaya doğru yol aldı. Bâbilli dört ulağın niçin o Mısırlı kadını yakalamaya geldiklerini anlayamasa da onu asıl hayrete düşüren şey kadının karakteriydi.

10. Bölüm
Esaret

Sadık Mısır kasabasına girerken halkın etrafını sardığını gördü. Herkes şöyle bağırıyordu: "İşte güzel Misuf'u kaçıran, Kletofis'i öldüren adam bu! — Beyler, dedi Sadık, Tanrı beni sizin o güzel Misuf'unuzu kaçırmaktan korusun, o çok kaprisli bir kadın. Kletofis'e gelince ben onu öldürmedim, sadece kendimi savundum. O beni öldürmek istedi, zira ben onun acımasızca dövmekte olduğu güzel Misuf için son derece mütevazı bir dille merhamet diledim. Ben Mısır'a sığınmaya gelmiş bir yabancıyım. Sizden sığınma talep etmeye gelmişken, bir kadını kaçırıp bir adamı öldürmüş olmam olacak iş mi?"

O zamanlar Mısırlılar adil ve insaniydiler. Halk Sadık'ı belediye konağına götürdü. Önce yarasına pansuman yapıldı. Daha sonra hakikati ortaya çıkarmak üzere o ve hizmetkârı ayrı ayrı sorgulandı. Sadık'ın katil olmadığı anlaşıldı. Fakat bir adamın kanını akıtmıştı ve kanun onu bu yüzden köle olmaya mahkûm etti. Sadık'a ait iki hecin devesi kasaba menfaatine halka satıldı. Yanında getirmiş olduğu altının tamamı halka dağıtıldı, kendisiyle yoldaşı halk meydanında satışa çıkarıldı. Setok adında Arap bir tüccar açık artırmaya

katıldı. Yorucu işlere daha dayanıklı olan uşak efendisinden daha pahalıya satıldı. İki adam birbirleriyle kıyaslanamazdı bile. Sadık böylece uşağına tabi bir köle hâline geldi. İkisi ayaklarından zincirlenerek birbirlerine bağlandılar ve bu şekilde Arap tüccarın peşinden onun evine doğru yola çıktılar. Sadık yol boyunca hizmetkârını teselli ediyor, onu sabırlı olmaya teşvik ediyordu. Fakat aynı zamanda âdet olduğu üzere insan hayatı üzerine de birtakım görüşler bildiriyordu. "Görüyorum ki, diyordu hizmetkârına, benim kaderimde yazılı felaketler senin kaderini de etkiliyor. Bu zamana kadar hayatımdaki her şey o kadar tuhaf bir hâl aldı ki! Krala methiyeler düzen mısralar yazdım diye Bâbil'de ölüme mahkûm edildim. Kraliçe benimle iyi yüreklilikle konuştu diye az kalsın boğduruluyordum. Şimdi de vahşi bir adam sevgilisini dövüyor diye seninle birlikte köle oldum. Ama neyse, biz cesaretimizi kaybetmeyelim. Belki bütün bunlar bir gün son bulur. Arap tüccarların da köleye ihtiyaçları var. Ben de herkes gibi bir insan olduğuma göre neden diğer köleler gibi bir köle olmayayım ki? Bu tüccar çok da acımasız davranmayacaktır. Eğer iyi hizmet almak istiyorsa, kölelerine de iyi davranması gerekir." Sadık böyle konuşmaya devam etti. Fakat aklı Bâbil kraliçesinin yazgısıyla meşguldü.

Tüccar Setok iki gün sonra köleleri ve develeriyle Arabistan çöllerine doğru yola çıktı. Setok'un kabilesi Horeb Çölü civarında yaşıyordu. Yolculuk uzun ve zorlu geçti. Setok yol boyunca uşağı efendisinden daha çok övdü, zira uşak develeri yüklemede daha ustaydı. Bütün iltifatları o alıyordu. Horeb'e iki gün kala bir deve öldü. Devenin yükü hizmetkârlar arasında pay edildi. Sadık da kendi payına düşeni yüklendi. Bütün kölelerinin iki büklüm yürüdüğünü gören Setok gülmeye başladı. Sadık ona bu duruşun nedenini anlatma cüretinde bulundu ve ona denge kanunlarını öğretti. Şaşıran tüccar Sadık'a başka gözle bakmaya başladı. Sadık tüccarın merakını uyandırdığını görünce ona mesle-

ğine hiç de yabancı olmayan pek çok şey öğretmek suretiyle bu merakını daha da pekiştirdi. Eşit hacimdeki madenlerin ve gıda maddelerinin özgül ağırlıklarını, pek çok faydalı hayvanın özelliklerini, faydalı olmayanları ise faydalı hâle getirmenin yollarını öğretti. Nihayet Sadık, Setok'un gözüne bir bilge gibi göründü. Setok, Sadık'ın yoldaşını övmekten vazgeçerek Sadık'ın kendisini el üstünde tutmaya başladı. Ona iyi davrandı ve bundan hiçbir zaman pişman da olmadı.

Kabilesinin yaşadığı yere ulaşan Setok daha önce iki şahit huzurunda beş yüz gümüş vermiş olduğu bir İbrani'den bu borcunu ödemesini talep etti. Fakat söz konusu iki şahit ölmüştü ve ikna edilemeyen İbrani kendisine bir Arap'ı kandırabilme fırsatı verdiği için Tanrı'ya şükredip paranın üstüne oturmuştu. Setok derdini artık danışmanı hâline gelmiş olan Sadık'a açtı. "Bu kâfire, diye sordu Sadık, beş yüz gümüşü nerede vermiştiniz? — Horeb Dağı yakınlardaki büyük bir taşın üzerinde, diye cevap verdi tüccar. — Peki borçlunun karakteri nasıldır? diye sordu Sadık. — Tam bir dolandırıcı, diye cevap verdi Setok. — O tamam da ben size adam dinç midir yoksa uyuşuk mu, uyanık mıdır yoksa tedbirsiz mi onu soruyorum. — Olabilecek en kötü borçlu tipi, dedi Setok, tanıdıklarımın en dinci. — Pekâlâ, dedi Sadık, izin verin hâkim karşısında davanızı ben savunayım." Nitekim Sadık, İbrani'yi mahkemeye verdi ve hâkime hitaben şöyle konuştu: "Ey hakkaniyet tahtının temeli! Ben buraya bu adamdan ödemeyi reddettiği beş yüz gümüşü efendim adına talep etmeye geldim. — Şahidiniz var mı? diye sordu hâkim. — Hayır, şahitler öldü. Fakat paranın sayıldığı büyük taş hâlâ yerinde duruyor. Haşmetlileri emir buyururlarsa gidip o taşı buluruz. Taşın şehadet edeceğini ümit ediyorum. İbrani ile ben burada kalıp taşın getirilmesini bekleyeceğiz. Arama masrafları efendim Setok tarafından karşılanacak. — Hayhay," diye cevap verdi hâkim ve sıradaki davalara bakmaya koyuldu.

Davalar sona erdiğinde, "Pekâlâ, dedi hâkim Sadık'a, sizin taş hâlâ gelmedi mi? — İbrani gülerek şöyle cevap verdi: Haşmetlileri burada yarına kadar otursalar da o taş gelmez. Taş buradan altı fersah ötede. Kaldı ki o taşı kaldırmak için on beş adam gerek. — İşte, diye haykırdı Sadık, size o taşın şehadet edeceğini söylemiştim. Bu adam o taşın nerede olduğunu bildiğine göre paranın o taş üzerinde sayıldığını da itiraf ediyor demektir." Şaşıran İbrani kısa süre sonra her şeyi itiraf etmek zorunda kaldı. Hâkim İbrani'nin beş yüz gümüşü ödeyene kadar yiyecek içecek verilmeksizin söz konusu taşa bağlanmasını emretti. Borç kısa sürede ödendi. Köle Sadık'la o taş bütün Arabistan'da büyük ün saldı.

11. Bölüm
Cenaze Ateşi

Mutluluktan havalara uçan Setok kölesini en yakın dostu yaptı. Tıpkı bir zamanlar Bâbil kralının yaptığı gibi Setok da onu bir an bile yanından ayırmıyordu. Sadık ise Setok'un zevcesi olmamasına seviniyordu. Sadık efendisinde doğal olarak iyiliğe meyilli bir mizaç ile büyük bir adalet duygusu ve sağduyu olduğunu keşfetti. Bu nedenle Setok'un Arabistan'daki geleneğe uyarak semavi güçlere, yani güneşe, aya ve yıldızlara tapındığını görünce çok kızdı. Birkaç kez onunla bu konu hakkında ihtiyatlı bir dille konuştu. Nihayet ona bunların da diğer cisimler gibi cisimler olduğunu, bir ağaçtan veya bir kayalıktan daha fazla tapınmayı hak etmediğini söyledi. "Fakat, dedi Setok, bunlar hepimizin faydalandığı ebedî varlıklardır. Onlar doğayı canlandırır, mevsimleri düzenler. Hem de bizim o kadar uzağımızdalar ki onları yüceltmemek elde değil. — Mallarınızı Hindistan'a taşıyan Kızıldeniz'in sularından daha çok fayda sağlıyorsunuz, diye cevap verdi Sadık. Niçin Kızıldeniz de yıldızlar kadar eski olmasın? Şa-

yet uzağınızdaki şeylere tapıyorsanız, dünyanın öbür ucunda yer alan Ganjlıların ülkesine de tapmalısınız. — Olmaz, dedi Setok, yıldızlar o kadar parlak ki tapmamak elde değil."

Akşam olunca Sadık, Setok'la yemek yiyeceği çadırın içinde çok sayıda meşale yaktı ve efendisi gelir gelmez yanmakta olan meşalelerin önünde diz çöküp onlara şöyle seslendi: "Ey ebedî ve parlak ışıklar, benim önümü daima açık tutun." Bu sözleri söyleyen Sadık, Setok'a bakmadan sofraya oturdu. "Siz ne yapıyorsunuz öyle? diye sordu Setok ona hayretle. — Sizin gibi yapıyorum, diye cevap verdi Sadık, şamdanlara tapıp onların efendisi ile kendi efendimi ihmal ediyorum."

Setok verilen örnekteki derin manayı kavradı. Kölesinin bilgeliği onun ruhuna da sirayet etti ve bundan böyle yaratılanları övmeyi bırakıp onları yaratmış olan Yaradan'a tapmaya başladı.

Arabistan'da o sırada kökü İskitlere dayanan, Hindistan'da Brahmanların etkisiyle yayılarak bütün Doğu'yu tehdit eden korkunç bir gelenek mevcuttu. Evli bir adam öldüğü ve sevgili karısı azize olmak istediği takdirde, kadının kendisini herkesin gözü önünde kocasının bedeniyle birlikte yakması gerekiyordu. Bu Dul Ateşi adı verilen resmî bir törendi. Kabilelerin saygınlığı kendini bu şekilde yakan kadınların çokluğu nispetinde artıyordu. Setok'un kabilesine mensup bir Arap öldüğünde Almona adlı son derece dini bütün dul karısı kendisini davul zurna eşliğinde ateşe atacağı günü ve saati herkese duyurmuştu. Sadık Setok'a bu korkunç geleneğin insanlığın selameti açısından ne kadar zararlı olduğunu, her gün devlete çocuklar verebilecek veya en azından kendi çocuklarını büyütebilecek genç dul kadınların kendilerini yakmalarına izin verildiğini gösterdi ve ona mümkünse bu barbarca geleneğin kaldırılması gerektiğini kabul ettirdi. Setok şöyle cevap verdi: "Kadınlar bin yıldır kendilerini yakma hakkına sahip. Kim zamanın kutsal kıldığı bu kanunu

değiştirmeye cüret edebilir ki? Eskiye dayanan bir istismar kadar saygın bir şey olabilir mi? — Akıl daha eskidir, diye cevap verdi Sadık. Siz kabile reisleriyle konuşun, ben genç dulla konuşacağım."

Sadık kendini kadına tanıttı ve güzelliğine ettiği iltifatlarla aklına girdikten ve böyle bir güzelliğin ateşe atılmasının ne kadar yazık olduğunu söyledikten sonra onu sadakati ve cesareti üzerinden daha da çok övdü. "Demek kocanıza bu kadar olağanüstü bir aşk besliyordunuz? dedi Sadık kadına. — Ben mi? Asla, diye cevap verdi Arap kadın. O kaba saba, kıskanç, çekilmez bir adamdı. Yine de ben kendimi onun cenaze ateşine atmaya kati şekilde kararlıyım. — Görünüşe bakılırsa, dedi Sadık, diri diri yakılmakta müthiş bir zevk olsa gerek. — Ah! Tabiatın kendisi dahi korkudan titrerdi, dedi kadın. Fakat yapılması lazım. Ben dini bütün bir kadınım. Kendimi yakmazsam adım mahvolur, herkes benimle alay eder." Sadık ona kendisini başkaları için, sırf kibrinden yakacağını kabul ettirdikten sonra onunla yavaş yavaş hayatı sevmesini sağlayacak şekilde uzun uzadıya konuştu, hatta onda kendisiyle böyle konuşan kişiye karşı belli bir ilgi uyandırmayı bile başardı. "Peki şayet kendinizi yakmak gibi bir kibir sizi ele geçirmemiş olsaydı, dedi Sadık kadına, şu an ne yapardınız? — Heyhat! dedi kadın. Sanırım sizden benimle evlenmenizi rica ederdim."

Sadık'ın kalbi hâlen bu ilanıaşka cevap veremeyecek kadar Astarte'yle dolu olsa da hemen o an gidip kabile reisleriyle görüştü ve olanları anlatarak onlara genç dul kadınların bundan böyle ancak genç bir adamla tam bir saat baş başa sohbet ettikten sonra kendilerini yakmalarına izin verecek yeni bir kanun yapmalarını tavsiye etti. O zamandan sonra Arabistan'da hiçbir kadın kendini yakmadı. Arabistan yüzyıllardır süregelen böylesine zalim bir geleneğin bir günde yıkılmış olmasını Sadık'a borçluydu. Nitekim Sadık Arabistan'ın velinimetiydi.

12. Bölüm
Akşam Yemeği

Bilgeliğin mesken tuttuğu bu adamı yanından ayırmayan Setok, onu meskûn dünyanın en büyük tüccarlarının geleceği büyük Balzora[10] fuarına götürdü. Bu kadar farklı diyarlardan gelmiş bunca insanı aynı yerde görmek Sadık için hoş bir teselli oldu. Evren Sadık'ın gözüne Balzora'da bir araya gelmiş büyük bir aile gibi göründü. Fuarın daha ikinci gününde kendini bir Mısırlı, Ganjlı bir Hintli, bir Hitaylı,[11] bir Yunan, bir Kelt ve daha pek çok yabancıyla birlikte aynı sofrada buldu. Bu insanlar Basra Körfezi'ne yaptıkları düzenli yolculuklar sırasında kendilerini ifade edebilecek kadar Arapça öğrenmişlerdi. Mısırlı fena hâlde öfkeli görünüyordu. "Balzora o kadar nefret edilesi bir ülke ki, diyordu Mısırlı, dünyadaki en güvenilir rehine karşılık bana bin altın ödünç vermeyi reddediyorlar! — Nasıl olur? dedi Setok. Hangi rehine karşılık size bu meblağı vermeyi reddettiler? — Teyzemin naaşı, diye cevap verdi Mısırlı. Teyzem Mısır'ın en yiğit kadınıydı. Hep bana eşlik ederdi. Yolculuk sırasında öldü. Onu ülkemizdeki en güzel mumyalardan birine dönüştürttüm. Bu mumyayı rehin göstererek kendi ülkemde istediğim her şeyi alabilirdim. Burada bana bu kadar sağlam bir rehine karşılık alt tarafı bin altın vermek istememeleri çok tuhaf." Mısırlı böyle öfkeli öfkeli konuşurken, enfes bir haşlama tavuğu da mideye indirmek üzereydi. Tam da bu sırada Hintli onun elini tutup acıyla haykırdı: "Ah, siz ne yapıyorsunuz? — Tavuk yiyorum, dedi mumyalı adam. — Sakın böyle bir şey yapmayın, dedi Ganjlı. Merhum teyzenizin ruhu bu tavuğun bedenine geçmiş olabilir. Herhâlde teyzenizi yemek durumunda kalmak istemezsiniz. Tavuk pişirmek doğaya açık bir hakarettir. — Doğanızdan da, ta-

10 Basra (ç.n.)

11 Orta Çağ Avrupası'nda Çin'in kuzeyine verilen ad. (ç.n.)

vuklarınızdan da başlatmayın şimdi! dedi öfkeli Mısırlı. Biz bir öküze tapıyoruz, ama aynı zamanda onları yiyoruz da. — Bir öküze mi tapıyorsunuz? Bu nasıl olur! dedi Ganjlı adam. — Pekâlâ olur, diye cevap verdi öteki. Biz yüz otuz beş bin yıldır böyle yapıyoruz ve hiç kimse de bu duruma ses çıkarmıyor. — Ah, demek yüz otuz beş bin yıl? dedi Hintli. Bu hesap biraz abartılı. Hindistan ancak seksen bin yıldır meskûn ve bizim de sizden daha eski bir halk olduğumuz kesin. Siz daha öküzleri sunaklara koyup şişe geçirmeden çok önce Brahma bize öküz yemeyi yasaklamıştı. — Apis'le kıyasladığınıza göre sizin Brahma olağanüstü bir hayvan olmalı, dedi Mısırlı. Sizin şu Brahma'nın ne gibi bir marifeti olmuş ki? — Brahman şöyle cevap verdi: İnsanlara okumayı yazmayı o öğretti. Dünya satranç oyununu ona borçludur. — Yanılıyorsunuz, dedi Brahmanın yanında oturan bir Keldani. Bu büyük iyilikleri Balık Ohannes'e borçluyuz, dolayısıyla insanların sadece ona ibadet etmesi icap etmektedir. Kime sorsanız size Balık Ohannes'in güzel bir erkek başına ve altın renkli bir kuyruğa sahip tanrısal bir varlık olduğunu, günde üç saat karada vaaz vermek için sudan çıktığını söyler. Herkesin bildiği gibi Balık Ohannes'in saltanat süren çok sayıda çocuğu olmuştur. Evimde gerektiği gibi ibadet ettiğim bir portresi asılı. Canımızın istediği kadar öküz yiyebiliriz. Fakat balık pişirmek kesinlikle büyük dinsizlik olur. Kaldı ki siz ikiniz benimle herhangi bir konuda tartışmaya giremeyecek kadar asaletten ve geçmişten yoksun bir kökenden geliyorsunuz. Mısır halkı ancak yüz otuz beş bin yıllık, Hintliler ise ancak seksen bin yıllık bir geçmişle övünebiliyor. Oysa bizim dört bin yüzyıllık takvimlerimiz var. İnanın bana, bu çılgınlıklarınızdan vazgeçseniz iyi edersiniz. Karşılığında ben de size Ohannes'in güzel bir portresini hediye ederim."

Hanbalıklı adam söz alarak şöyle dedi: "Mısırlılara da, Keldanilere de, Yunanlara da, Keltlere de, Brahma'ya da, Öküz Apis'e de, güzel Balık Ohannes'e de saygım sonsuz.

Fakat kim bilir belki de Li veyahut bilinen ismiyle Tien[12] öküzlere de, balıklara da denktir. Kendi ülkem hakkında bir şey söylemeyeceğim. Ülkem Mısır, Keldani ve Hint topraklarının toplamından büyüktür. Geçmişi de tartışmayacağım, zira önemli olan mutlu olmak, eskilik çok da mühim bir şey değil. Fakat illa takvimlerden bahsetmemiz şartsa, Asya'nın tamamının bizim takvimimizi benimsediğini ve Keldani ülkesinde henüz aritmetik nedir bilmezlerken bizlerin son derece sağlam takvimlere sahip olduğumuzu belirtmem gerekir.

— Hepiniz kara cahilsiniz, diye haykırdı Yunan. Siz her şeyin anasının kaos olduğunu, dünyayı bugünkü hâline getirenin şekil ve madde olduğunu bilmiyor musunuz?" Aynı Yunan uzun uzun konuştu, fakat Kelt onun sözünü kesti. Bütün tartışma boyunca fazlaca içmiş olan ve bu yüzden kendini herkesten daha bilge sanan Kelt ancak Teutath[13] ile meşe ağacındaki ökse otunun sözü edilmeye değer olduğuna, nitekim kendisinin her zaman cebinde ökse otu taşıdığına, ataları olan İskitlerin dünyada gelmiş geçmiş en iyi insanlar olduğuna, gerçi onların da arada bir yamyamlık ettiklerine, fakat bu durumun söz konusu millete hürmet edilmesine engel teşkil etmediğine ve nihayet her kim Teutath hakkında ileri geri konuşursa ona gününü göstereceğine yemin etti. Bunun üzerine tartışma iyice alevlendi ve Setok sofranın kana bulanacağından korktu. Bütün tartışma boyunca sessizliğini korumuş olan Sadık nihayet ayağa kalktı ve önce içlerindeki en öfkeli kişi olan Kelte hitaben konuşarak onun haklı olduğunu söyledi ve ondan ökse otu istedi, ardından Yunanı belagati konusunda övdü ve böylece sofradaki herkesi yatıştırdı. Sadık Hitaylıya çok az şey söyledi, zira Hitaylı içlerinde en makul olandı. Daha sonra hepsine

12 Çincede *Li* kelimenin tam anlamıyla doğal ışık, mantık anlamına, *Tien* ise gökyüzü anlamına gelir. İkisi birlikte Tanrı anlamına da gelmektedir. (Voltaire'in notu)

13 Muhtemelen İrlanda mitolojisinde doğaüstü bir ırk olan Tuatha Dé'ye (Tanrılar kavmi) gönderme yapılmaktadır. (ç.n.)

şöyle dedi: "Dostlar, az kalsın bir hiç için kavga edecektiniz; zira hepiniz aslında aynı fikirdesiniz." Sadık'ın bu sözlerine sofradaki herkes itiraz etti. "Sizin, dedi Sadık Kelte, o ökse otuna değil de ökse otunu ve meşe ağacını yaratana taptığınız doğru değil mi? — Elbette, diye cevap verdi Kelt. — Peki ya siz Mısırlı beyim, anlaşıldığı üzere siz de belli bir öküzün bünyesinde size o öküzleri bahşedeni yüceltiyorsunuz? — Doğru, dedi Mısırlı. — Balık Ohannes'in ise, diye devam etti Sadık sözlerine, üstünlüğü denizi ve balıkları yaratana bırakması daha doğru olacaktır. — Aynı fikirdeyim, dedi Keldani. — Hintli ile Hitaylı da, diye devam etti Sadık, sizler gibi birincil bir prensibin olduğunu kabul ediyorlar. Yunanın anlattığı hayranlık uyandıran şeyleri çok da iyi anlayamadım, fakat onun da şekil ve maddenin tabi olduğu yüce bir varlığın mevcudiyetini kabul ettiğinden eminim." Hayranlık duyulan Yunan, Sadık'ın düşüncesini çok iyi kavradığını söyledi. "Öyleyse hepiniz aynı fikirdesiniz, dedi Sadık, kavga edecek bir durum yok." Herkes Sadık'ı kucakladı. Setok getirdiği gıda maddelerini çok yüksek fiyata sattıktan sonra dostu Sadık'ı kabilesine geri götürdü. Sadık köye geldiğinde yokluğunda yargılanıp suçlu bulunduğunu ve kısık ateşte yakılmaya mahkûm edildiğini öğrendi.

13. Bölüm
Randevular

Sadık Balzora'dayken yıldızların rahipleri onu cezalandırmaya karar vermişlerdi. Cenaze ateşine yolladıkları genç dul kadınlara ait kıymetli taşlarla süsler onların hakkıydı ve Sadık'ı kendilerine oynamış olduğu bu kötü oyundan dolayı yakmak istemeleri doğaldı. Bu nedenle Sadık'ı semavi güçler hakkında yanlış fikirlere sahip olmakla suçladılar, aleyhine dava açtılar ve onu yıldızların denize batmadığını söylerken

işitmiş olduklarına yemin ettiler. Dine karşı sarf edilmiş olan bu korkunç küfür hâkimlerin kanını dondurdu. Öyle ki bu din dışı sözleri duyan hâkimler kendi kıyafetlerini paramparça edecek noktaya geldiler. Sadık'ın bu masrafı karşılayabilecek gelire sahip olduğunu bilseler şüphesiz böyle de yaparlardı. Ancak bu durumda hissettikleri aşırı kederle Sadık'ı kısık ateşte yakılmaya mahkûm etmekle yetindiler. Ümitsizliğe kapılan Setok dostunu kurtarmak için boşuna kendi itibarını öne sürdü. Kısa sürede Setok da susmak zorunda kaldı. Hayattan müthiş zevk alan ve Sadık'a minnet duyan genç dul Almona kendisine cenaze ateşinin ne kadar büyük bir istismar olduğunu öğreten Sadık'ı işte bu ateşten kurtarmaya karar verdi. Almona kafasında kurduğu plandan kimseye söz etmedi. Sadık'ın cezası ertesi gün infaz edilecekti. Yani Almona'nın Sadık'ı kurtarmak için sadece bir gecesi vardı. İşte Almona'nın hayırsever ve ihtiyatlı bir kadın olarak yapmış oldukları.

Almona güzel kokular sürdü, güzelliğini en pahalı ve en güzel süslerle pekiştirdi ve yıldızların başrahibinden gizli bir görüşme talep etti. Saygıdeğer ihtiyarın karşısına geldiğinde ona şunları söyledi: "Ey Büyük Ayı'nın büyük oğlu, Boğa Yıldızı'nın erkek kardeşi, Büyük Köpek Yıldızı'nın kuzeni (bunlar başrahibin unvanları idi), sizinle bazı kaygılarımı paylaşmaya geldim. Korkarım kendimi sevgili eşimin cenaze ateşine atmayarak çok büyük bir günah işledim. Oysa bu hayatta esirgeyecek neyim var ki? Çoktan solup gitmiş ölümlü bir beden." Almona bunları söylerken ipekten yapılmış elbisesinin uzun kollarını aralayıp son derece biçimli ve göz kamaştırıcı beyazlıktaki çıplak kollarını gösterdi. "İşte görüyorsunuz, dedi Almona, bunların ne değeri var ki!" Başrahip içinden bunların aksine pek değerli olduğunu düşündü. Gözleri aynı şeyi söyledi, ağzı teyit etti ve başrahip hayatında bu kadar güzel kollar görmediğine dair yemin etti. "Heyhat! dedi genç dul. Kollar geri kalandan bi-

raz daha iyi olabilir tabii. Fakat göğsümün bunca ihtimama layık olmadığını kabul edin." Bu sözleri söyleyen Almona, doğanın yaratmış olduğu en güzel göğsü gözler önüne serdi. Bunun yanında fildişi elmanın üzerindeki gonca gül ancak şimşir üzerindeki kökboyası gibi kalır, çamaşırhaneden çıkan kuzular göze kirli sarı görünürdü. Almona'nın göğsü, tatlı bir ateşle yanarak dalıp giden iri siyah gözleri, süt beyazıyla karışık harikulade bir pembelikteki yanakları, Lübnan Dağı'ndaki kuleyi andıran burnu, Arabistan denizinin en güzel incilerini barındıran mercan kıyılarına benzer dudakları, işte bütün bunlar ihtiyarın kendisini yirmi yaşında sanmasına neden oldu. İhtiyar kekeleye kekeleye ilanıaşk etti. Onun aştan tutuştuğunu gören Almona ondan Sadık'ı bağışlamasını diledi. "Heyhat sevgili hanımefendi, dedi ihtiyar, sizin için onu affetsem bile benim bağışlamam bir işe yaramaz. Affın üç meslektaşım tarafından daha imzalanması şart. — Siz yine de imzalayın, dedi Almona. — Hayhay, dedi rahip, fakat tek bir şartla. Siz de benim gösterdiğim bu kolaylığı bana göstereceğiniz lütufla ödeyeceksiniz. — Bana şeref veriyorsunuz, dedi Almona, siz güneş battıktan sonra ve parlak Scheat Yıldızı ufukta görünür görünmez evime teşrif edin yeter. Beni gül rengi, gümüş bir divan üzerinde bulacaksınız. İşte o zaman hizmetkârınıza ne isterseniz yapabilirsiniz." Almona imzayı da alarak dışarı çıktı, ihtiyarı aşktan yanar ve kendi kuvvetine meydan okur bir vaziyette bıraktı. İhtiyar günün geri kalanını temizlenerek geçirdi; Seylan tarçınıyla, Tidore ve Ternate'den gelen kıymetli baharatlarla hazırlanmış bir içecek içti ve Scheat Yıldızı'nın ortaya çıkmasını büyük bir sabırsızlıkla bekledi.

Bu sırada güzel Almona ikinci rahibe gitti. İkinci rahip Almona'ya onun güzelliği yanında güneşin, ayın ve gökyüzünün bütün yıldızlarının sönük kaldığına dair yemin etti. Almona ondan da aynı lütfu diledi ve kendisinden de yine aynı bedel istendi. Almona ikna olmuş göründü ve ikinci

rahibe Algenib Yıldızı'nın doğuşuna randevu verdi. Almona buradan üçüncü ve dördüncü rahiplere gitti ve imzaları toplarken bir yandan da o yıldızdan bu yıldıza randevular verdi.

Nihayet Almona hâkimleri önemli bir mesele için evine davet etti. Hâkimler Almona'nın evine geldiler. Almona onlara dört isim gösterdi ve onlara rahiplerin Sadık'ın bağışlanması karşılığında ne gibi bir bedel istediklerini söyledi. Rahiplerin hepsi kararlaştırılan saatte geldi. Her biri evde meslektaşlarıyla, hele hele utanç verici davranışlarının ifşa edildiği hâkimlerle karşılaşınca büyük bir hayrete düştü. Böylece Sadık kurtuldu. Setok Almona'nın maharetine o kadar hayran kaldı ki onu karısı yaptı.[14]

14. Bölüm
Dans

Setok ticari işler nedeniyle Serendip Adası'na[15] gitmek zorundaydı. Fakat evliliğin herkesin bildiği üzere balayı

---

14 Eserin 1748 ve Voltaire'in ölümüne kadar yapılan müteakip baskılarının hepsinde bu bölüm şu iki paragrafla sona ermektedir:

"Sadık kendisini kurtaran bu güzel kadının ayaklarına kapandıktan sonra yola koyuldu. Setok ve Sadık ağlayarak, birbirlerine ebedî dostluk yeminleri ederek ve içlerinden kim önce büyük bir servet elde ederse bu serveti diğeriyle paylaşacağına dair söz vererek ayrıldılar.

Sadık sürekli olarak talihsiz Astarte'yi düşünerek ve inatla kendisiyle alay etmeye ve ona zulmetmeye devam eden kader üzerine kafa yorarak Suriye istikametinde ilerlemeye başladı. Nasıl olur? diyordu Sadık kendi kendine. Dişi bir köpeği geçerken gördüm diye dört yüz altın para cezası ödedim, kralı öven dört kötü mısra yazdım diye idam cezasına çarptırıldım, kraliçe bana baktı diye az kalsın boğduruluyordum, dövülmekte olan bir kadını kurtardım diye esir düştüm, bütün dul Arap kadınlarının hayatını kurtardım diye az daha yakılıyordum!"

Bu bölümden sonra doğrudan bugün XVI. bölümü oluşturan "Haydut" bölümüne geçiş yapılmaktadır. XIV. ve XV. bölümler esere ilk kez 1785'te eklenmiştir. (ç.n.)

15 Bugünkü Sri Lanka. (ç.n.)

sayılan ilk ayı nedeniyle ne karısını bırakıp gidebiliyor ne de bir gün ondan ayrılabileceğini hayal edebiliyordu. Setok dostu Sadık'tan onun adına bu seyahati yapmasını rica etti. "Heyhat! dedi Sadık kendi kendine. Güzel Astarte'yle arama daha da büyük bir mesafe koymam şart mıydı?" Fakat velinimetlerime hizmet etmem gerek. Sadık bunları söyledi, ağladı ve yola çıktı.

Sadık'ın Serendip Adası'na gelişinin üzerinden henüz kısa bir süre geçmişti ki burada da ona olağanüstü bir adam gözüyle bakılmaya başlandı. Sadık tüccarlar arasındaki ihtilaflarda hakem, bilgelerin dostu, tavsiye dinleyen az sayıdaki insanın danışmanı oldu. Kral Sadık'ı görmek, onunla konuşmak istedi. O da kısa sürede Sadık'ın değerini anladı, onun bilgeliğine güvendi ve onu dost edindi. Kralın teklifsizliği ve saygısı Sadık'ı korkuttu. Moabdar'ın kendisine ettiği iyiliklerin sebep olduğu felaket gece gündüz aklından çıkmıyordu. "Kral beni seviyor, diyordu Sadık kendi kendine, bu beni mahvetmeyecek mi?" Yine de majestelerinin sevgi nişanelerinden kaçamıyordu, zira Sanbusna'nın oğlu Nabassun'un oğlu Nussanab'ın oğlu Serendip kralı Nabussan Asya'daki en iyi prenslerden biriydi. Onunla konuşanın onu sevmemesi güçtü.

Bu iyi yürekli prens sürekli olarak göklere çıkartılıyor, kandırılıyor ve soyuluyordu. Prensin hazinesini yağmalamayan kalmamıştı. Serendip Adası'nın vergi tahsildarı bu konuda başkalarının da sadakatle takip ettiği bir emsal oluşturmuştu. Durumu fark eden kral pek çok kez muhasip değiştirse de kralın gelirlerinin eşit olmayan iki kısma pay edilmesini öngören yerleşik usulü değiştiremiyordu. Buna göre en küçük kısım majestelerine, en büyük kısım ise idarecilere gitmekteydi.

Kral Nabussan derdini bilge Sadık'a açtı. "Siz ki bu kadar güzel şeyler biliyorsunuz, dedi ona, benden çalmayacak bir muhasip bulabilmenin yolunu biliyor musunuz?

— Elbette, diye cevap verdi Sadık. Size elleri kirlenmemiş bir adam bulmanın kesin bir yolunu biliyorum." Büyülenen kral Sadık'ı kucakladı ve ona ne yapması gerektiğini sordu. "Muhasip mevkii için başvuracakları dans ettirmek kâfi, dedi Sadık. En çevik şekilde dans eden kesinlikle en dürüst adam olacaktır. — Dalga geçiyorsunuz, dedi kral. Bu vergi tahsildarı seçmek için ne kadar tuhaf bir yöntem böyle! Nasıl yani? En iyi şekilde zıplayıp topuklarını birbirine vuran kişi dünyanın en dürüst, en becerikli tahsildarı mı olacak? — En beceriklisi olur mu orasına kefil olamam, diye cevap verdi Sadık. Fakat o kişinin şüphe götürmeyecek şekilde dünyanın en dürüst adamı olacağı konusunda sizi temin ederim." Sadık o kadar büyük bir güvenle konuşuyordu ki kral onun tahsildar seçme konusunda doğaüstü bir sırrı olduğunu sandı. "Doğaüstünden hoşlanmam, dedi Sadık. Büyücüleri de büyü kitaplarını da hiçbir zaman sevmemişimdir. Şayet majesteleri kendisine teklif ettiğim sınavı gerçekleştirmeme izin verirlerse, sırrımın dünyanın en basit ve en kolay şeyi olduğuna kendileri de ikna olabilirler." Söz konusu sırrın bir mucize değil de basit bir şey olduğunu duyan Serendip Kralı Nabussan büsbütün şaşırdı. "Pekâlâ, dedi kral, nasıl isterseniz öyle yapın. — Siz her şeyi bana bırakın, dedi Sadık. Bu sınav sonunda kazancınız düşündüğünüzden de fazla olacak." Sadık aynı gün kral adına Nussanab'ın oğlu pek yüce majesteleri Nabussan'ın vergi tahsildarlığı mevkiine başvuracakların ipekten hafif kıyafetler giyerek Timsah ayının ilk günü kralın bekleme odasına gelmelerini bildiren bir tebliğ yayımlattı. Toplam olarak altmış dört kişi bekleme odasına geldi. Yandaki bir salona kemancılar getirtilmişti. Her şey dans için hazırdı. Fakat salonun kapısı kapalıydı ve salona girmek için oldukça karanlık küçük bir dehlizden geçmek gerekiyordu. Bir teşrifatçı gelerek her bir adayı sırayla bu dehlize sokuyor ve burada adayı birkaç dakika yalnız bırakıyordu. Oyunun içinde olan kral bütün ha-

zinesini önceden bu dehlize sermişti. Nihayet bütün adaylar salona gelince majesteleri onlara dans etmelerini emretti. Kimsenin bu kadar hantal, bu kadar zarafetten uzak dans ettiği görülmemiştir. Hepsinin kafası eğik, beli iki büklüm, elleri her iki yanlarındaydı. "Düzenbazlar!" dedi Sadık alçak sesle. İçlerinden sadece biri başı dik, bakışları güvenli, kolları iki yana açılmış, vücudu dimdik ve baldırları sert bir şekilde adımları çeviklikle atmaktaydı. "Ah, nihayet dürüst bir adam! Mert bir adam!" dedi Sadık. Kral bu iyi dansçıyı kucakladı ve tahsildar ilan etti. Diğer hepsi cezalandırıldı ve son derece adil bir şekilde vergilendirildi. Nitekim hepsi de dehlizde yalnız kaldıkları sırada ceplerini o kadar doldurmuştu ki yürümekte güçlük çeker hâle gelmişlerdi. Kral altmış dört dansçının altmış üçünün üçkâğıtçı çıktığını görünce insan tabiatına esef etti. Karanlık dehliz Günah Koridoru adını aldı. Pers devletinde söz konusu altmış üç beyefendiyi kazığa oturturlar, başka ülkelerde çalınan paranın üç katını masraf olarak alacak ve hükümdarın kasasına hiçbir şey bırakmayacak olağanüstü bir mahkeme kurulur, başka bir krallıkta ise suçlular tamamen aklanırken, çevik adımlarla dans eden o dansçı azlettirilirdi. Serendip'te ise suçlular sadece kamu hazinesini artırmaya mahkûm edildiler, zira Nabussan son derece bağışlayıcı bir kraldı.

Kral aynı zamanda büyük bir minnet de duymaktaydı. Nitekim Sadık'a o zamana dek hiçbir tahsildarın efendisi kraldan çalmadığı kadar hatırı sayılır bir meblağ bağışladı. Sadık bu parayı Bâbil'e ulaklar göndermek için kullandı. Bu ulaklar Sadık'ı Astarte'nin yazgısından haberdar edecekti. Emri veren Sadık'ın sesi titredi, kanı çekildi, gözleri kararardı, ruhu onu terk eder gibi oldu. Ulak yola çıktı, Sadık onun gemiye binişini seyretti. Daha sonra kralın odasına dönen Sadık kimseyi görmeyerek ve odada tek başına olduğunu sanarak aşk kelimesini zikretti. "Ah, aşk! dedi kral. İşte söz konusu olan tam da bu. Kederimin ne olduğunu çok iyi tah-

min ettiniz. Siz ne kadar yüce bir insansınız! Umarım çıkar gütmeyen bir tahsildar bulmama yardım ettiğiniz gibi her türlü sınavı geçecek bir kadın bulmama da yardım edersiniz." Kendine gelen Sadık krala maliyede olduğu gibi aşkta da hizmet edeceğine dair söz verdi. Gerçi aşk konusunda durum daha da güç olacaktı.

15. Bölüm
Mavi Gözler

"Beden ve yürek," dedi kral Sadık'a... Bu kelimeleri duyan Bâbilli, majestelerinin sözünü kesmekten kendini alamadı. "*Ruh ve yürek* demediğiniz için size nasıl da minnettarım! dedi ona. Zira Bâbil'deki sohbetlerde bu iki kelimeden başka kelime edilmiyor. Ne bir yüreğe ne de ruha sahip insanlar tarafından kaleme alınan kitaplarda yürek ve ruh kelimelerinden geçilmiyor.[16] Fakat çok rica ederim hünkârım, siz devam edin." Nabussan sözlerine şöyle devam etti: "Bedenim ve yüreğim sevmeye yazgılı. Bu iki güçten ilki kendisini tatmin edecek her şeye sahip. Burada hizmetime amade yüz kadın var. Hepsi de güzel, kibar, gönül okşayıcı, hatta şehvetli veyahut benimle öyleymiş gibi yapıyorlar. Oysa yüreğim mutlu olmaktan çok uzak. Serendip kralının çokça sevilip okşandığını, buna karşılık Nabussan'ın pek de umursanmadığını fazlasıyla tecrübe ettim. Kadınlarımın sadakatsiz olduklarını düşünüyor değilim. Fakat sadece bana ait olacak birini bulmak istiyorum. Böyle bir hazine uğruna sahip olduğum yüz güzel kadını feda ederim. Siz de bir bakın bakalım, o yüz sultanın içinde beni sevdiğinden emin olabileceğim birini bulabilecek misiniz?"

16 1661-1741 tarihleri arasında yaşamış Fransız tarihçi ve eğitimci Charles Rollin ve onun bu iki kelimeyi sık sık tekrar eden *Traité des études* adlı eserine gönderme. (ç.n.)

Sadık krala tahsildarlar meselesinde vermiş olduğu cevabın aynısını verdi: "Hünkârım, siz her şeyi bana bırakın. Fakat öncelikle Günah Koridoru'na serdiğiniz hazineyi kullanmama izin verin. Size hazineyi aynen iade edeceğim, hiçbir kaybınız olmayacak." Kral Sadık'a tam yetki verdi. Sadık Serendip'te bulabildiği en çirkininden otuz üç kambur cüce, en yakışıklısından otuz üç iç oğlanı ile en belagatli ve en güçlü kuvvetlisinden otuz üç Buddhist rahip buldu. Hepsine sultanların hücrelerine girip çıkma serbestisi verdi. Her bir kambur cücenin verecek dört bin altını vardı. İlk günden itibaren kamburların hepsi de aradığını buldu. Kendileri dışında sunacak hiçbir şeyleri olmayan iç oğlanları ancak iki üç gün sonunda istediklerini elde ettiler. Buddhist rahiplerin işi biraz daha zor oldu, fakat nihayet otuz üç dini bütün kadın onlara teslim oldu. Kral bütün hücreleri gören kepenklerden bütün bu sınavları izledi ve hayrete düştü. Yüz kadından doksan dokuzu gözü önünde baştan çıkmıştı. Geriye sadece yeni gelenlerden majestelerinin henüz clini sürmemiş olduğu çok genç bir kadın kalmıştı. Kadının üstüne kendisine yirmi bin altın teklif eden bir, iki, sonra üç kambur salındı. Kadının duruşu bozulmadı. Hatta kadın bu kamburların paranın onları daha yakışıklı kılacağına inanabilmeleri karşısında gülmekten kendini alamadı. Kadının karşısına en yakışıklısından iki iç oğlanı getirildi. Kadın kralı çok daha yakışıklı bulduğunu söyledi. Kadının üstüne Buddhist rahiplerin önce en belagatlisi, ardından en gözü pek olanı salındı. Kadın birincisinin geveze olduğuna hükmetti, ikincisinin liyakati hakkında fikir edinmeye dahi tenezzül etmedi. "Her şey kalpte biter, dedi kadın, ne bir kamburun altınına, ne genç bir erkeğin güzelliğine ne de bir Buddhist rahibin cazibesine boyun eğerim. Ben sadece Nussanab'ın oğlu Nabussan'ı seveceğim ve onun beni sevmeye tenezzül etmesini bekleyeceğim." Kral bu sözler karşısında sevinçten, şaşkınlıktan ve aşktan

kendini kaybetti. Kamburların başarıya ulaşmasını sağlamış olan paranın tamamını geri alıp güzel Falid'e hediye etti. Söz konusu genç kadının adı buydu. Kral ona kalbini verdi. Kadın da bunu hak ediyordu. Gençlik hiçbir zaman bu kadar parlak çiçek açmamış, güzellik hiçbir zaman bu kadar büyüleyici olmamıştı. İşin aslına bakılırsa kadının reverans yapmada pek de başarılı olmadığı gizlenemezdi. Fakat periler gibi dans ediyor, sirenler gibi şarkı söylüyor, Haritesler[17] gibi konuşuyordu. Kadındaki yetenekler ve erdemler saymakla bitmiyordu.

Nabussan kendisini seven bu kadına tapıyordu. Fakat kadının gözleri maviydi ve bu durum olabilecek en büyük felaketlere yol açtı. Krallara Yunanların öteden beri "boopis"[18] olarak adlandırdıkları kadınlardan birini sevmelerini yasaklayan eski bir kanun vardı. Bu kanunu beş bin yıl önce Buddhistlerin başrahibi koymuştu. Bu ilk Buddhist başrahibin mavi göz aforozunu devletin temel kanunu hâline getirmiş olmasının sebebi Serendip Adası'nın ilk kralının karısına el koymak istemesiydi. İmparatorluktaki bütün tarikatlar gelip kralı ihtar ettiler. Halk arasında açık açık krallığın son günlerinin geldiği, rezaletin zirveye çıktığı, bütün tabiatın uğursuz bir olayın tehdidi altında olduğu, kısacası Nussanab'ın oğlu Nabussan'ın iki iri mavi göze âşık olduğu söyleniyordu. Kamburların, tahsildarların, Buddhist rahiplerin ve esmerlerin şikâyetleri bütün krallığı inletiyordu.

Serendip'in kuzeyinde yaşayan vahşi halklar krallıktaki bu genel hoşnutsuzluktan istifade ederek iyi yürekli Nabussan'ın topraklarına baskın düzenlediler. Kral uyruklarından para yardımı talep etti. Kamu gelirinin yarısına sahip olan Buddhist rahipler ellerini gökyüzüne kaldırmakla yetindiler, aynı elleri krala yardım etmek üzere ceplerine atmayı ise

17 Yunan mitolojisinde güzellik, zarafet, şenlik, neşe, dans, tabiat, yaratıcılık ve bereket tanrıçaları. (ç.n.)

18 Eski Yunancada βο-ὦπις, "öküz gözlü". (ç.n.)

reddettiler. Rahipler müzik eşliğinde çok güzel dualar ettiler, devleti ise barbarların insafına bıraktılar.

"Ey benim sevgili Sadık'ım, beni bu korkunç sıkıntıdan da kurtarabilecek misin? diye haykırdı Nabussan acıyla. — Hayhay, diye cevap verdi Sadık. Rahiplerin parasının ne kadarını isterseniz o kadarı sizin olacak. Onların şatolarının yer aldığı toprakları kendi hâline bırakın. Siz sadece kendi topraklarınızı savunun." Nabussan söyleneni yerine getirmeyi ihmal etmedi. Rahipler kralın ayaklarına kapanıp yardım dilenmeye geldiler. Kral onlara topraklarının muhafazası için göklere yakaran güzel bir şarkıyla cevap verdi. Rahipler nihayet para verdiler ve kral savaşı zaferle sona erdirdi. Böylece Sadık bilge ve isabetli tavsiyeleri ve devlete vermiş olduğu büyük hizmetler yüzünden devletin en güçlü adamlarının amansız husumetini kendi üzerine çekmiş oldu. Buddhist rahipler ile esmerler onu mahvetmeye yemin ettiler, tahsildarlar ile kamburlar da onu esirgemediler. Sadık, iyi yürekli Nabussan'ın gözünde şüpheli durumuna düşürüldü. Zerdüşt'ün özdeyişine göre verilen hizmetler çoğunlukla kralların bekleme odasında kalır, şüpheler ise kabineye kadar sızar. Her gün Sadık aleyhine yeni suçlamalar ortaya çıkıyordu. Suçlamaların ilki savuşturulur, ikincisi teğet geçer, üçüncüsü yaralar, dördüncüsü ise öldürür.

Gözü korkan, dostu Setok'un işlerini de başarıyla halledip parasının elinde kalmasını sağlamış olan Sadık'ın artık tek derdi adadan ayrılmaktı. Böylece Astarte'nin başına gelenleri gidip bizzat öğrenmeye karar verdi, "Zira, diyordu Sadık kendi kendine, Serendip'te kalacak olursam rahipler beni kazığa oturtacaklar. Fakat nereye gidebilirim ki? Mısır'da esir edilirim, görünüşe göre Arabistan'da yakılır, Bâbil'de ise boğdurulurum. Yine de Astarte'nin başına gelenleri öğrenmem gerek. Hadi yola çıkalım ve dertli kaderimin bana neler hazırladığını görelim."

16. Bölüm
Haydut

Sadık Arabia Petraea'yı[19] Suriye'den ayıran sınırda oldukça muhkem bir kalenin yakınından geçerken kaleden silahlı Araplar çıktı. Adamlar Sadık'ın etrafını sarıp ona şöyle bağırmaya başladılar: "Neyiniz varsa hepsi bizim, şahsınız da efendimizindir!" Sadık cevap olarak kılıcını çekti. Cesaret sahibi uşağı da onun gibi yaptı. Onlara el uzatan ilk Arapları öldürüp yere serdiler. Saldırganların sayısı arttı. Sadık ile uşağı bu duruma şaşırmadılar ve dövüşerek can vermeye karar verdiler. İki adam kalabalık bir orduya karşı direniyordu. Böyle bir dövüş uzun süreli olamazdı. Kalenin Arbogad adlı efendisi Sadık'ın ortaya koyduğu olağanüstü yiğitliği görünce ona saygı duydu. Arbogad aceleyle aşağıya inerek adamlarını bizzat bertaraf edip iki gezgini kurtardı. "Benim topraklarımdan geçen her şey benimdir, dedi Arbogad. Başkalarının topraklarında bulduklarım da benimdir. Fakat siz gözüme o kadar yiğit bir adam gibi göründünüz ki sizi bu genel kuraldan muaf tutuyorum." Sadık'ı kalesine sokan ve adamlarına ona iyi davranmalarını emreden Arbogad akşam Sadık'la yemek yemek istedi.

Kalenin efendisi o çağda haydut olarak adlandırılan Araplardan biriydi, fakat sürüyle kötülük içinde arada sırada iyilik ettiği de oluyordu. Azgın bir açgözlülükle çalıp çırpıyor, cömertçe dağıtıyordu. Arbogad savaşta korkusuz, ticarette hayli anlayışlı, sofrada sefih, sefahatte neşeli, bilhassa da dürüst bir adamdı. Arbogad Sadık'tan çok hoşlanmıştı. Sadık'ın gittikçe canlanan sohbeti bütün yemek boyunca sürdü. Nihayet Arbogad ona şöyle dedi: "Size benim saflarıma katılmanızı tavsiye ediyorum. Sizin için bundan daha iyisi olamaz. Bu meslek kötü bir meslek değildir. Bir gün siz de

19 Roma İmparatorluğu zamanında Arabistan'ın kuzeybatısında Roma hâkimiyetinde bir eyalet. (ç.n.)

benim gibi olabilirsiniz. — Size bu asil mesleği ne zamandan beri icra ettiğinizi sorabilir miyim? dedi Sadık. — Çok küçükten başladım, diye cevap verdi kalenin efendisi. Oldukça becerikli bir Arapın uşağıydım, fakat durumum tahammül edilir gibi değildi. Bütün insanlar arasında eşit pay edilen bu dünyada kaderin benden kendi payıma düşeni esirgemiş olmasına katlanamıyordum. Çektiğim acıları yaşlı bir Araba açtım. O bana şöyle dedi: Oğlum, ümitsizliğe kapılmayın. Bir zamanlar çöllerin içinde görmezden gelinen bir tanecik olmaktan şikâyet eden bir kum tanesi varmış. Birkaç yılın sonunda elmasa dönüşmüş. O şimdi Hint kralının tacındaki en güzel taş. Bu konuşma beni çok etkiledi. Ben o kum tanesiydim ve elmas olmaya karar verdim. İşe iki at çalarak başladım. Kendime yoldaşlar buldum. Küçük kervanları soyabilecek hâle geldim. Böylece insanlarla aramdaki orantısızlığı yavaş yavaş azaltmaya başladım. Dünya nimetlerinden ben de payımı aldım, hatta fazlasıyla aldım. Bana büyük saygı duyuldu. Haydutlar kralı oldum. Suriye satrapı elimdekileri almak istedi. Fakat ben artık hiçbir şeyden korkmayacak kadar zengindim. Satrapa para verdim, bu sayede kaleyi elimde tuttum, topraklarımı genişlettim. Hatta satrap beni Arabia Petraea'nın krallar kralına ödediği vergilerin muhasibi olarak atadı. Anlaşmanın toplama kısmını yerine getirdim, ödeme kısmını ise asla yerine getirmedim.

"Bâbil defterdarı buraya Kral Moabdar adına beni boğdurmak üzere küçük bir satrap gönderdi. Adam aldığı bu emirle geldi. Benim her şeyden haberim vardı. Beni kementle boğmaları için beraberinde getirmiş olduğu dört adamını gözü önünde boğdurdum. Daha sonra kendisine beni boğma görevi için ne kadar alacağını sordum. Bana ücretinin üç yüz altına kadar yükselebileceğini söyledi. Ona benimle birlikte olursa bundan çok daha fazlasını kazanabileceğini açıkça anlattım. Onu yardımcı haydut yaptım. O şimdi benim hem en iyi hem de en zengin askerlerimden biri. Sözümü

dinlerseniz siz de onun gibi başarılı olabilirsiniz. Moabdar öldürüldüğünden ve Bâbil karıştığından beri haydutluk hiç olmadığı kadar kârlı bir iş hâline geldi.

— Moabdar öldürüldü demek! dedi Sadık. Peki Kraliçe Astarte'ye ne oldu? — Hiçbir fikrim yok, diye cevap verdi Arbogad. Tek bildiğim Moabdar'ın delirdiği, sonra öldürüldüğü, Bâbil'in tehlikeli bir yer hâline geldiği, bütün imparatorluğun perişan olduğu, fakat hâlâ yapılacak çok sayıda vurgun olduğu ve benim de kendi hesabıma harikulade işler yapmış olduğum. — Peki ama kraliçeye ne oldu? diye sordu Sadık. Kraliçenin başına ne geldiğini bilmiyor musunuz, lütfen söyleyin. — Bana bir Hirkanya prensinden bahsetmişlerdi, diye cevap verdi Arbogad. Herhâlde kraliçe de onun cariyelerinden biri olmuştur. Şayet kargaşada öldürülmediyse tabii. Kendi adıma ben haberlerden çok ganimete meraklıyımdır. Yaptığım seferler sırasında pek çok kadını esir aldım, fakat hiçbirini yanımda tutmadım. Güzel olanlarını kim olduklarına bakmadan yüksek fiyatlara sattım. Kimse mevki satın almaz. Çirkin bir kraliçeye müşteri çıkmaz. Belki de Kraliçe Astarte'yi satmışımdır, belki de ölmüştür. Bu benim umurumda değil. Bence siz de buna daha fazla kafa yormamalısınız." Arbogad bunları söylerken bir yandan da büyük bir şevkle içiyordu. Bir an geldi, anlattıkları o kadar birbirine karışmaya başladı ki Sadık artık ondan hiçbir bilgi alamaz oldu. Sadık afallamış ve muzdarip bir hâlde kalakaldı. Arbogad içmeye devam ediyor, hikâyeler anlatıyor, durmadan dünyanın en mutlu insanı olduğunu söylüyor ve Sadık'ı da kendisi gibi mutlu olmaya teşvik ediyordu. Nihayet şarabın etkisiyle yavaş yavaş uykusu gelen Arbogad sakin bir uyku çekmek üzere odasına gitti. Sadık geceyi şiddetli bir huzursuzluk içerisinde geçirdi. "Nasıl olur? diyordu kendi kendine. Kral aklını mı kaçırmış? Ve öldürülmüş. Ona acımamak elde değil. İmparatorluk paramparça olmuş, fakat şu haydut mutlu. Ey talih! Ey kader! Bir hırsız mutlu, fakat doğanın

yaratmış olduğu en güzel varlık belki de korkunç bir şekilde yok olup gitti veyahut ölümden de beter bir hâlde yaşıyor. Ey Astarte! Başınıza neler geldi acaba?"

Güneş doğar doğmaz, Sadık kalede karşılaştığı herkesi sorguya çekti. Fakat herkes bir işle meşguldü, kimse ona cevap vermedi. Geceleyin yeni fetihler yapılmıştı ve ganimetler paylaşılıyordu. Sadık'ın bu gürültü patırtı içinde başarabildiği tek şey gitmek için izin koparabilmek oldu. Hiç vakit kaybetmeden bu fırsattan yararlandı ve acı dolu düşüncelerine daha da gömülmüş bir vaziyette oradan ayrıldı.

Sadık endişeli ve huzursuz, aklı fikri talihsiz Astarte'yle, Bâbil kralıyla, sadık dostu Kadir'le, mutlu haydut Arbogad'la, Bâbillilerin Mısır sınırında kaçırmış olduğu kaprisli kadınla, nihayet başına gelen bütün o tersliklerle ve talihsizliklerle meşgul bir hâlde yoluna devam etti.

17. Bölüm
Balıkçı

Sadık kaderine esef etmeye ve kendini bir felaket modeli olarak görmeye devam ederek Arbogad'ın şatosunun birkaç fersah ötesinde yer alan küçük bir ırmağın kıyısına kadar geldi. Burada kıyıya uzanmış, elinde gevşekçe tutmakta olduğu ağı ha bıraktı ha bırakacak gibi görünen, gözlerini gökyüzüne dikmiş bir balıkçı gördü.

"Ben şüphesiz dünyanın en bedbaht adamıyım, diyordu balıkçı. Herkesin bildiği gibi Bâbil'deki en ünlü krem peyniri tüccarıydım. Sonra iflas ettim. Benim servetime sahip bir adamın sahip olabileceği en güzel zevceye sahiptim. İhanete uğradım. Elimde bir tek güdük bir ev kalmıştı. Onun da yağmalanıp yerle bir edildiğini gördüm. Şimdi bir kulübeye sığındım, sırf balıkçılıkla geçinmeye çalışıyorum. Ve hiç balık tutamıyorum. Ey ağ! Artık seni suya atmayacağım. Asıl

kendimi suya atmam gerek." Bunları söyleyen balıkçı ayağa kalktı ve kendini ırmağa atarak hayatına son verecek bir adamın tavrıyla suya doğru ilerledi.

"Nasıl olur? dedi Sadık kendi kendine. Demek dünyada benim kadar talihsiz adamlar da mevcutmuş!" Balıkçının canını kurtarma isteği de işte bu düşünce kadar hızla ortaya çıktı. Sadık balıkçıya doğru koştu, onu durdurdu ve yumuşak ve teselli edici bir tavırla sorguladı. İddiaya göre insan tek başına olmadığında daha az mutsuz olurmuş. Fakat Zerdüşt'e göre bunun nedeni kötü yüreklilik değil de ihtiyaçtır. İnsan böyle bir durumda talihsiz birine benzerine sürüklenir gibi sürüklendiğini hisseder. Mutlu bir insanın neşesi bir hakaret gibi gelir, oysa iki mutsuz insan birbirine tutunan iki cılız ağaççık gibi fırtınaya karşı daha dirençli olurlar.

"Niçin başınıza gelen felaketler karşısında pes ediyorsunuz? dedi Sadık balıkçıya. — Çünkü, diye cevap verdi balıkçı, bir çıkış yolu göremiyorum. Bâbil yakınlarındaki Derlback köyünün en saygıdeğer sakiniydim. Karımın da yardımıyla Pers İmparatorluğu'ndaki en iyi krem peynirleri yapıyordum. Kraliçe Astarte ile meşhur Vezir Sadık bu peynirlere bayılıyordu. Onların evine toplam altı yüz peynir tedarik ettim. Bir gün paramı tahsil etmek üzere şehre gittim ve Bâbil'e geldiğimde kraliçe ile Sadık'ın ortadan kaybolduklarını öğrendim. O zamana kadar hiç görmediğim Sadık Efendi'nin evine koştum. Yüce defterdarın okçularının ellerindeki bir fermana dayanarak onun evini kanuna uygun ve düzenli bir şekilde yağmaladıklarını gördüm. Kraliçenin mutfağına koştum. Hizmetkârlardan bazıları bana kraliçenin öldüğünü, diğerleri hapiste olduğunu söyledi, daha başkaları kaçtığını iddia etti. Fakat hepsi de peynirlerime karşılık herhangi bir ödeme yapılmayacağı konusunda hemfikirdi. Karımla birlikte müşterilerimden biri olan Orhan Efendi'nin evine gittim. Ondan içine düştüğümüz

bu talihsiz durumda bizi himaye etmesini rica ettik. Orhan Efendi beni himayesi altına almayı reddederek sadece karımı himayesi altına aldı. Karım benim felaketime sebep olan peynirlerimden daha beyazdır, Sur kızılı dahi onun bembeyaz yanaklarına canlılık veren pembe kadar parlak değildir. Orhan bu yüzden onu yanında tutup beni evinden kovdu. Sevgili karıma ancak ümitsizlik içindeki bir adamın yazabileceği türden bir mektup yazdım. O ise mektubu getirene şöyle demiş: "Ah evet, bana yazan kim biliyorum, ondan bahsedildiğini duymuştum. Söylenene göre enfes krem peynirler yapıyormuş. Söyle ona bana da peynir getirsin, parası neyse öderiz.

"Keder içinde adalete başvurmak istedim. Elimde altı altın kalmıştı. Danıştığım hukukçuya iki altın, davamı üstlenen savcıya iki altın, kalan iki altını da hâkimin kâtibine vermem gerekti. Bütün bunlar olup bittiğinde henüz davam başlamamıştı bile ve ben peynirlerimle karımın toplam değerinden daha fazla para harcamıştım. Karımı geri almak için evimi satmak niyetiyle köyüme döndüm.

"Evim altmış altın değerindeydi. Fakat fakir düştüğüm ve evi satmakta acele ettiğim anlaşılınca, teklifle gittiğim birinci müşteri otuz altın, ikincisi yirmi altın, üçüncüsü ise on altın önerdi. O kadar kör olmuştum ki tam nihayet işi bağlayacak noktaya gelmişken, Hirkanya prensi Bâbil'e geldi ve yolu üzerindeki her şeyi yakıp yıktı. Evim önce yağmalandı, ardından yakıldı.

"Paramı, karımı ve evimi bu şekilde kaybettikten sonra bu gördüğünüz diyara çekildim. Balıkçılıkla geçinmeye çalıştım. İnsanlar gibi balıklar da benimle alay etti. Hiçbir şey tutamıyorum ve açlıktan ölüyorum. Siz olmasaydınız ey yüce avutucu, bu ırmakta ölüp gidecektim."

Balıkçı hikâyesini çabucak anlatamadı, zira heyecanlanan ve kendinden geçen Sadık her an onun sözünü kesip, "Nasıl olur da kraliçenin yazgısına dair hiçbir bilginiz ol-

maz? diye sorup duruyordu. — Hayır yok efendim, diye cevap veriyordu balıkçı. Tek bildiğim kraliçe ile Sadık'ın krem peynirlerimin ücretini ödemediği, karımın elimden alındığı ve çaresizlik içinde olduğum. — Bütün paranızı kaybetmeyeceğinizi umuyorum, dedi Sadık. Şu Sadık'ın ismini çok duydum, dürüst bir adammış. Şayet umduğu gibi Bâbil'e dönebilirse size olan borcunu fazlasıyla ödeyecektir. Fakat pek de dürüst olmayan karınıza gelince, onu geri almaya kalkmamanızı salık veririm. Siz benim sözümü dinleyin, Bâbil'e gidin. Ben sizden önce orada olacağım, zira ben atlıyım, siz ise yayansınız. Şanlı Kadir'e gidin, ona bir dostuyla karşılaştığınızı söyleyin. Hadi şimdi gidin. Kim bilir belki de mutsuzluğunuz sürekli olmaz.

"Ey kudretli Orosmasdes, diye sözlerine devam etti Sadık, bu adamı teselli etmek için beni kullandınız. Peki beni teselli etmek için kimi kullanacaksınız?" Sadık bunları söyleyip Arabistan'dan getirmiş olduğu paranın yarısını balıkçıya verdi. Şaşkına dönen ve mutlu olan balıkçı Kadir'in dostunun ayaklarını öptü ve ona, "Siz benim kurtarıcı meleğimsiniz," dedi.

Bu sırada Sadık sürekli balıkçıdan bilgi edinmeye çalışıyor ve gözyaşı döküyordu. "Nasıl olur beyim? diye haykırdı balıkçı. Siz ki bana iyilik ettiniz, siz de mi benim kadar mutsuzsunuz? — Senden yüz kat daha mutsuzum, diye cevap verdi Sadık. — Fakat bu nasıl olur? dedi iyi yürekli adam. Verenin alandan daha acınacak hâlde olması görülmüş şey mi? — Senin felaketinin nedeni ihtiyaç. Benim yüreğim talihsiz, dedi Sadık. — Yoksa Orhan sizin karınızı da mı aldı? diye sordu balıkçı." Bu soru Sadık'ın bütün maceralarını yeniden hatırlamasına neden oldu ve kraliçenin dişi köpeğinden başlayarak haydut Arbogad'ın kalesine gelişine kadar başına gelen bütün talihsizlikleri bir bir anlattı. "Ah, dedi Sadık balıkçıya, asıl Orhan cezayı hak ediyor. Fakat kaderin gözdeleri genellikle hep bu tür adamlar oluyor. Her neyse,

sen Kadir Efendi'ye git ve beni bekle." Sadık ile balıkçı ayrıldılar. Balıkça yazgısına şükrederek ilerledi, Sadık ise kendi yazgısını suçlamaya devam ederek koştu.

18. Bölüm
Şahmeran

Güzel bir çayıra gelen Sadık burada harıl harıl bir şey aramakta olan çok sayıda kadın gördü. İçlerinden birine yaklaşmak ve ona aramalarında kendilerine yardımcı olma şerefine nail olup olamayacağını sormak cüretinde bulundu. "Sakın böyle bir şey yapmayın, dedi Suriyeli kadın ona. Aradığımız şeye ancak kadınlar dokunabilir. — Ne tuhaf, dedi Sadık. Salt kadınların dokunmasına izin verilen bu şeyin ne olduğunu sorma cüretinde bulunabilir miyim acaba? — Bir şahmeran, dedi kadın. — Bir şahmeran mı hanımefendi? Peki hangi sebepten bir şahmeran aramaktasınız çok rica ederim? — Çayırın ucunda, bu ırmağın kıyısında kalesini gördüğünüz efendimiz Oğul için. Bizler son derece itaatkâr köleleriz. Oğul Efendi çok hasta. Hekimi ona gül suyunda pişmiş şahmeran yemesini buyurdu. Şahmeran son derece nadir bulunan ve sadece kadınlar tarafından yakalanabilen bir hayvan olduğundan, Oğul Efendi içimizden kim ona bir şahmeran getirirse onu sevgili karısı yapacağına dair söz verdi. Şimdi lütfen aramama izin verin. Zira diğer kadınlar benden önce davranırlarsa bunun bana neye mal olacağını artık siz de biliyorsunuz."

Sadık şahmeran arayan Suriyeli kadınla diğer kadınları bırakıp çayırda ilerlemeye devam etti. Küçük bir derenin kıyısına geldiğinde burada çimenlere yatmış, hiçbir şey aramayan bir kadın gördü. Her ne kadar kadının boyu bosu şahane olsa da yüzü bir peçeyle örtülmüştü. Dereye eğilmiş olan kadın derin derin iç çekiyor, elinde tuttuğu küçük bir

çubukla çimenle dere arasında yer alan incecik kumun üzerine birtakım harfler çiziyordu. Sadık kadının yazmakta olduğu şeyi merak etti ve yaklaştı. Önce S harfini, ardından A harfini görünce şaşırdı. Daha sonra bunlara bir de D harfi eklenince heyecanla titredi. İsmini oluşturan son iki harfi de gören Sadık'ın hayretini tarife imkân yoktu. Bir süre hareketsiz kaldı, daha sonra nihayet sessizliğini bozarak kesik kesik şunları söyledi: "Ey iyi yürekli hanımefendi! Bir yabancının, bedbaht bir adamın size hangi şaşırtıcı tesadüfün o ulvi elinizi Sadık ismini yazmaya ittiğini sormasını mazur görünüz." Bu ses ve bu sözler üzerine kadın titreyen ellerle peçesini açtı, Sadık'a baktı, yürek sızlaması, hayret ve sevinçle karışık bir çığlık attı ve ruhunu dolduran farklı duyguların etkisiyle Sadık'ın kollarına düşerek bayıldı. Bu Astarte'ydi, Bâbil kraliçesi, Sadık'ın taptığı, taptığı için de kendini kınadığı, uğruna onca gözyaşı döktüğü, başına bir şey gelmesinden korktuğu kadındı. Sadık bakışlarını Astarte'nin şaşkınlık ve sevgiyle karışık bir bitkinlikle yeniden açılan gözlerine diktiğinde bir an için duyularını kullanamaz oldu. "Ey zayıf insanların kaderlerini belirleyen ölümsüz güçler! diye haykırdı Sadık. Bana Astarte'yi geri verdiniz. Fakat nasıl bir zamanda, nasıl bir yerde, nasıl bir hâlde ona kavuştum?" Astarte'nin dizlerine kapandı, alnını ayaklarının tozuna buladı. Bâbil kraliçesi onu ayağa kaldırdı ve derenin kıyısına yanına oturttu. Astarte, Sadık'ın sürekli gözyaşlarıyla dolan gözlerini tekrar tekrar sildi. Sadık'ın inlemeleriyle kesilen hikâyesine yirmi kere baştan başlamak zorunda kalıyor, ardından kendisi Sadık'a onları yeniden bir araya getiren tesadüf hakkında sorular yağdırıyor ve Sadık'ın verdiği cevapları aniden sorduğu başka sorularla kesiyordu. Astarte başına gelen felaketleri anlatmaya başlıyor, aynı zamanda Sadık'ın başına gelenleri de öğrenmek istiyordu. Nihayet ikisi de ruhlarındaki fırtınayı bir nebze dindirdikten sonra Sadık Astarte'ye o çayıra hangi tesadüf sonucu geldiğini kısaca

anlattı. "Fakat ey talihsiz ve saygıdeğer kraliçe, asıl sizin bu ıssız yerde, köle kıyafetleri içinde ve hekim buyruğuyla gül suyunda pişirilmek üzere şahmeran arayan başka köle kadınlarla birlikte ne işiniz var?

— Onlar şahmeranlarını arayadursunlar, dedi güzel Astarte, ben size bu zamana kadar katlandığım ve size kavuştuğumdan beri affettiğim kaderimi anlatayım. Kral kocamın sizin erkeklerin en naziği olmanızdan hoşlanmadığını biliyorsunuz. İşte bu yüzden bir gece sizi boğdurmaya, beni ise zehirlemeye karar verdi. Tanrı'ya şükür, dilsiz cücemin beni yüce majestelerinin bu emrinden haberdar ettiğini de biliyorsunuz. Vefakâr Kadir sizi bana itaat edip gitmeniz gerektiğine ikna eder etmez, gizli bir geçitten gece yarısı odama gelme cesareti gösterdi. Beni alarak Orosmasdes Tapınağı'na götürdü. Burada Kadir'in erkek kardeşi olan müneccim beni kaidesi tapınağın temeline, başı ise kubbeye kadar uzanan o muazzam heykelin içine kapattı. Sanki oraya gömülmüş gibiydim, fakat müneccim her türlü ihtiyacımı karşılıyordu. Bu sırada şafakla birlikte majestelerinin eczacısı ban otu, afyon, baldıran, karaçöpleme ve boğan otuyla karışık bir içkiyle odama girmiş, bir başka görevli ise elinde ipek bir kementle sizin evinize gitmiş. Kimseyi bulamamışlar. Kadir kralı tamamen kandırabilmek amacıyla huzura çıkıp ikimizi de itham eder gibi yapmış. Kadir sizin Hindistan'a doğru, benim ise Memfis'e doğru yola çıktığımı söylemiş. Sizin peşinizden de, benim peşimden de silahlı adamlar göndermişler.

"Beni aramakta olan atlılar beni tanımıyorlarmış. Yüzümü sizin dışınızda hemen hemen hiç kimseye göstermemiştim. O da eşimin rızasıyla ve onun huzurunda. Adamlar onlara verilen eşkâlimden yola çıkarak peşime düşmüşler. Mısır sınırında benimle aynı cüssede, belki de benden daha güzel bir kadına rastlamışlar. Kadın gözyaşları içinde amaçsızca yürüyormuş. Adamlar kadının Bâbil kraliçesi oldu-

ğundan bir an dahi şüphe etmemişler ve onu Moabdar'a götürmüşler. Adamların yanılgısı kralı önce öfkeden küplere bindirmiş. Fakat kısa süre sonra kadını daha yakından inceleyip daha güzel bulunca teselli bulmuş. Kadının adı Misuf'muş. Bana daha sonra söylenene göre bu isim Mısır dilinde *Kaprisli Güzel* anlamına geliyormuş. Nitekim kadın tam da böyleydi. Fakat kaprisli olduğu kadar becerikliydi de. Moabdar ondan hoşlandı. Kadın onu kendisini karısı ilan ettirecek kadar etkisi altına aldı. İşte o zaman karakteri iyiden iyiye ortaya çıktı ve aklına gelen her türlü çılgınlığı korkusuzca hayata geçirmeye başladı. Yaşlı ve gut hastası olan başmüneccimi önünde dans ettirmeye kalktı. Müneccim reddedince de ona amansızca zulmetti. İmrahora kendisi için reçelli turta pişirmesini emretti. İmrahor onu pastacı olmadığına boşuna ikna etmeye çalıştı, yine de turtayı yapmak zorunda kaldı ve turta fazla yanık diye azledildi. Misuf imrahor görevini cücesine, mühürdarlık görevini ise bir iç oğlanına verdi. Misuf Bâbil'de işte bu şekilde hüküm sürdü. Herkes beni özler oldu. Beni zehirlemeye, sizi de boğdurmaya kalkana kadar oldukça dürüst bir adam olmuş olan kral kaprisli güzele duyduğu olağanüstü aşkın etkisiyle bütün erdemlerini kaybetmiş gibiydi. Kral Kutsal Ateş bayramında tapınağa geldi. İçine hapsedilmiş olduğum heykelin ayaklarının dibinde Misuf için tanrılara yakardığını gördüm. Ben de sesimi yükselterek ona şöyle bağırdım: *Tanrılar bir tirana dönüşmüş, kaprisli bir kadınla evlenmek uğruna makul bir kadını öldürtmeye kalkan bir kralın dileklerini reddediyorlar.* Moabdar bu sözler karşısında o kadar afalladı ki aklı başından gitti. İşte benim bu kehanetim ile Misuf'un zorbalığı kralın aklını kaçırmasına yetti ve kral birkaç gün içinde delirdi.

"Kralın delirmesi Tanrı tarafından verilmiş bir ceza gibi görüldü ve isyanın başlaması için işaret sayıldı. İnsanlar ayaklandı ve silaha sarıldı. Çok uzun süre aylakça bir gev-

şeklik içerisine gömülmüş olan Bâbil korkunç bir iç savaşa sahne oldu. Ben içinde bulunduğum oyuktan çekip çıkarılarak bir hizbin başına getirildim. Kadir sizi Bâbil'e geri getirmek için Memfis'e koştu. Bu uğursuz olayları haber alan Hirkanya prensi Bâbil'de üçüncü bir hizip oluşturmak üzere ordusuyla geri geldi. Kaprisli Mısırlısıyla önünde koşmakta olan krala saldırdı. Moabdar delik deşik edilerek öldü. Misuf galibin eline düştü. Dertli kaderim benim de bir Hirkanya hizbinin eline geçmeme ve Misuf'la aynı zamanda prensin huzuruna çıkarılmama neden oldu. Prensin beni Mısırlı kadından daha güzel bulduğunu bilmek şüphesiz gururunuzu okşayacaktır, fakat beni sarayına gönderdiğini duyunca da kızacaksınız. Prens bana kararlı bir sesle kısa süre içinde çıkacağı askerî bir sefer biter bitmez yanıma geleceğini söyledi. Duyduğum acıyı siz hesap edin. Moabdar'la olan bağım kopmuştu, artık Sadık'ın olabilirdim ve bir barbara esir düşmüştüm. Prense mevkiimin ve duygularımın bana esinlediği gururla cevap verdim. Tanrı'nın benim mevkiimdeki insanlara kendilerine karşı saygıda kusur etmeye cüret eden pervasızlara tek bir söz ve tek bir bakışla haddini bildirecek türden bir azamet bahşettiğini hep duymuşumdur. İşte ben de tam bir kraliçe gibi konuştum, fakat nedime muamelesi gördüm. Bana hitaben tek bir söz dahi söylemeye tenezzül etmeyen Hirkanyalı, siyahi hadım ağasına küstah bir kadın olduğumu, fakat beni güzel bulduğunu söyledi. Hadım ağasına bana iyi bakmasını ve kendisinin beni lütfuyla şereflendirme fırsatı bulacağı güne kadar cildimin canlanması ve lütfuna daha da layık bir hâle gelebilmem için beni gözdelerle aynı rejime tabi tutmasını emretti. Ona kendimi öldüreceğimi söyledim. Gülerek kimsenin kendini öldürmediğini, bu tür davranışlara alışık olduğunu söyledi ve hayvanat bahçesine bir papağan koymuş bir adam edasıyla yanımdan ayrıldı. Dünyanın bir numaralı kraliçesi, üstelik Sadık'a ait bir kalp için bu nasıl bir zilletti!"

Bu sözler üzerine Sadık Astarte'nin ayaklarını kapandı ve onları gözyaşlarıyla yıkadı. Astarte Sadık'ı nazikçe kaldırdı ve sözlerine şöyle devam etti: "Bir barbarın eline düştüğümü ve birlikte hapsedildiğim çılgın kadının da rakibi hâline geldiğimi anladım. Kadın bana Mısır'da başına gelenleri anlattı. Sizi tasvir ederken kullandığı sıfatlardan, zamandan, bindiğiniz hecin devesinden ve bütün koşullardan onun için dövüşmüş olanın Sadık olduğunu anladım. Sizin Memfis'te olduğunuzdan şüphem yoktu. Ben de oradan kaçmaya karar verdim. Güzel Misuf, dedim ona, siz benden çok daha hoşsunuz, Hirkanya prensini benden çok daha iyi eğlendirirsiniz. Benim kaçmamı kolaylaştırırsanız, tek başınıza hüküm sürersiniz ve bir rakipten kurtularak beni de mutlu etmiş olursunuz. Misuf benimle birlikte kaçış planımı hazırladı. Böylece Mısırlı bir köleyle gizlice yola çıktım.

"Arbogad adında ünlü bir haydut beni kaçırıp Oğul Efendi'nin yaşadığı bu saraya getiren tüccarlara sattığında Arabistan sınırına varmıştım bile. Oğul Efendi beni kim olduğumu bilmeden satın aldı. Oğul Efendi tek derdi ziyafet çekmek olan ve Tanrı'nın kendisini dünyaya sofra donatmak için göndermiş olduğuna inanan şehvetli bir adamdır. O kadar tıkız ki bu tıkızlığı altında her an boğulacakmış gibi görünüyor. Oğul Efendi'nin hazım güçlüğü çekmediği zamanlarda pek de itibar etmediği, fakat yemeği fazla kaçırdığında kendisini tam bir zorba gibi idare eden bir hekimi var. Hekim onu gül suyunda pişirilmiş bir şahmeranla iyileştirebileceğine ikna etti. Oğul Efendi köle kadınlarından kendisine bir şahmeran getirecek olanıyla evlenmeyi vaat etti. Gördüğünüz gibi ben diğer köle kadınların bu şerefe nail olabilmek için girdikleri zahmete dâhil olmadım. Hele ki Tanrı sizi yeniden görmeme izin verdi, artık şu şahmeranı bulmaya hiç niyetim yok."

Böylece Astarte ile Sadık birbirlerine uzun zamandır bastırdıkları bütün duygularını anlattılar, başlarına gelen fela-

ketler ile aşklarının asil ve tutkulu kalplerine esinleyebileceği bütün sözleri sarf ettiler. Aşkı yönlendiren cinler onların bu sözlerini ta Venüs katına kadar taşıdı.

Kadınlar hiçbir şey bulamadan Oğul'un kalesine döndüler. Sadık kendini Oğul'a tanıttı ve ona şunları söyledi: "Ölümsüz sağlık tanrıları göklerden insin ve bütün günlerinizi sıhhatli kılsın! Ben hekimim. Hastalığınızı duyar duymaz koşup geldim ve size gül suyunda pişirilmiş bir şahmeran getirdim. Bunu sizinle evlenmek niyetinde olduğum için yapmadım. Sizden sadece birkaç gündür yanınızda bulunan Bâbilli genç bir köle kadını özgür bırakmanızı istiyorum. Haşmetli Oğul Efendi'yi iyileştirme saadetine nail olamadığım takdirde onun yerine köle olup yanınızda kalmaya razıyım."

Sadık'ın teklifi kabul edildi. Astarte Sadık'ın hizmetkârıyla birlikte Bâbil'e doğru yola çıktı. Sadık Astarte'ye sürekli bir ulak göndererek onu her şeyden haberdar edeceğine dair söz verdi. Birbirlerine ettikleri veda birbirlerine kavuşmaları kadar sevgi dolu oldu. Kutsal Zend Kitabı'nın da dediği gibi iki insanın kavuştuğu anla ayrıldığı an insan hayatının en önemli iki anıdır. Sadık kraliçeyi yeminlerinde dile getirdiği kadar seviyor, kraliçe ise Sadık'ı söylediğinden çok daha fazla seviyordu.

Bu sırada Sadık Oğul'a şunları söyledi: "Haşmetlim, benim şahmeranım yemek için değildir. İyileştirici etkisi gözeneklerden içinize doğru işlemelidir. Şahmeranı iyice şişirilmiş, incecik bir deriyle kaplı küçük bir tulumun içine koydum. Bu tulumu bütün gücünüzle iteceksiniz, ben de onu size defalarca geri göndereceğim. Birkaç gün içinde sanatımın nelere kadir olduğunu göreceksiniz." Oğul birinci gün nefes nefese kaldı ve yorgunluktan öleceğini sandı. İkinci gün daha az yoruldu ve daha iyi uyudu. Sekiz gün içinde ise en parlak yıllarında sahip olduğu gücü, sıhhati, çevikliği ve neşeyi geri kazandı. "Top oynadınız ve ayık kaldınız, dedi

Sadık ona. Doğada şahmeran diye bir şey olmadığını, kişinin ayık kalarak ve egzersiz yaparak daima sağlıklı kalacağını ve aşırılık ile sıhhati bir arada var etme sanatının felsefe taşı, adli astroloji ve daha pek çok başka hurafe kadar gerçek dışı bir sanat olduğunu biliniz."

Sadık'ın tıp bilimi için ne kadar tehlikeli bir adam olduğunu sezen başhekim onu öteki dünyada şahmeranlar aramaya yollamak üzere sarayın eczacısıyla anlaştı. Böylece geçmişte iyilik yaptığı için sürekli cezalandırılmış olan Sadık şimdi de obur bir derebeyini iyileştirdiği için ölümle burun buruna geldi. Sadık enfes bir öğle yemeğine davet edildi. İkinci servis sırasında zehirlenecekti. Fakat birinci servis sırasında güzel Astarte'den haber geldi, Sadık da sofradan kalkıp gitti. Yüce Zerdüşt'ün de dediği gibi, "Kişi güzel bir kadın tarafından seviliyorsa, bu dünyada daima yakayı kurtarır."

19. Bölüm
Dövüşler

Kraliçe Bâbil'de talihsizliğe uğramış güzel bir kadına gösterilen coşkuyla karşılanmıştı. O sırada Bâbil daha sakin görünüyordu. Hirkanya prensi bir muharebe sırasında öldürülmüştü. Muzaffer Bâbilliler Astarte'nin hükümdar seçilecek olan kişiyle evleneceğini duyurdular. Dünyanın bir numaralı unvanı olan Astarte'nin kocası ve Bâbil'in kralı unvanı birtakım entrikalarla ve gizli oyunlarla elde edilmesin isteniyordu. En yiğit ve en bilge kişinin kral olarak kabul edileceğine dair yemin edildi. Şehre birkaç fersah mesafede etrafı muhteşem bir şekilde süslenmiş tribünlerle çevrili büyük bir oyun alanı kuruldu. Dövüşecek olanlar buraya tepeden tırnağa silahlı olarak geleceklerdi. Her biri tribünlerin arkasında kendilerini kimsenin göremeyeceği ve duyamayacağı ayrı dairelere sahipti. Dört mızrak oyunu oynanacaktı.

Dört şövalyeyi yenmeyi başaranlar daha sonra birbirleriyle dövüşecekler, öyle ki oyun alanında son kalan bu oyunların galibi ilan edilecekti. Oyun alanında galip gelecek kişi dört gün sonra aynı silahlarla geri gelecek ve müneccimlerin soracağı bilmecelere cevap verecekti. Şayet bilmeceleri bilemezse o kişi kral olamayacak ve mızrak oyunları yeniden başlayacaktı. Her iki müsabakada da galip gelecek kişiyi bulana kadar bu böyle devam edecekti. Zira en yiğit ve en bilge kişinin kral olması isteniyordu. Bu süre zarfında kraliçe sıkı bir şekilde korunacak, yüzü peçeyle gizlenmiş olarak sadece oyunlara eşlik etmesine izin verilecekti. Fakat herhangi bir kayırma veya adaletsizlik yaşanmaması için kraliçenin adaylarla konuşmasına izin verilmeyecekti.

İşte Astarte sevgilisine bu dövüşleri haber veriyor, onun kendisi için herkesten daha fazla yiğitlik ve bilgelik göstermesini umuyordu. Sadık Venüs'e cesaretini pekiştirmesi ve zekâsını bilemesi için dua etti. Büyük günün arifesinde Fırat kıyılarına geldi. Kanunun öngördüğü gibi yüzünü ve ismini gizleyip armasını dövüşçüler listesine kaydettirdi ve dinlenmek üzere kura sonucu kendisine düşen daireye gitti. Sadık'ı boşuna Mısır'da aradıktan sonra Bâbil'e dönmüş olan dostu Kadir, locasına kraliçenin kendisine gönderdiği zırhı yolladı. Aynı zamanda kendi adına da en güzel Acem atını gönderdi. Sadık hediyelerin arkasında Astarte'nin olduğunu anladı. Bu sayede cesareti ve aşkı daha da güç ve umut kazandı.

Ertesi gün kraliçe kıymetli taşlarla bezeli bir takın altına yerleşip de tribünler Bâbilli hanımlarla ve her türlü sınıftan insanla dolduğunda dövüşecek olanlar arenaya çıktı. Her biri armasını getirip başmüneccimin ayakları dibine bıraktı. Armalar arasında kura çekildi ve Sadık'ınki sonuncu oldu. İlk gelen Itobad adında çok zengin, aşırı kibirli, pek de cesur olmayan, son derece beceriksiz ve akılsız bir derebeyiydi. Hizmetkârları Itobad'ı kendisi gibi bir adamın kral olması gerektiği konusunda ikna etmişlerdi. Itobad da onlara şöyle

cevap vermişti: "Benim gibi bir adam hükmetmeli." Böylece Itobad tepeden tırnağa silahlanmış, yeşil minelerle süslü altın bir zırh, yeşil bir sorguç ve yeşil kurdeleler takılmış bir mızrak kuşanmıştı. Daha Itobad'ın atını idare etme şeklinden Tanrı'nın Bâbil asasını bahşedeceği türden bir adam olmadığı hemen anlaşıldı. Karşısına çıkan ilk atlı onu atından düşürdü. İkincisi onu iki bacağı havada, kolları iki yana açık olacak şekilde atının terkisine doğru devirdi. Itobad kendini toparladı, fakat zarafetten o kadar uzak bir şekilde toparladı ki bütün tribün gülmeye başladı. Üçüncü atlı mızrağını kullanmaya tenezzül etmedi, atını Itobad'ın üstüne sürerek onu sağ bacağından yakaladı ve yarım tur döndürerek kumların üzerine düşürdü. Oyun görevlileri gülerek ona doğru koştular ve onu yeniden atının eyerine oturttular. Üçüncü dövüşçü onu bu kez sol bacağından yakalayıp diğer tarafa düşürdü. Itobad yuhalamalar eşliğinde kanuna uygun olarak o geceyi geçireceği locasına götürüldü. Itobad zar zor yürürken şu şekilde söylenmekteydi: "Benim gibi bir adam için bu nasıl bir züldür!"

Diğer şövalyeler görevlerini daha iyi bir şekilde yerine getirdiler. Arka arkaya iki rakibini yenenler oldu, hatta birkaç tanesi arka arkaya üç rakibini yendi. Yalnızca Prens Otam dört rakibini de yenmeyi başardı. Nihayet sıra Sadık'a geldi. Sadık olabilecek en zarif şekilde dört atlıyı da atından düşürdü. Şimdi Otam ile Sadık'tan hangisinin galip geleceğini görmek gerekiyordu. Otam mavi ve altın renkte silahlar kuşanmış, aynı renklerde bir sorguç takmıştı. Sadık'ınkiler ise beyazdı. Herkes mavi atlı ile beyaz atlı arasında bölünmüştü. Kalbi küt küt atan kraliçe beyaz rengin galip gelmesi için Tanrı'ya dua ediyordu.

İki şampiyon da atlarını öyle bir çeviklikle birbirlerinin üstüne sürüp ani dönüşler yaptılar, birbirlerine öyle ustaca mızrak darbeleri vurdular, eyerlerinin üzerinde öyle sağlam durdular ki kraliçe hariç herkes Bâbil'de iki kral olsun iste-

di. Nihayet atlar yorulup da mızraklar kırılınca Sadık şöyle bir hamle yaptı: Mavi prensin arkasından dolanıp atının terkisine atladı, prensi belinden yakalayıp yere attı ve onun yerine eyerine oturup yerde yatan Otam'ın etrafında dönmeye başladı. Bütün tribün haykırdı: "Yaşasın Beyaz Süvari!" Öfkelenen Otam ayağa kalkıp kılıcını çekti. Sadık da elinde kılıcı atından atladı. İşte şimdi ikisi arenada kâh gücün kâh çevikliğin galip geleceği yeni bir mücadeleye tutuşmuştu. Miğferlerinin tüyleri, kolluklarının çivileri, zırhlarının baklaları arka arkaya indirilen darbelerin etkisiyle havalara sıçrıyordu. Otam ile Sadık birbirlerine kâh kılıçlarının ucuyla kâh yanıyla, kâh sağa kâh sola, kâh birbirlerinin başına kâh göğsüne vuruyor; geri çekilip sonra tekrar öne çıkıyor, birbirlerini tartıyor, yeniden karşı karşıya geliyor, birbirlerine giriyor, yılanlar gibi çekilip aslanlar gibi saldırıyorlardı. Birbirlerine indirdikleri darbelerden her an kıvılcımlar çıkıyordu. Nihayet Sadık bir an için kendini toparlayıp durdu, bir aldatmacayla Otam'ı yere düşürdü ve silahını elinden aldı. Otam şöyle haykırdı: "Ey Beyaz Şövalye! Bâbil'e hükmetmesi gereken kişi sizsiniz." Kraliçe sevinç içindeydi. Mavi şövalye ve beyaz şövalye ile diğer şövalyelerin her biri kanuna uygun şekilde localarına götürüldüler. Dilsiz köleler onlara hizmet edip yiyecek getirdiler. Sadık'a hizmet edenin kraliçenin dilsiz cücesi olup olmadığına okur karar versin. Daha sonra hepsi ertesi sabaha kadar uyumaları için yalnız bırakıldılar. Ertesi sabah galip gelen armasını başmüneccime getirecek ve kendisini tanıtacaktı.

Sadık her ne kadar çok âşık olsa da uyuyakaldı, zira çok yorgundu. Sadık'ın yan tarafında kalan Itobad ise uyumamıştı. Geceleyin kalkıp Sadık'ın locasına girdi, onun beyaz silahları ile armasını aldı ve onların yerine kendi yeşil zırhını bıraktı. Şafak söktüğünde Itobad gururla başmüneccimin huzuruna çıkıp kendisi gibi bir adamın galip geldiğini söyledi. Bunu kimse beklemiyordu. Fakat Sadık henüz uykuday-

ken Itobad galip ilan edildi. Şaşıran ve ümitsizliğe kapılan Astarte Bâbil'e döndü. Sadık uyandığında tribünler hemen hemen boştu. Sadık silahlarını aradı, fakat sadece yeşil zırhı bulabildi. Yanında başka bir şey olmayan Sadık bu zırhı kuşanmak zorunda kaldı. Şaşırmış ve öfkeli bir hâlde bu zırh içinde arenaya çıktı.

Hâlâ tribünlerde ve sirkte oturan az sayıda kişi onu yuhalamalarla karşıladı. İnsanlar Sadık'ın etrafını sarıyor, yüzüne karşı hakaretler ediyorlardı. Hiçbir insan bu kadar küçük düşürücü hakaretlere maruz kalmamıştır. Sonunda Sadık'ın sabrı taştı, kendisine hakaret etmeye cüret eden ayaktakımını kılıç darbeleriyle bertaraf etti. Fakat ne yapması gerektiğine karar veremedi. Kraliçeyi göremezdi, kraliçenin kendisine göndermiş olduğu beyaz zırhı geri isteyemezdi, zira bu kraliçeyi tehlikeye atmak olurdu. Böylece kraliçe kedere gömülmüşken, Sadık'ın içi öfke ve endişeyle doldu. Alın yazısının kendisini dermanı olmayan dertlere mahkûm ettiğine inanan Sadık tek gözlülerden nefret eden kadından başlayarak zırhına kadar başına gelen bütün talihsizlikleri zihninden tekrar tekrar geçirerek Fırat kıyılarında dolaşmaya başladı. "Geç uyanırsan olacak olan budur işte, diyordu Sadık kendi kendine. Daha az uyumuş olsaydım, bugün Bâbil kralıydım ve Astarte de benimdi. Bilim, ahlâk, cesaret, hepsi de felaketim oldu." Nihayet Sadık'ın ağzından Tanrı'ya karşı bir söz çıkıverdi. Sadık artık her şeyin iyi insanları ezen ve yeşil şövalyeleri refaha erdiren zalim bir kader tarafından yönetildiğine inanmaya başlamıştı. Üzüntülerinden biri de kendisini onca yuhalamaya maruz bırakmış olan o yeşil zırhı taşımak zorunda kalmasıydı. Yanından bir tüccar geçti. Sadık zırhı ucuz bir fiyata sattı ve tüccardan bir cüppe ile uzun bir takke aldı. Sadık işte bu kıyafet içerisinde kalbi ümitsizlikle dolu ve kendisine daima zulmetmiş olan Tanrı'yı gizliden gizliye suçlayarak Fırat boyunca dolaşmaya devam etti.

20. Bölüm
Münzevi

Sadık yürürken saygıdeğer ak sakalları beline kadar inen bir münzeviyle karşılaştı. Münzevi elinde dikkatle okumakta olduğu bir kitap tutuyordu. Sadık durdu ve karşısında saygıyla eğildi. Münzevi o kadar asil ve o kadar yumuşak bir tavırla selamladı ki Sadık onunla sohbet etmek istedi. Münzeviye hangi kitabı okuduğunu sordu. "Kaderler Kitabı, dedi münzevi. Siz de biraz okumak ister misiniz?" Münzevi kitabı Sadık'a verdi. Sadık her ne kadar çok sayıda dil öğrenmiş olsa da kitaptaki tek bir harfi dahi çözemedi. Bu durum merakını daha da artırdı. "Gözüme çok kederli görünüyorsunuz, dedi iyi kalpli ihtiyar. — Heyhat! dedi Sadık. Kederli olmak için sebeplerim de var. — İzin verin size eşlik edeyim, diye cevap verdi ihtiyar. Belki size faydam dokunur. Daha önce talihsiz insanların ruhlarına teselli vermişliğim olmuştur." Sadık münzevinin tavrına, sakalına ve kitabına saygı duydu. Onun sohbetinden değerli bilgiler edindi. Münzevi kaderden, adaletten, ahlâktan, hayatın anlamından, insanın zaaflarından, erdemlerden ve ahlâksızlıklardan o kadar canlı ve dokunaklı bir belagatle bahsediyordu ki Sadık ona karşı bastırılamaz bir çekim duydu. Ondan Bâbil'e dönene kadar kendisini bırakmamasını rica etti. "Ben de sizden aynı lütfu talep edecektim, dedi ihtiyar. Orosmasdes adına şu birkaç gün boyunca ben ne yaparsam yapayım yanımdan ayrılmayacağınıza dair bana yemin edin." Sadık yemin etti ve birlikte yola koyuldular.

İki gezgin akşam muhteşem bir şatoya geldiler. Münzevi kendisini ve ona eşlik etmekte olan genç adamı konuk etmelerini rica etti. Büyük bir derebeyine benzeyen kapıcı onları tepeden bakan bir iyi yüreklilikle içeri aldı. Sadık ile münzevi başhizmetkârlardan birine takdim edildiler. Hizmetkâr onlara efendinin muhteşem dairelerini gösterdi. Sofrada en

uç köşeye oturtuldular, şatonun efendisi onları tek bir bakışıyla dahi şereflendirmedi. Fakat onlara da diğerlerine gösterilen aynı özen ve bollukla hizmet edildi. Ardından ellerini yıkamaları için zümrütlerle ve yakutlarla bezeli altın bir leğen verildi. Geceyi geçirmek üzere güzel bir daireye götürüldüler. Ertesi sabah bir hizmetkâr ikisine de birer altın getirdi ve ardından ikisi de yolcu edildiler.

"Evin sahibi, dedi Sadık yolda, bana biraz kibirli de olsa cömert bir adam gibi göründü. Bizi asil bir şekilde ağırladı." Bunları söyleyen Sadık münzevinin kıyafetindeki geniş bir cebin şimdi fazla gergin ve şişkin durduğunu fark etti. Cebin içinde münzevinin çalmış olduğu kıymetli taşlarla bezeli leğeni gördü. Sadık önce bir şey belli etmeye cesaret edemedi, fakat fena hâlde şaşırmıştı. Öğleye doğru münzevi, zengin ve cimri bir adamın yaşadığı çok küçük bir evin kapısını çaldı ve birkaç saatliğine kendilerini konuk etmelerini rica etti. Kötü giyimli yaşlı bir uşak münzevi ile Sadık'ı ahıra aldı. Burada onlara birkaç çürük zeytin, bayat ekmek ve bozuk bira verildi. Münzevi önceki geceki kadar memnun bir tavırla yiyip içti, ardından bir şey çalmasınlar diye ikisini de gözlemekte olan ve onları bir an evvel gitmeleri için sıkıştıran yaşlı uşağa seslenerek sabahleyin almış olduğu iki altını verdi ve gösterdiği konukseverlik için teşekkür etti. "Lütfen, diye de ekledi münzevi, beni efendinizle görüştürebilir misiniz?" Şaşıran uşak iki gezgini efendisine takdim etti. "Pek haşmetli beyim, dedi münzevi, bize göstermiş olduğunuz bu asil konukseverliğe karşılık size ancak mütevazı şükranlarımı sunabilirim. Lütfen minnettarlığımın naçizane bir nişanesi olarak bu altın leğeni kabul ediniz." Cimri az kalsın oturduğu yerden tepetaklak düşecekti. Münzevi ona kendine gelme fırsatı vermedi ve yanındaki genç yoldaşıyla birlikte çabucak oradan uzaklaştı. "Babacığım, dedi Sadık ona, ben neler görüyorum böyle? Siz tanıdığım hiçbir insana benzemiyorsunuz. Sizi muhte-

şem bir şekilde ağırlayan bir derebeyinden kıymetli taşlarla bezeli altın bir leğen çalıyorsunuz, sonra onu size alçakça davranan bir cimriye veriyorsunuz. — Oğlum, diye cevap verdi ihtiyar, yabancıları sırf kibrinden, servetiyle gösteriş yapmak için ağırlayan o muhteşem adam bu sayede daha aklı başında bir adam hâline gelecek, cimri ise misafirperverlik göstermeyi öğrenecek. Siz hiçbir şeye şaşırmayın, sadece beni takip edin." Sadık insanların en bilgesiyle mi, yoksa en çılgınıyla mı muhatap olduğuna henüz karar veremiyordu. Fakat münzevi o kadar etkili bir şekilde konuşuyordu ki zaten ettiği yeminle de bağlanmış olan Sadık onun peşinden gitmezlik edemedi.

Akşamleyin hoş, fakat sade bir şekilde inşa edilmiş bir eve geldiler. Evde ne savurganlık ne de cimrilik hissediliyordu. Evin efendisi dünyadan elini eteğini çekmiş, huzur içinde bilgelik ve erdemle ilgilenen bir filozoftu. Yabancıları konuk ettiği bu inziva yerini hiçbir şekilde gösterişe kaçmayan bir asaletle inşa etmek istemişti. Filozof iki gezgini bizzat karşıladı ve onları dinlenmeleri için önce rahat bir odaya götürdü. Bir süre sonra yine bizzat gelerek onları tertemiz ve güzel hazırlanmış bir yemeğe davet etti. Yemek sırasında Bâbil'de yaşanan son ihtilallerden ihtiyatlı bir dille bahsetti. Kraliçeye samimi bir bağlılık duyan filozof, Sadık'ın tacı ele geçirmek için arenaya çıkmış olmasını dilemişti. "Fakat insanlar, diye ekledi filozof, Sadık gibi bir kralı hak etmiyorlar." Sadık kızardı ve içindeki kederin arttığını hissetti. Sohbet sırasında dünya işlerinin her zaman en bilgelerin isteğine göre yürümediği konusunda mutabık kalındı. Münzevi ise sürekli olarak Tanrı'nın niyetlerinin bilinemeyeceğini ve insanların salt küçücük bir kısmını gördükleri olayların bütünü hakkında karar vermelerinin yanlış olduğunu savunuyordu.

Sonra söz tutkulardan açıldı. "Ah, dedi Sadık, tutkular nasıl da uğursuzdur! — Onlar geminin yelkenlerini şişiren

rüzgârlardır, dedi münzevi. Kimi zaman gemiyi batırırlar, fakat gemi onlar olmadan seyredemez de. Safra insanı öfkeli yapar, hasta eder, fakat insan safra olmadan yaşayamaz. Bu dünyada her şey tehlikeli ve her şey elzemdir."

Hazdan bahsedilince münzevi bunun Tanrı'nın bir armağanı olduğunu kanıtladı. "Zira, dedi, insan kendi kendine duyum ve düşünce oluşturamaz, her şeyi dışarıdan alır. Tıpkı kendi varlığı gibi, acı ve haz da ona dışarıdan gelir."

Sadık bu kadar tuhaf davranışlar sergilemiş bir adamın bu kadar iyi muhakeme edebilmesine hayran olmuştu. Nihayet hoş olduğu kadar eğitici bir sohbetin ardından ev sahibi iki gezgini tekrar odalarına götürdü ve kendisine bu kadar bilge ve erdemli iki insan gönderdiği için Tanrı'ya şükretti. Filozof onlara gururlarını incitmeyecek derecede sade ve asil bir tavırla para vermek istedi. Münzevi parayı reddetti ve şafaktan önce Bâbil'e doğru yola çıkmayı düşündüğünden filozoftan izin istedi. Vedalaşmaları sevgi dolu oldu. Bilhassa Sadık'ın kalbi bu nazik adama karşı hürmet ve sevgiyle doldu.

Münzevi ile Sadık odalarına çekildiğinde uzun uzun ev sahibini övdüler. Şafak vakti ihtiyar genç yoldaşını uyandırdı ve ona, "Gitme vakti, dedi. Fakat öncesinde herkes henüz uykudayken, bu adama kendisine duyduğum hürmetin ve sevginin bir kanıtını bırakmak istiyorum." Bunları söyleyen ihtiyar eline bir meşale alarak evi ateşe verdi. Dehşete düşen Sadık çığlıklar atıyor, ihtiyarı bu kadar korkunç bir eylemde bulunmaktan alıkoymaya çalışıyordu. Münzevi Sadık'ı karşı konmaz bir güçle önüne katıp evden çıkardı. Ev alevler içindeydi. Genç yoldaşıyla çoktan uzaklaşmış olan münzevi sakin bir tavırla evin yanışını seyretmeye başladı. "Tanrı'ya şükür! dedi münzevi. Nihayet sevgili ev sahibimin evi tepeden tırnağa yok oldu! Ne mutlu ona!" Bu sözleri duyan Sadık hem kahkahalarla gülmek, hem saygıdeğer pedere hakaretler etmek ve onu dövmek, hem de oradan kaçmak

isteği duydu. Fakat bunların hiçbirini yapmadı ve münzevinin etkisinden kurtulamayarak kendi iradesine rağmen son konaklama yerine doğru onun peşinden gitti. Son konaklama yeri hayırsever ve erdemli dul bir kadının eviydi. Dul kadının tek umudu olan ve pek çok iyi özelliğe sahip on dört yaşında bir yeğeni vardı. Kadın konuklarını elinden geldiğince iyi ağırlamaya çalıştı. Ertesi gün yeğenine kısa süre önce çökmüş, dolayısıyla tehlikeli bir geçiş hâline gelmiş olan bir köprüye kadar iki gezgine eşlik etmesini buyurdu.

Acelesi olan genç adam gezginlerin önüne düştü. Köprüye geldiklerinde, "Gelin, dedi münzevi genç adama, teyzenize duyduğum minneti kanıtlamam gerek." Bunları söyleyen münzevi çocuğu saçlarından yakalayıp ırmağa attı. Suya düşen çocuk bir an için suyun üstüne çıktıysa da taşkın dalgalara kapılıp gitti. "Seni canavar! Seni aşağılık adam! diye haykırdı Sadık. — Bundan daha sabırlı olacağınıza dair bana söz vermiştiniz, dedi münzevi onun sözünü keserek. Bilin ki Tanrı'nın ateşe verdiği o evin yıkıntıları altında ev sahibi muazzam bir hazine buldu ve bilin ki Tanrı'nın boynunu kırdığı o genç adam bir yıl içinde teyzesini, iki yıl içinde ise sizi öldürecekti. — Bunları sana kim söyledi barbar? diye bağırdı Sadık. Böyle bir olayın olacağını Kaderler Kitabı'nda okumuş olsan bile, sana hiçbir kötülüğü dokunmamış bir çocuğu boğmaya ne hakkın var?"

Bâbilli bir yandan konuşmaya devam ederken, bir yandan da ihtiyarın sakalının yok olduğunu, yüzünün gençleştiğini fark etti. Münzevi kıyafeti ortadan kalkmış, azametli ve ışıktan pırıl pırıl bir bedeni kaplayan dört tane şahane kanat belirmişti. "Ey Tanrı'nın elçisi! Ey ilahi melek! diye haykırdı Sadık secde ederek. Demek sen zayıf bir fâniye ebedî emirlere boyun eğmeyi öğretmek için göklerden yeryüzüne indin! — İnsanlar, dedi Melek Jesrad, hiçbir şey bilmeden her şey hakkında hüküm veriyorlar. Sen bütün insanlar arasında aydınlatılmayı en çok hak edendin." Sadık

ondan konuşma izni istedi. "Kendimden şüphe ediyorum, dedi Sadık, fakat beni bir şüphem hakkında aydınlatmanı rica edebilir miyim? O çocuğu boğmaktansa, ıslah edip erdemli hâle getirmek daha iyi olmaz mıydı?" Jesrad şöyle cevap verdi: "Şayet erdemli olmuş olsaydı ve yaşasaydı, kaderi evleneceği kadın ve ondan olacak olan oğluyla birlikte öldürülmek olacaktı. — Nasıl olur? dedi Sadık. Suçların ve felaketlerin olması, iyi insanların başına felaketler gelmesi şart mı yani? — Kötüler, diye cevap verdi Jesrad, daima mutsuzdurlar. Onlar dünya üzerinde bulunan az sayıdaki adil insanı sınamaya yararlar. İyiliğin doğmasına vesile olmayan kötülük yoktur. — Fakat, dedi Sadık, ya sadece iyilik olsaydı ve hiç kötülük olmasaydı? — O zaman, diye cevap verdi Jesrad, bu dünya başka bir dünya olurdu ve olaylar zinciri başka türlü bir bilgelik zinciri olurdu. Bu mükemmel düzen ancak kötünün yakınına dahi gelemediği yüce varlığın ebedî mekânında olabilir. Yüce varlık birbirine hiçbir şekilde benzemeyen milyonlarca dünya yaratmıştır. Bu muazzam çeşitlilik onun muazzam kudretinin bir işaretidir. Ne dünya üzerinde birbirine benzer iki yaprak, ne de göklerdeki sınırsız mekânlarda birbirine benzer iki gezegen mevcuttur. Doğduğun bu küçük atom üzerinde gördüğün her şey onun her şeyi kapsayan değişmez emirlerine göre yerinde ve zamanında vuku bulmak zorundadır. İnsanlar demin ölen çocuğun suya kazara düştüğünü, o evin yine kazara yandığını düşünecekler. Fakat aslında tesadüf diye bir şey yoktur. Her şey ya sınav, ya ceza, ya ödül ya da önlemdir. Kendini insanların en talihsizi sanan o balıkçıyı hatırla. Orosmasdes seni onun kaderini değiştirmen için yolladı. Ey zayıf fâni, tapman gerekene karşı gelmeyi bırak. — Fakat... dedi Sadık." Sadık daha *fakat* derken, melek çoktan onuncu kata uçup gitmişti bile. Dizlerinin üzerine çökmüş olan Sadık Tanrı'ya şükretti ve boyun eğdi. Melek göklerin zirvesinden ona doğru bağırdı: "Bâbil'e doğru yola çık."

21. Bölüm
Bilmeceler

Sadık kendini kaybetmiş bir hâlde, hemen yanı başına yıldırım düşmüş bir adam gibi öylesine yürümekteydi. Bâbil'e oyun sahasında dövüşmüş olanların bilmeceleri çözmek ve başmüneccimin sorularına cevap vermek üzere sarayın avlusunda toplandıkları gün girdi. Yeşil zırhlı dışında bütün şövalyeler gelmişti. Sadık şehre girer girmez, halk etrafına toplandı. İnsanlar ona bakmaya, dudaklar onu kutsamaya, kalpler ona tacı dilemeye doyamıyordu. Kıskanç onun geçtiğini gördü, korkudan titredi ve arkasını döndü. Halk onu toplantının yapıldığı yere kadar taşıdı. Sadık'ın gelişini haber alan kraliçe hem korkunun hem ümidin verdiği huzursuzluğun pençesine düştü. Endişeden içi içini yiyen kraliçe ne Sadık'ın silahsız olmasına, ne de Itobad'ın beyaz zırh içinde olmasına bir anlam verebiliyordu. Sadık'ın girişiyle karmakarışık bir uğultu yükseldi. İnsanlar onu tekrar görünce hem şaşırmış hem sevinmişti. Fakat toplantıya ancak arenada dövüşmüş olan şövalyelerin katılma hakkı vardı.

"Ben de diğerleri gibi dövüştüm, dedi Sadık. Fakat burada benim silahlarımı bir başkası taşımakta. Bu durumu kanıtlama şerefine nail olana kadar bilmeceleri çözmeme izin verilmesini talep ediyorum." Oylama yapıldı. Sadık'ın dürüstlüğü insanların zihninde hâlâ o kadar canlıydı ki talebini kabul etmekte tereddüt etmediler.

Başmüneccim önce şu soruyu sordu: "Dünyadaki her şey içinde en uzun ve en kısa, en hızlı ve en yavaş, en bölünebilir ve en geniş, en çok ihmal edilen ve en çok pişmanlık duyulan, hiçbir şeyin onsuz yapılamadığı, küçük olan her şeyi yutan ve büyük olan her şeyi canlı tutan şey nedir?"

Konuşma sırası Itobad'daydı. Kendisi gibi bir adamın bilmecelerden hiçbir şey anlamadığını ve mızrak darbeleriyle kazanmış olmanın kendisi için yeterli olduğunu söyledi.

Bazıları bilmecenin cevabının talih, başkaları dünya, daha başkaları ışık olduğunu söyledi. Sadık ise cevabın zaman olduğunu söyledi. "Hiçbir şey ondan uzun değildir, diye ekledi Sadık, zira zaman sonsuzluğun ölçüsüdür. Hiçbir şey ondan kısa değildir, zira zaman hiçbir tasarımıza yetmez. Bekleyen için hiçbir şey ondan daha yavaş, eğlenen içinse hiçbir şey ondan hızlı değildir. Büyük ölçekte sonsuza uzanır, küçük ölçekte sonsuz parçaya bölünür. Bütün insanlar onu ihmal eder, hepsi de onu boşa harcadığına pişman olur. Hiçbir şey o olmadan yapılamaz. Zaman gelecek nesillere layık olmayan her şeyi unutturur, bütün büyük şeyleri ölümsüzleştirir." Meclis Sadık'ın haklı olduğuna hükmetti.

Ardından şu soru soruldu: "Teşekkür edilmeden alınan, nasıl olduğu bilinmeden keyfi sürülen, nereden geldiği bilinmeden başkalarına verilen ve fark edilmeden kaybedilen şey nedir?"

Herkes bir cevap verdi. Fakat sadece Sadık doğru cevabın hayat olduğunu tahmin etti. Sadık diğer bütün bilmeceleri de aynı kolaylıkla çözdü. Itobad sürekli olarak bilmecelerin bundan daha basit olamayacağını ve şayet zahmet etmiş olsaydı kendisinin de bunları kolayca çözmüş olacağını söyleyip duruyordu. Adalet, hayatın anlamı, hükmetme sanatı üzerine sorular soruldu. Sadık'ın verdiği cevapların en doğru cevaplar olduğuna hükmedildi. "Bu kadar parlak bir zekânın bu kadar kötü bir şövalye olması ne yazık, diyordu herkes.

— Şanlı beyler, dedi Sadık, ben oyun sahasında galip gelme şerefine eriştim. Beyaz zırh bana aittir. Itobad Efendi ben uyurken onu ele geçirdi. Görünüşe göre beyaz zırhın kendisine yeşilden daha çok yakıştığını düşündü. Kendisinin benden almış olduğu o güzel beyaz zırha karşı üzerimdeki cüppe ve kılıcımla kendisine hemen burada sizlerin huzurunda yiğit Otam'ı yenme şerefine nail olanın ben olduğumu ispat etmeye hazırım.

Itobad bu meydan okumayı büyük bir özgüvenle kabul etti. Kendisi miğferli, zırhlı ve kolluklu olduğuna göre takkeli ve cüppeli bir şampiyonun hakkından kolayca gelebileceğinden hiç şüphesi yoktu. Sadık sevinç ve korkuyla karışık duygularla kendisini seyretmekte olan kraliçeyi selamlayıp kılıcını çekti. Itobad ise hiç kimseyi selamlamaksızın kendi kılıcını çekti, Sadık'ın üzerine hiçbir şeyden korkusu olmayan bir adam gibi yürüdü ve onun kafasını yarmaya hazırlandı. Sadık kılıcın sağlam yeriyle rakibininkinin zayıf noktasına vurmak suretiyle bu hamleyi savuşturmayı bildi, öyle ki Itobad'ın kılıcı ikiye bölündü. Bunun üzerine Sadık düşmanını belinden kavrayıp yere devirdi ve kılıcının sivri tarafını zırhın bittiği yere dayadı: "Kılıcınızı atın, dedi ona, yoksa sizi öldürürüm." Kendisi gibi bir adamın başına gelen talihsizlikler karşısında sürekli olarak hayrete düşen Itobad, Sadık'ın dediğine uydu. Sadık sakin bir tavırla Itobad'ın muhteşem miğferini, harikulade zırhını, parlak kolluklarını çıkarıp kendi giydi ve bu donanım içerisinde koşup Astarte'nin ayaklarına kapandı. Kadir zırhın Sadık'a ait olduğunu kolayca kanıtladı. Sadık herkesi, özellikle de Astarte'yi memnun edecek şekilde oy birliğiyle kral ilan edildi. Astarte onca terslikten sonra sevgilisinin bütün dünyanın gözünde onun kocası olmaya layık biri hâline gelmesinin verdiği saadeti yaşıyordu. Itobad evine gidip kendine orada haşmetlim dedirtti. Sadık kral oldu ve mutlu yaşadı. Melek Jesrad'ın kendisine söyledikleri hâlâ aklındaydı. Hatta elmasa dönüşen kum tanesini bile hatırlıyordu. Kraliçe ve Sadık Tanrı'ya ibadet ettiler. Sadık, güzel ve kaprisli Misuf'un dünyayı dolaşmasına izin verdi. Haydut Arbogad'ı çağırttı ve gerçek bir savaşçı gibi hareket ettiği takdirde kendisini en üst makamlara terfi ettireceğini, haydutluğa devam ettiği takdirde ise astıracağını söyleyerek onu ordusunda şerefli bir mevkie getirdi.

Setok Bâbil ticaretinin başına getirilmek üzere güzel Almona'sıyla birlikte ta Arabistan'ın derinliklerinden Bâbil'e

çağrıldı. Kadir vermiş olduğu hizmetlere layık bir mevkie ve sevgiye nail oldu, krala dost oldu. Böylece kral dünya üzerinde bir dosta sahip yegâne hükümdar oldu. Dilsiz cüce de unutulmadı. Balıkçıya güzel bir ev verildi. Orhan ona yüksek bir meblağ ödemeye ve karısını iade etmeye mahkûm edildi. Fakat artık akıllanmış olan balıkçı sadece parayı almakla yetindi.

Ne güzel Samira Sadık'ın tek gözlü kaldığına inanabilmiş olmasına bir teselli bulabiliyor, ne de Azora onun burnunu kesmeye kalkmış olmasına yanmaktan kendini alabiliyordu. Sadık onların acılarını hediyelerle dindirdi. Kıskanç öfkeden ve utançtan öldü. İmparatorluk huzurun, şanın ve bereketin keyfini sürdü. Bu dünyanın en güzel çağı oldu. O çağa adalet ve sevgi hükmetti. Herkes Sadık'a, Sadık ise Tanrı'ya şükretti.[20]

20 Sadık'ın öyküsüne dair bulunan el yazması burada sona eriyor. Sadık'ın aslına uygun bir şekilde kaleme alınmış daha pek çok macera yaşadığı biliniyor. Şayet onlara kadar ulaşmışsa Doğu dilleri tercümanı olan beyefendilerden bunları bizlere aktarmalarını rica ediyoruz. (Voltaire'in notu)

Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi

1. J. Austen, GURUR VE ÖNYARGI, Çev. H. Koç
2. Novalis, GECEYE ÖVGÜLER, Çev. A. Cemal
3. O. Wilde, MUTLU PRENS -Bütün Masallar, Bütün Öyküler-, Çev. R. Hakmen - F. Özgüven
4. H. C. Andersen, SEÇME MASALLAR, Çev. M. Alpar
5. KEREM İLE ASLI, Haz. Çev. İ. Öztürk
6. H. James, YÜREK BURGUSU, Çev. N. Aytür
7. R. M. Rilke, DUINO AĞITLARI, Çev. Z. Aksu Yılmazer
8. H. de Balzac, MODESTE MIGNON, Çev. O. Rifat - S. Rifat
9. F. G. Lorca, KANLI DÜĞÜN, Çev. R. Hakmen
10. Şeyh Galib, HÜSN Ü AŞK, Çev. A. Gölpınarlı
11. J. W. von Goethe, YARAT EY SANATÇI, Çev. A. Cemal
12. Platon, GORGİAS, Çev. M. Rifat - S. Rifat
13. E. A. Poe, DEDEKTİF (AUGUSTE DUPIN) ÖYKÜLERİ, Çev. M. Fuat - Y. Salman - D. Hakyemez
14. G. Flaubert, ERMİŞ ANTONIUS VE ŞEYTAN, Çev. S. Eyüboğlu
15. G. Flaubert, YERLEŞİK DÜŞÜNCELER SÖZLÜĞÜ, Çev. S. Rifat - E. Gökteke
16. C. Baudelaire, PARİS SIKINTISI, Çev. T. Yücel
17. Iuvenalis, YERGİLER, Çev. Ç. Dürüşken - Alova
18. YUNUS EMRE, HAYATI VE BÜTÜN ŞİİRLERİ, Haz. A. Gölpınarlı
19. E. Dickinson, SEÇME ŞİİRLER, Çev. S. Özpalabıyıklar
20. A. Dumas, fils, KAMELYALI KADIN, Çev. T. Yücel
21. Ömer Hayyam, DÖRTLÜKLER, Çev. S. Eyüboğlu
22. A. Schopenhauer, YAŞAM BİLGELİĞİ ÜZERİNE AFORİZMALAR, Çev. M. Tüzel
23. M. de Montaigne, DENEMELER, Çev. S. Eyüboğlu
24. Platon, DEVLET, Çev. S. Eyüboğlu - M. A. Cimcoz
25. F. Rabelais, GARGANTUA, Çev. S. Eyüboğlu - V. Günyol - A. Erhat
26. İ. A. Gonçarov, OBLOMOV, Çev. S. Eyüboğlu - E. Güney
27. T. More, UTOPIA, Çev. S. Eyüboğlu - V. Günyol - M. Urgan
28. Herodotos, TARİH, Çev. M. Ökmen

29. S. Kierkegaard, KAYGI KAVRAMI, Çev. T. Armaner
30. Platon, ŞÖLEN - DOSTLUK, Çev. S. Eyüboğlu - A. Erhat
31. A. S. Puşkin, YÜZBAŞININ KIZI -Bütün Romanlar, Bütün Öyküler-, Çev. A. Behramoğlu
32. A. S. Puşkin, SEVİYORDUM SİZİ, Çev. A. Behramoğlu
33. G. Flaubert, MADAME BOVARY, Çev. N. Ataç - S. E. Siyavuşgil
34. İ. S. Turgenyev, BABALAR VE OĞULLAR, Çev. E. Altay
35. A. P. Çehov, KÖPEĞİYLE DOLAŞAN KADIN, Çev. E. Altay
36. A. P. Çehov, BÜYÜK OYUNLAR, Çev. A. Behramoğlu
37. Molière, CİMRİ, Çev. S. Eyüboğlu
38. W. Shakespeare, MACBETH, Çev. S. Eyüboğlu
39. W. Shakespeare, ANTONIUS VE KLEOPATRA, Çev. S. Eyüboğlu
40. N. V. Gogol, AKŞAM TOPLANTILARI, Çev. E. Altay
41. Narayana, HİTOPADEŞA, Çev. K. Kaya
42. Feridüddin Attâr, MANTIK AL-TAYR, Çev. A. Gölpınarlı
43. Yamamoto, HAGAKURE: SAKLI YAPRAKLAR, Çev. H. C. Erkin
44. Aristophanes, EŞEKARILARI, KADINLAR SAVAŞI VE DİĞER OYUNLAR, Çev. S. Eyüboğlu - A. Erhat
45. F. M. Dostoyevski, SUÇ VE CEZA, Çev. M. Beyhan
46. M. de Unamuno, SİS, Çev. Y. Ersoy Canpolat
47. H. Ibsen, BRAND - PEER GYNT, Çev. S. B. Göknil - Z. İpşiroğlu
48. N. V. Gogol, BİR DELİNİN ANI DEFTERİ, Çev. M. Beyhan
49. J. J. Rousseau, TOPLUM SÖZLEŞMESİ, Çev. V. Günyol
50. A. Smith, MİLLETLERİN ZENGİNLİĞİ, Çev. H. Derin
51. J. de La Fontaine, MASALLAR, Çev. S. Eyüboğlu
52. J. Swift, GULLIVER'İN GEZİLERİ, Çev. İ. Şahinbaş
53. H. de Balzac, URSULE MIROUËT, Çev. S. Rifat - S. Rifat
54. Mevlânâ, RUBAİLER, Çev. H. Â. Yücel
55. Seneca, MEDEA, Çev. Ç. Dürüşken
56. W. Shakespeare, JULIUS CAESAR, Çev. S. Eyüboğlu
57. J. J. Rousseau, BİLİMLER VE SANAT ÜSTÜNE SÖYLEV, Çev. S. Eyüboğlu
58. M. Wollstonecraft, KADIN HAKLARININ GEREKÇELENDİRİLMESİ, Çev. D. Hakyemez
59. H. James, KISA ROMANLAR, UZUN ÖYKÜLER, Çev. N. Aytür - Ü. Aytür
60. Mirze Elekber Sabir, HOPHOPNAME (Seçmeler), Çev. İ. Öztürk
61. F. M. Dostoyevski, KARAMAZOV KARDEŞLER, Çev. N. Y. Taluy
62. Şudraka, TOPRAK ARABACIK (Mriççhakatika), Çev. K. Kaya
63. J. J. Rousseau, DİLLERİN KÖKENİ ÜSTÜNE DENEME, Çev. Ö. Albayrak
64. D. Diderot, AKTÖRLÜK ÜZERİNE AYKIRI DÜŞÜNCELER, Çev. S. E. Siyavuşgil
65. J. P. Eckermann, YAŞAMININ SON YILLARINDA GOETHE İLE KONUŞMALAR, Çev. M. Kahraman
66. Seneca, PHAEDRA, Çev. Ç. Dürüşken

67. M. de Unamuno, ABEL SANCHEZ -Tutkulu Bir Aşk Hikâyesi- TULA TEYZE, Çev. Y. Ersoy Canpolat
68. W. Shakespeare, PERICLES, Çev. H. Koç
69. L. N. Tolstoy, SANAT NEDİR, Çev. M. Beyhan
70. W. Shakespeare, III. RICHARD, Çev. Ö. Nutku
71. Mevlânâ, DİVÂN-I KEBİR, Çev. A. Gölpınarlı
72. T. De Quincey, BİR İNGİLİZ AFYON TİRYAKİSİNİN İTİRAFLARI, Çev. B. Boran
73. W. Shakespeare, ATİNALI TIMON, Çev. S. Eyüboğlu
74. J. Austen, AKIL VE TUTKU, Çev. H. Koç
75. A. Rimbaud, ILLUMINATIONS, Çev. C. Alkor
76. M. de Cervantes Saavedra, YÜCE SULTAN, Çev. Y. Ersoy Canpolat
77. D. Ricardo, SİYASAL İKTİSADIN VE VERGİLENDİRMENİN İLKELERİ, Çev. B. Zeren
78. W. Shakespeare, HAMLET, Çev. S. Eyüboğlu
79. F. M. Dostoyevski, EZİLENLER, Çev. N. Y. Taluy
80. A. Dumas, BİNBİR HAYALET, Çev. A. Özgüner
81. H. de Balzac, EVDE KALMIŞ KIZ, Çev. Y. Avunç
82. E.T.A. Hoffman, SEÇME MASALLAR, Çev. İ. Kantemir
83. N. Machiavelli, HÜKÜMDAR, Çev. N. Adabağ
84. M. Twain, SEÇME ÖYKÜLER, Çev. Y. Salman
85. L. N. Tolstoy, HACI MURAT, Çev. M. Beyhan
86. G. Galilei, İKİ BÜYÜK DÜNYA SİSTEMİ ÜZERİNE DİYALOG, Çev. R. Aşçıoğlu
87. F. M. Dostoyevski, ÖLÜLER EVİNDEN ANILAR, Çev. N. Y. Taluy
88. F. Bacon, SEÇME AFORİZMALAR, Çev. C. C. Çevik
89. W. Blake, MASUMİYET VE TECRÜBE ŞARKILARI, Çev. S. Özçalabıyıklar
90. F. M. Dostoyevski, YERALTINDAN NOTLAR, Çev. N. Y. Taluy
91. Prokopios, BİZANS'IN GİZLİ TARİHİ, Çev. O. Duru
92. W. Shakespeare, OTHELLO, Çev. Ö. Nutku
93. G. de Villehardouin - H. de Valenciennes, IV. HAÇLI SEFERİ KRONİKLERİ, Çev. A. Berktay
94. UPANİSHADLAR, Çev. K. Kaya
95. M. E. Han Galib, GALİB DİVÂNI, Çev. C. Soydan
96. J. Swift, ALÇAKGÖNÜLLÜ BİR ÖNERİ, Çev. D. Hakyemez
97. Sappho, FRAGMANLAR, Çev. Alova
98. W. Shakespeare, KURU GÜRÜLTÜ, Çev. S. Sanlı
99. V. B. Ibañez, MAHŞERİN DÖRT ATLISI, Çev. N. G. Işık
100. H. James, GÜVERCİNİN KANATLARI, Çev. R. Hakmen
101. G. de Maupassant, GEZGİN SATICI, Çev. B. Onaran
102. Seneca, TROIALI KADINLAR, Çev. Ç. Dürüşken
103. H. de Balzac, BİR HAVVA KIZI, Çev. B. Kuzucuoğlu
104. W. Shakespeare, KRAL LEAR, Çev. Ö. Nutku
105. M. Shikibu, MURASAKİ SHİKİBU'NUN GÜNLÜĞÜ, Çev. E. Esen

106. J. J. Rousseau, EMILE, Çev. Y. Avunç
107. A. Dumas, ÜÇ SİLAHŞOR, Çev. V. Yalçıntoklu
108. İ. S. Turgenyev, RUDİN - İLK AŞK - İLKBAHAR SELLERİ, Çev. E. Altay
109. L. N. Tolstoy, SİVASTOPOL, Çev. M. Beyhan
110. J. W. von Goethe, YAŞAMIMDAN ŞİİR VE HAKİKAT, Çev. M. Kahraman
111. L. N. Tolstoy, DİRİLİŞ, Çev. A. Hacıhasanoğlu
112. H. de Balzac, SUYU BULANDIRAN KIZ, Çev. Y. Avunç
113. A. Daudet, PAZARTESİ HİKÂYELERİ, Çev. S. E. Siyavuşgil
114. W. Shakespeare, SONELER, Çev. T. S. Halman
115. K. Mansfield, KATIKSIZ MUTLULUK, Çev. Oya Dalgıç
116. Ephesoslu Hipponaks, BÜTÜN FRAGMANLAR, Çev. Alova
117. F. Nietzsche, ECCE HOMO, Çev. M. Tüzel
118. N. V. Gogol, MÜFETTİŞ, Çev. K. Karasulu
119. Nizamü'l-Mülk, SİYASETNAME, Çev. M. T. Ayar
120. H. de Balzac, TILSIMLI DERİ, Çev. V. Yalçıntoklu
121. F. M. Dostoyevski, STEPANÇİKOVO KÖYÜ, Çev. N. Y. Taluy
122. G. Sand, THÉRÈSE VE LAURENT, Çev. V. Yalçıntoklu
123. W. Shakespeare, ROMEO VE JULIET, Çev. Ö. Nutku
124. F. Nietzsche, TRAGEDYANIN DOĞUŞU, Çev. M. Tüzel
125. Ovidius, AŞK SANATI, Çev. Ç. Dürüşken
126. P. J. Proudhon, MÜLKİYET NEDİR?, Çev. D. Çetinkasap
127. H. de Balzac, PIERRETTE, Çev. Y. Avunç
128. L. N. Tolstoy, KAFKAS TUTSAĞI, Çev. M. Beyhan
129. N. Copernicus, GÖKSEL KÜRELERİN DEVİNİMLERİ ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
130. N. V. Gogol, TARAS BULBA VE MİRGOROD ÖYKÜLERİ, Çev. E. Altay
131. W. Shakespeare, ON İKİNCİ GECE, Çev. S. Sanlı
132. A. Daudet, SAPHO, Çev. T. Yücel
133. F. M. Dostoyevski, ÖTEKİ, Çev. T. Akgün
134. F. Nietzsche, PUTLARIN ALACAKARANLIĞI, Çev. M. Tüzel
135. É. Zola, GERMINAL, Çev. B. Onaran
136. J. O. y Gasset, KİTLELERİN AYAKLANMASI, Çev. N. G. Işık
137. Euripides, BAKKHALAR, Çev. S. Eyüboğlu
138. W. Shakespeare, YETER Kİ SONU İYİ BİTSİN, Çev. Ö. Nutku
139. N. V. Gogol, ÖLÜ CANLAR, Çev. M. Beyhan
140. Plutarkhos, LYKURGOS'UN HAYATI, Çev. S. Eyüboğlu - V. Günyol
141. W. Shakespeare, YANLIŞLIKLAR KOMEDYASI, Çev. Ö. Nutku
142. H. von Kleist, DÜELLO -Bütün Öyküler- Çev. İ. Kantemir
143. L. de Vega, OLMEDO ŞÖVALYESİ, Çev. Y. Ersoy Canpolat
144. F. M. Dostoyevski, EV SAHİBESİ, Çev. T. Akgün
145. W. Shakespeare, KRAL JOHN'UN YAŞAMI VE ÖLÜMÜ, Çev. H. Çalışkan

146. H. de Balzac, LOUIS LAMBERT, Çev. O. Rifat - S. Rifat
147. Mahmûd-ı Şebüsterî, GÜLŞEN-İ RÂZ, Çev. A. Gölpınarlı
148. Molière, KADINLAR MEKTEBİ, Çev. B. Tuncel
149. Catullus, BÜTÜN ŞİİRLERİ, Çev. Ç. Dürüşken - Alova
150. Somadeva, MASAL IRMAKLARININ OKYANUSU, Çev. K. Kaya
151. Hafız-ı Şirazî, HAFIZ DÎVÂNI, Çev. A. Gölpınarlı
152. Euripides, YAKARICILAR, Çev. S. Sandalcı
153. W. Shakespeare-J. Fletcher, CARDENIO, Çev. Ö. Nutku
154. Molière, GEORGE DANDIN, Çev. S. Kuray
155. J. W. von Goethe, GENÇ WERTHER'İN ACILARI, Çev. M. Kahraman
156. F. Nietzsche, BÖYLE SÖYLEDİ ZERDÜŞT, Çev. M. Tüzel
157. W. Shakespeare, KISASA KISAS, Çev. Ö. Nutku
158. J. O. y Gasset, SİSTEM OLARAK TARİH, Çev. N. G. Işık
159. C. de la Barca, HAYAT BİR RÜYADIR, Çev. B. Sabuncu
160. F. Nietzsche, DİONYSOS DİTHYRAMBOSLARI, Çev. A. Cemal
161. L. N. Tolstoy, ANNA KARENİNA, Çev. A. Hacıhasanoğlu
162. G. de Maupassant, GÜZEL DOST, Çev. A. Özgüner
163. Euripides, RESOS, Çev. S. Sandalcı
164. Sophokles, KRAL OİDİPUS, Çev. B. Tuncel
165. F. M. Dostoyevski, BUDALA, Çev. E. Altay
166. W. Shakespeare, KRAL VIII. HENRY, Çev. H. Çalışkan
167. D. Diderot, KÖRLER ÜZERİNE MEKTUP - SAĞIRLAR ÜZERİNE MEKTUP, Çev. A. Cemgil - D. Cemgil
168. T. Paine, AKIL ÇAĞI, Çev. A. İ. Dalgıç
169. W. Shakespeare, VENEDİK TACİRİ, Çev. Ö. Nutku
170. G. Eliot, SILAS MARNER, Çev. F. Kâhya
171. H. de Balzac, MUTLAK PEŞİNDE, Çev. S. Rifat - O. Rifat - S. Rifat
172. W. Shakespeare, BİR YAZ GECESİ RÜYASI, Çev. Ö. Nutku
173. A. de Musset, MARIANNE'İN KALBİ, Çev. B. Tuncel - S. Eyüboğlu
174. F. M. Dostoyevski, ECİNNİLER, Çev. M. Beyhan
175. A. S. Puşkin, BORİS GODUNOV, Çev. Ö. Özer
176. W. Shakespeare, HIRÇIN KIZ, Çev. Ö. Nutku
177. İ. S. Turgenyev, DUMAN, Çev. E. Altay
178. Sophokles, ELEKTRA, Çev. A. Erhat
179. J. Austen, NORTHANGER MANASTIRI, Çev. H. Koç
180. D. Defoe, ROBINSON CRUSOE, Çev. F. Kâhya
181. W. Shakespeare - J. Fletcher, İKİ SOYLU AKRABA, Çev. Ö. Nutku
182. Platon, SOKRATES'İN SAVUNMASI, Çev. A. Çokona
183. L. N. Tolstoy, İNSAN NEYLE YAŞAR? , Çev. K. Karasulu
184. N. V. Gogol, EVLENME - KUMARBAZLAR, Çev. K. Karasulu
185-1. F. Nietzsche, İNSANCA, PEK İNSANCA, Çev. M. Tüzel
185-2. F. Nietzsche, KARIŞIK KANILAR VE ÖZDEYİŞLER, Çev. M. Tüzel
185-3. F. Nietzsche, GEZGİN VE GÖLGESİ, Çev. M. Tüzel
186. A. P. Çehov, AYI -Dokuz Kısa Oyun-, Çev. T. Akgün

187. J. M. Keynes, PARA ÜZERİNE BİR İNCELEME, Çev. C. Gerçek
188. H. Fielding, JOSEPH ANDREWS, Çev. F. B. Aydar
189. C. Brontë, PROFESÖR, Çev. G. Varım
190. Kalidasa, MALAVİKA VE AGNİMİTRA, Çev. H. D. Can
191. W. Shakespeare, NASIL HOŞUNUZA GİDERSE, Çev. Ö. Nutku
192. Aiskhylos, ZİNCİRE VURULMUŞ PROMETHEUS, Çev. S. Eyüboğlu - A. Erhat
193. E. Rostand, CYRANO DE BERGERAC, Çev. S. E. Siyavuşgil
194. É. Zola, YAŞAMA SEVİNCİ, Çev. B. Onaran
195. F. M. Dostoyevski, KUMARBAZ, Çev. K. Karasulu
196. S. Kierkegaard, FELSEFE PARÇALARI YA DA BİR PARÇA FELSEFE, Çev. D. Şahiner
197. Cicero, YÜKÜMLÜLÜKLER ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
198. D. Diderot, RAMEAU'NUN YEĞENİ, Çev. A. Cemgil
199. W. Shakespeare, KRAL V. HENRY, Çev. H. Çalışkan
200. L. N. Tolstoy, KREUTZER SONAT, Çev. A. Hacıhasanoğlu
201. S. Kierkegaard, BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ, Çev. N. Beier
202. Aisopos, MASALLAR, Çev. İ. Çokona
203. W. Shakespeare, CYMBELINE, Çev. Ö. Nutku
204. Aristoteles, ATİNALILARIN DEVLETİ, Çev. A. Çokona
205. V. Hugo, BİR İDAM MAHKÛMUNUN SON GÜNÜ, Çev. V. Yalçıntoklu
206. D. Diderot, FELSEFE KONUŞMALARI, Çev. A. Cemgil
207. W. Shakespeare, VERONALI İKİ SOYLU DELİKANLI, Çev. Ö. Nutku
208. Molière, İNSANDAN KAÇAN, Çev. B. Tuncel
209. L. N. Tolstoy, ÜÇ ÖLÜM, Çev. G. Ç. Kızılırmak
210. Stendhal, KIRMIZI VE SİYAH, Çev. B. Onaran
211. Feridüddin Attâr, İLÂHİNAME, Çev. A. Gölpınarlı
212. D. Diderot, KADERCİ JACQUES VE EFENDİSİ, Çev. A. Cemgil
213. V. Hugo, NOTRE DAME'IN KAMBURU, Çev. V. Yalçıntoklu
214. W. Shakespeare, CORIOLANUS'UN TRAGEDYASI, Çev. Ö. Nutku
215. Euripides, MEDEA, Çev. A. Çokona
216. W. Shakespeare, TROILUS VE CRESSIDA, Çev. S. Eyüboğlu - M. Urgan
217. H. Bergson, GÜLME, Çev. D. Çetinkasap
218. W. Shakespeare, KIŞ MASALI, Çev. Ö. Nutku
219. Homeros, İLYADA, Çev. A. Erhat - A. Kadir
220. Homeros, ODYSSEİA, Çev. A. Erhat - A. Kadir
221. W. Shakespeare, KRAL IV. HENRY - I, Çev. H. Çalışkan
222. W. Shakespeare, KRAL IV. HENRY - II, Çev. H. Çalışkan
223. L. N. Tolstoy, İVAN İLYİÇ'İN ÖLÜMÜ, Çev. M. Beyhan
224. W. Shakespeare, AŞKIN EMEĞİ BOŞUNA, Çev. Ö. Nutku
225. W. Shakespeare, AŞK VE ANLATI ŞİİRLERİ, Çev. T. S. Halman
226. C. Goldoni, SEVGİLİLER, Çev. N. Adabağ - L. Tecer
227. F. M. Dostoyevski, BEYAZ GECELER, Çev. B. Zeren
228. Sophokles, ANTİGONE, Çev. A. Çokona

229. W. Shakespeare, TITUS ANDRONICUS, Çev. Ö. Nutku
230. L. N. Tolstoy, ÇOCUKLUK, Çev. A. Hacıhasanoğlu
231. M. Y. Lermontov, HANÇER -Seçme Şiir ve Manzumeler-, Çev. A. Behramoğlu
232. Sophokles, TRAKHİSLİ KADINLAR, Çev. A. Çokona
233. W. Shakespeare, II. RICHARD, Çev. Ö. Nutku
234. Sun Zi (Sun Tzu), SAVAŞ SANATI, Çev. P. Otkan - G. Fidan
235. W. Shakespeare, KRAL VI. HENRY - I, Çev. Ö. Nutku
236. W. Shakespeare, KRAL VI. HENRY - II, Çev. Ö. Nutku
237. W. Shakespeare, KRAL VI. HENRY - III, Çev. Ö. Nutku
238. J. W. von Goethe, ALMAN GÖÇMENLERİN SOHBETLERİ, Çev. T. Tayanç
239. W. Shakespeare, WINDSOR'UN ŞEN KADINLARI, Çev. H. Çalışkan
240. GILGAMIŞ DESTANI, Çev. S. Maden
241. C. Baudelaire, ÖZEL GÜNCELER - APAÇIK YÜREĞİM, Çev. S. Maden
242. W. Shakespeare, FIRTINA, Çev. Ö. Nutku
243. İbn Kalânisî, ŞAM TARİHİNE ZEYL, Çev. O. Özatağ
244. Yusuf Has Hacib, KUTADGU BİLİG, Çev. A. Çakan
245. L. N. Tolstoy, İLKGENÇLİK, Çev. A. Hacıhasanoğlu
246. Sophokles, PHİLOKTETES, Çev. A. Çokona
247. K. Kolomb, SEYİR DEFTERLERİ, Çev. S. Maden
248. C. Goldoni, LOKANTACI KADIN, Çev. N. Adabağ
249. Plutarkhos, THESEUS - ROMULUS, Çev. İ. Çokona
250. V. Hugo, SEFİLLER, Çev. V. Yalçıntoklu
251. Plutarkhos, İSKENDER - SEZAR, Çev. İ. Çokona
252. Montesquieu, İRAN MEKTUPLARI, Çev. B. Günen
253. C. Baudelaire, KÖTÜLÜK ÇİÇEKLERİ, Çev. S. Maden
254. İ. S. Turgenyev, HAM TOPRAK, Çev. E. Altay
255. L. N. Tolstoy, GENÇLİK, Çev. A. Hacıhasanoğlu
256. Ksenophon, ANABASİS -On Binler'in Dönüşü-, Çev. A. Çokona
257. A. de Musset, LORENZACCIO, Çev. B. Günen
258. É. Zola, NANA, Çev. B. Onaran
259. Sophokles, AİAS, Çev. A. Çokona
260. Bâkî, DİVÂN, Çev. F. Öztürk
261. F. Nietzsche, DAVID STRAUSS, İTİRAFÇI VE YAZAR, Çev. M. Tüzel
262. F. Nietzsche, TARİHİN YAŞAM İÇİN YARARI VE SAKINCASI, Çev. M. Tüzel
263. F. Nietzsche, EĞİTİCİ OLARAK SCHOPENHAUER, Çev. M. Tüzel
264. F. Nietzsche, RICHARD WAGNER BAYREUTH'TA, Çev. M. Tüzel
265. A. de Musset, ŞAMDANCI, Çev. B. Tuncel - S. Eyüboğlu
266. Michelangelo, CENNETİN ANAHTARLARI, Çev. T. S. Halman
267. D. Diderot, RAHİBE, Çev. A. Cemgil
268. Edib Ahmed Yüknekî, ATEBETÜ'L-HAKAYIK, Çev. A. Çakan
269. İ. S. Turgenyev, BAŞKANIN ZİYAFETİ - PARASIZLIK - BEKÂR, Çev. N. Y. Taluy

270. Aristoteles, POETİKA -Şiir Sanatı Üzerine-, Çev. A. Çokona - Ö. Aygün
271. Hippokrates, AFORİZMALAR, Çev. E. Çoraklı
272. G. Leopardi, ŞARKILAR, Çev. N. Adabağ
273. Herodas, MİMOSLAR, Çev. Alova
274. Molière, HASTALIK HASTASI, Çev. B. Günen
275. Laozi, TAO TE CHİNG -DAO DE JİNG-, Çev. S. Özbey
276. BÂBİL YARATILIŞ DESTANI -Enuma Eliş-, Çev. S. F. Adalı - A. T. Görgü
277. M. Shelley, FRANKENSTEIN YA DA MODERN PROMETHEUS, Çev. Y. Yavuz
278. Erasmus, DELİLİĞE ÖVGÜ, Çev. Y. Sivri
279. A. Dumas, SAINTE-HERMINE ŞÖVALYESİ, Çev. H. Bayrı
280. Sophokles, OİDİPUS KOLONOS'TA, Çev. A. Çokona
281. A. Dumas, SİYAH LALE, Çev. V. Yalçıntoklu
282. A. Sewell, SİYAH İNCİ, Çev. A. Berktay
283. C. Marlowe, PARİS'TE KATLİAM, Çev. Ö. Nutku
284. F. Nietzsche, İYİNİN VE KÖTÜNÜN ÖTESİNDE, Çev. M. Tüzel
285. C. Marlowe, KARTACA KRALİÇESİ DİDO, Çev. Ö. Nutku
286. Hesiodos, THEOGONİA - İŞLER VE GÜNLER, Çev. A. Erhat - S. Eyüboğlu
287. Horatius, ARS POETICA -Şiir Sanatı-, Çev. C. C. Çevik
288. W. Shakespeare, ÇİFTE İHANET, Çev. Ö. Nutku
289. Molière, KİBARLIK BUDALASI, Çev. B. Günen
290. Semonides ve Altı İambos Şairi, ŞİİRLER VE BÜTÜN FRAGMANLAR, Çev. Alova
291. D. Defoe, VEBA YILI GÜNLÜĞÜ, Çev. İ. Kantemir
292. O. Wilde, ÖNEMSİZ BİR KADIN, Çev. P. D. Deveci
293. L. N. Tolstoy, EFENDİ İLE UŞAĞI, Çev. A. Hacıhasanoğlu
294. H. de Balzac, VADİDEKİ ZAMBAK, Çev. V. Yalçıntoklu
295. C. Marlowe, MALTALI YAHUDİ, Çev. Ö. Nutku
296. H. Melville, KATİP BARTLEBY, Çev. H. Koç
297. Cicero, YASALAR ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
298. E.T.A. Hoffman, MATMAZEL DE SCUDÉRY, Çev. G. Zeytinoğlu
299. SÜMER KRAL DESTANLARI, Çev. S. F. Adalı - A. T. Görgü
300. L. N. Tolstoy, SAVAŞ VE BARIŞ, Çev. T. Akgün
301. Plutarkhos, DEMOSTHENES - CICERO, Çev. İ. Çokona
302. Farabî, İDEAL DEVLET, Çev. A. Arslan
303. C. Marlowe, II. EDWARD, Çev. Ö. Nutku
304. Montesquieu, KANUNLARIN RUHU ÜZERİNE, Çev. B. Günen
305. Cicero, YAŞLI CATO VEYA YAŞLILIK ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
306. Stendhal, PARMA MANASTIRI, Çev. B. Onaran
307. A. Daudet, DEĞİRMENİMDEN MEKTUPLAR, Çev. S. E. Siyavuşgil
308. Euripides, İPHİGENİA AULİS'TE, Çev. A. Çokona
309. Euripides, İPHİGENİA TAURİS'TE, Çev. A. Çokona
310. Pascal, DÜŞÜNCELER, Çev. D. Çetinkasap
311. M. de Staël, ALMANYA ÜZERİNE, Çev. H. A. Karahasan

312. Seneca, BİLGENİN SARSILMAZLIĞI ÜZERİNE- İNZİVA ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
313. D. Hume, İNSANIN ANLAMA YETİSİ ÜZERİNE BİR SORUŞTURMA, Çev. F. B. Aydar
314. F. Bacon, DENEMELER -Güvenilir Öğütler ya da Meselelerin Özü-, Çev. C. C. Çevik - M. Çakan
315. BABİL HEMEROLOJİ SERİSİ -Uğurlu ve Uğursuz Günler Takvimi-, Çev. S. F. Adalı - A. T. Görgü
316. H. Walpole, OTRANTO ŞATOSU, Çev. Z. Avcı
317. İ. S. Turgenyev, AVCININ NOTLARI, Çev. E. Altay
318. H. de Balzac, SARRASINE, Çev. A. Berktay
319. Farabî, MUTLULUĞUN KAZANILMASI, Çev. A. Arslan
320. M. Luther, DOKSAN BEŞ TEZ, Çev. C. C. Çevik
321. F. Rabelais, PANTAGRUEL, Çev. N. Yıldız
322. Kritovulos, KRİTOVULOS TARİHİ, Çev. A. Çokona
323. C. Marlowe, BÜYÜK TİMURLENK I-II, Çev. Ö. Nutku
324. Ahmedî, İSKENDERNÂME, Çev. F. Öztürk
325. M. Aurelius, KENDİME DÜŞÜNCELER, Çev. Y. E. Ceren
326. Cicero, DOSTLUK ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
327. DEDE KORKUT HİKÂYELERİ, Çev. A. Çakan
328. Aristophanes, PLOUTOS, Çev. E. Gören-E. Yavuz
329. É. Zola, HAYVANLAŞAN İNSAN, Çev. A. Özgüner
330. RİGVEDA, Çev. K. Kaya
331. S. T. Coleridge, YAŞLI DENİZCİNİN EZGİSİ, Çev. H. Koçak
332. A. Dumas, MONTE CRISTO KONTU, Çev. V. Yalçıntoklu
333. L.N. Tolstoy, KAZAKLAR, Çev. M. Beyhan
334. O. Wilde, DORIAN GRAY'İN PORTRESİ, Çev. D. Z. Batumlu
335. İ.S. Turgenyev, KLARA MİLİÇ, Çev. C. D. Akyüz
336. R. Apollonios, ARGONAUTİKA, Çev. A. Çokona
337. S. Le Fanu, CARMILLA, Çev. Y. Yavuz
338. Seneca, MUTLU YAŞAM ÜZERİNE-YAŞAMIN KISALIĞI ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
339. F. Engels, AİLENİN, DEVLETİN VE ÖZEL MÜLKİYETİN KÖKENİ, Çev. M. Tüzel
340. T. L. Peacock, KARABASAN MANASTIRI, Çev. Y. Yavuz
341. H. von Kleist, AMPHİTRYON, Çev. M. Kahraman
342. H. Balzac, EUGÉNIE GRANDET, Çev. V. Yalçıntoklu
343. W. Whitman, ÇİMEN YAPRAKLARI, Çev. F. Öz
344. Montesquieu, ROMALILARIN YÜCELİK VE ÇÖKÜŞÜNÜN NEDENLERİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER, Çev. B. Günen
345. Beaumarchais, SEVILLA BERBERİ VEYA NAFİLE TEDBİR, Çev. B. Günen
346. W. James, PRAGMATİZM, Çev. F. B. Aydar
347. Euripides, ANDROMAKHE, Çev. A. Çokona

348. Farabî, İLİMLERİN SAYIMI, Çev. A. Arslan
349. G. Büchner, DANTON'UN ÖLÜMÜ, Çev. M. Tüzel
350. GILGAMIŞ HİKÂYELERİ, Çev. S. F. Adalı-A. T. Görgü
351. Aristophanes, KADIN MEBUSLAR, Çev. E. Gören-E. Yavuz
352. S. Empricus, PYRRHONCULUĞUN ESASLARI, Çev. C. C. Çevik
353. H. de Balzac, GORIOT BABA, Çev. V. Yalçıntoklu
354. G. E. Lessing, DÜZYAZI FABLLAR, Çev. Z. Aksu Yılmazer
355. Epiktetos, ENKHEIRIDION, Çev. C. C. Çevik
356. DHAMMAPADA, Çev. K. Kaya

Voltaire (1694-1778): Fransız edebiyatının en önemli yazarlarından olan François-Marie Arouet eserlerinde kullandığı Voltaire mahlasıyla tanınmıştır. Eleştirel zekâsı ve hiciv ustalığıyla sivrilen yazar, neredeyse bütün edebi türlerde eserler vermiş olmasının yanı sıra döneminin siyasi kurumlarına ve popüler düşünce tarzlarına oklarını yönelttiği Felsefe Sözlüğü *ile bu alanda da etkili olmuştur. Fransız İhtilali'nin arifesinde Avrupa medeniyetinin gelişim yönünü etkileyen eserleri çağımızda da baskı ve bağnazlık karşısında yurttaşlık hakları ve özgürlük düşüncesinin başyapıtları arasında yer alır.*

Voltaire felsefi bir roman olan Sadık veya Kader *adlı eserinde erdemli ve bilge bir kişinin ilmi, ahlâkı ve cesaretine rağmen hayal kırıklıklarıyla karşılaştığı hayat yolculuğunu hikâye ederken, olayların görünen küçük bir kısmına bakarak gerçeğin tümü hakkında yargıya varmamak gerektiğini vurgular.*

Berna Günen (1979): Galatasaray Lisesi'nden mezun oldu. Galatasaray Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler okurken Robert Schuman Bursu'na hak kazandı ve eğitimine Fransa'da Institut d'Etudes Politiques de Paris'de (Sciences Po) devam etti. Aynı okulda XX. Yüzyıl Avrupa Tarihi üzerine lisans, yüksek lisans ve doktora yaptı. İngilizce ve Fransızcadan çeviriler yapmaktadır.

9 786052 958735

12 TL